

7

0

Matica

broj
no.

7

srpanj
july

2021.

MJESEČNA REVIIJA HRVATSKE MATICE ISELJENIKA MONTHLY MAGAZINE OF THE CROATIAN HERITAGE FOUNDATION

SUTLA – RIJEKA BEZ
GRANIČNIH PRIJELAZA

ISSN 1330-2140

9 771330 214009

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA
Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
E-mail: matica@matis.hr

Naslovnica: "Ljeto" (Foto: Silvija Butković)

Posjetite stranice web portala
Hrvatske matice iseljenika!

www.matis.hr

Web stranice
HMI čitaju se diljem
svijeta, dostupne su na tri
jezika (hrvatski, engleski,
španjolski) i bilježe stalan
porast posjećenosti.

Budite korak ispred ostalih i predstavite se hrvatskim iseljeničkim zajednicama,
uglednim poslovnim Hrvatima u svijetu i njihovim partnerima.

Oglašavajte na web portalu Hrvatske matice iseljenika!

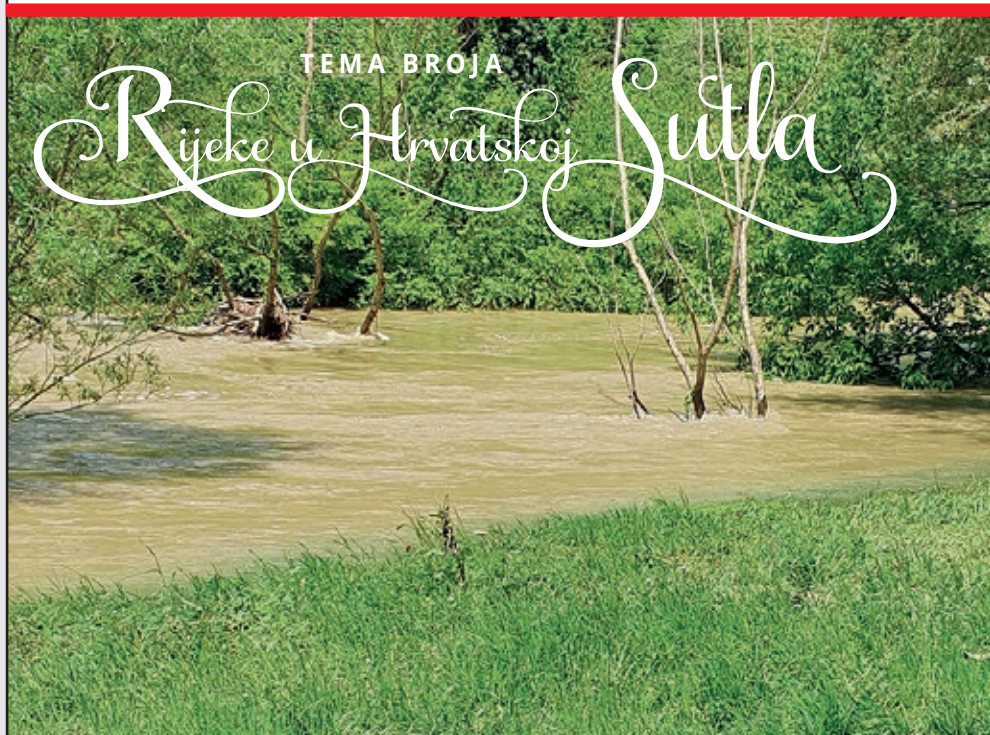
Internet marketing HMI osmislio je nekoliko načina oglašavanja:

■ **BANERI** ■ **SPONZORIRANI ČLANAK** ■ **SPONZORIRANE RUBRIKE**

Odjel za marketing i promociju HMI - Ivana Rora

tel. (+385 1) 61 15 116 ■ fax. (+385 1) 61 11 522

mob. 099 61 15 116 ■ E-mail: marketing@matis.hr

Kolumne

17
Globalna Hrvatska
Vesna Kukavica

24
Hrvatsko riječno bilinstvo
Darko Mihelj

28
Jezični podsjetnik
Sanja Vulić

30
Životinjstvo
Nika Jakab

38
Hrvatski glazbenici
Davor Schopf

56
Klikni – Idem doma!
Vesna Kukavica

58
(S)kretanja
Šimun Šito Ćorić

4 Fokus: Vijesti iz
Središnjeg državnog
ureda za Hrvate izvan RH

7 Međunarodna
konferencija u Mariji
Bistrici

8 Izložba o 50 godina
Hrvatskoga proljeća

10 Konferencija o 30 godina
hrvatske samostalnosti

12 Humanitarna akcija
Hrvata iz Australije

14 Intervju: Nicolas Raljević

18 Prevedena knjiga o
Hrvatima u Urugvaju

22 Povijesna razmišljanja o
rijeci Sutli

29 Književnik Rikard Flieder
Jorgovanić

30 70 godina Hrvatske
matice iseljenika u
zagrebačkom Hrvatskom
narodnom kazalištu

40 Najveća hrvatska
katolička župa izvan
domovine

42 Pastirski put fra Ilije
Puljića

44 Iseljenički mozaik

48 Godišnjak vojvođanskih
Hrvata

50 Životopis Pavla Vidasa

52 Započela Sveučilišna
škola hrvatskoga jezika i
kulture

53 Hrvatska dječja škola u
Beču

54 Lektorat hrvatskog jezika
u Poznanju

60 Predavanje u Matici
hrvatskoj

61 Predavanje u Hrvatsko-
hispanskom društvu

63 Vijesti iz sporta

66 Crorama

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA

Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
E-mail: matica@matiz.hr Web: www.matis.hr

GODIŠNJA PRETPLATA / ANNUAL SUBSCRIPTION

Običnom poštom / regular mail:
Hrvatska / Croatia 100 kn
ostale europske države /
other European countries 25 EUR
Zračnom poštom / airmail:
SAD / USA 65 USD
Kanada / Canada 65 CAD
Australija / Australia 70 AUD
ostale prekomorske države /
other overseas countries 70 USD

DEVIZNI RAČUN BROJ /

FOREIGN CURRENCY ACCOUNT:

IBAN: HR06 2340 0091 5102 96717
SWIFT CODE: PBZGHR2X
Privredna banka Zagreb, Radnička cesta 50

ŽIRO RAČUN ZA UPLATU U KUNAMA / DOMESTIC CURRENCY ACCOUNT (IN KUNA):

IBAN: HR80 2390 0011 1000 21305
Hrvatska poštanska banka

Naručite i vi svoju Maticu jer Matica je most hrvatskoga zajedništva

Želite li primati MATICU kao dar koji će stizati na Vašu kućnu adresu? Jedino što trebate učiniti jest poslati nam popunjenu narudžbenicu i uplatiti na naš račun odgovarajući novčani iznos koji pokriva troškove slanja. MATICA će potom svaki mjesec stizati u Vaš dom. Naručite, čitajte i preporučite MATICU Vašoj rodbini i prijateljima, kako biste aktivno sudjelovali u ostvarivanju MATIČINE misije: biti čvrsti most između Hrvatske i Hrvata diljem svijeta.

Ime i prezime / Name and surname

Adresa / Address

Grad / City

Država / State

Pošt. broj / Zip Code

Tel.

Fax.

E-mail

Datum / Date

Donosimo vijesti iz Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske

<https://hrvatiizvanrh.gov.hr>

Uredio: Željko Rupić

Četvrta sjednica drugoga saziva Savjeta Vlade RH za Hrvate izvan RH

Jedinstvena potpora sunarodnjacima u BiH

Na zasebnim videokonferencijskim sastancima i na plenarnom skupu raspravljalo se o položaju Hrvata u BiH, položaju hrvatske nacionalne manjine u 12 europskih država te o programima i projektima usmjerenima prema hrvatskome iseljeništvu u europskim i preookeanskim zemljama

raspravi je izražena neupitna i jedinstvena potpora sunarodnjacima u BiH. Razgovaralo se o mnogobrojnim inicijativama koje provodi Vlada Republike Hrvatske na međunarodnome planu u senzibiliziranju javnosti kada je u pitanju prije svega važnost legitimnoga političkog predstavljanja hrvatskoga naroda u BiH. "Cilj nam je da se u svim budućim izbornim procesima ne događaju situacije da Bošnjaci Hrvatima biraju predstavnike u institucijama vlasti, čemu smo svjedočili više puta od 2000. godine", istaknuo je državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zvonko Milas.

ZNAČAJNO POVEĆANA SREDSTVA

Sjednica Savjeta nastavljena je temom položaja hrvatske nacionalne manjine koja živi u 12 europskih država, a tom prigodom istaknuta je važnost kontinuirane potpore mnogobrojnim vrijednim programima i projektima manjinskih institucija i udruga, za što su se u pet godina vrlo značajno povećala fi-

Četvrta sjednica drugoga saziva Savjeta Vlade RH za Hrvate izvan RH, tijekom koje pomaže Vladi u kreiranju i provedbi politike, aktivnosti i programa u odnosu na Hrvate koji žive izvan granica Hrvatske, a čine ga predstavnici najznačajnijih i najbrojnih hrvatskih zajednica iz cijeloga svijeta i predstavnici državnih tijela i institucija Republike Hrvatske, održana je 4. i 5. lipnja ove godine u nekoliko zasebnih videokonferencijskih

sastanaka, a matično administrativno-servisno mjesto bio je Kongresni centar Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

Sjednica je započela temom položaja Hrvata u Bosni i Hercegovini, a u

Naglašena važnost institucionalnog okvira s onim državama s kojima postoje potpisani sporazumi o obostranoj zaštiti manjina - s Mađarskom, Srbijom, Crnom Gorom i Sjevernom Makedonijom.

nancijska sredstva te stalne stručne i moralne pomoći. "Važan iskorak započet prije nekoliko godina, a kojim snažno nastavljamo i dalje, potpora je strateškim projektima hrvatske nacionalne manjine kao što je izgradnja Hrvatske kuće u Subotici i kadrovsko osnaživanje Hrvatskoga nacionalnog vijeća, potpora Hrvatskome kazalištu u Pečuhu, Radio Duxu iz Tivta te Hrvatskome tjedniku iz Željeznoga", istaknuo je državni tajnik Milas te naglasio kako se koriste sve mogućnosti koje su na raspolaganju kako bi, prema stvarnim potrebama, od drugih država tražili poboljšanje ili sustavno definiranje položaja hrvatske nacionalne manjine uz bilateralne odnose s pojedinim državama, kao i u multilateralnim okvirima, poput EU-a, NATO-a, OEES-a i Vijeća Europe.

"Kad govorimo o bilateralnim odnosima, naglašavam važnost institucionalnog okvira s onim državama s kojima postoje potpisani sporazumi o obustranoj zaštiti manjina - s Mađarskom, Republikom Srbijom, Crnom Gorom i Republikom Sjevernom Makedonijom", izjavio je državni tajnik. Pritom je

Izmjene Zakona o hrvatskom državljanstvu dugo su bile najvažniji i najsloženiji zahtjev koji je stizao od Hrvata izvan Hrvatske. Ova Vlada ih je provela, rečeno je na sjednici.

napomenuo: "Isticat ćemo nepravednu i arbitrarnu odluku da se u Subotici tzv. bunjevački jezik proglasi službenim, upozoravat ćemo kad Hrvati budu u lošoj i teškoj poziciji u bilo kojoj državi i tražit ćemo poboljšanje stanja i rješavanje otvorenih pitanja – motivirano, strpljivo, ustrajno."

Drugoga dana sjednice Savjeta u fokusu je bilo hrvatsko iseljeničtvo u europskim i prekoceanskim državama, a razgovaralo se o izmjenama Zakona o hrvatskom državljanstvu, kao jednom od najkompleksnijih dijelova zakonodavstva te je istaknuto kako su upravo izmjene ovaj zakon učinile jednim od najuključivijih zakona na međunarodnoj sceni u pogledu prava na državljanstvo Hrvatima koji žive izvan Hrvatske. "Izmjene Zakona o hrvatskom državljanstvu dugo su bile najvažniji i najsloženiji zahtjev koji nam je stizao od naših Hrvata izvan Hrvatske i bio je to uvijek

prvi zahtjev - na svakom susretu sa zajednicom, na svakoj sjednici Savjeta, ali unatoč zahtjevnosti ova Vlada ga je provela", istaknuo je državni tajnik Milas.

SUSTAV MJERA ZA MLADE

Naglasak je bio i na pitanju demografije, glasovanja Hrvata izvan Republike Hrvatske te projektima za mlade iz hrvatskoga iseljeničtva. Istaknuto je kako je potrebna snažna potpora kada je u pitanju pomoć roditeljima u njihovu nastojanju da njeguju hrvatski identitet svoje djece, međusobno povezivanje mladih kako bi njegovali svoj hrvatski identitet te isto tako povezivanje učitelja u hrvatskim školama u inozemstvu s učiteljima u domovini. Uz izlaganja i rasprave naglašeno je da se producira komplementaran sustav mjera za mlade od osnovnoškolske dobi do 30. godine života pa su tako istaknuti projekti: Korijeni, Ljetna škola hrvatskog identiteta, Ruđer, Ljetna škola Domovina, posebna upisna kvota na fakultetima za pripadnike hrvatske nacionalne manjine i hrvatskoga iseljeničtva te program Leadership na Ekonomskome fakultetu u Zagrebu.

Četvrta sjednica drugoga saziva Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan RH završila je plenarnom sjednicom na kojoj je jedan od najvažnijih zaključaka bio konsenzus postignut vezano uz pitanje međunarodnog zagovaranja položaja Hrvata u Bosni i Hercegovini. "Nije nam teško sjetiti se 1990. i 1991. godine kada je iseljeničtvo zagovaralo politička prava Hrvata u Hrvatskoj, danas moramo mi – hrvatska država, ali i hrvatski narod diljem svijeta, podizati svijest o važnosti euroatlantskog puta Bosne i Hercegovine, koji su ključni ne samo za ravnopravnost, već i za opstojnost Hrvata u Bosni i Hercegovini", naglasio je državni tajnik Milas te dodao da je globalno hrvatsko zajedništvo prisutno i u zajedničkoj brizi hrvatskoga naroda za položaj Hrvata u Vojvodini i u Boki kotorskoj. ■

Državni tajnik Zvonko Milas, ministar vanjskih i europskih poslova Gordan Grlić Radman i zastupnica i predsjednica saborskoga Odbora za Hrvate izvan RH Zdravka Bušić

Odluka o dodjeli financijskih sredstava programima/projektima organizacija hrvatske nacionalne manjine za 2021. godinu

Pet milijuna kuna manjinskim zajednicama

Na temelju provedenoga Javnog natječaja i prijedloga Povjerenstva Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH za dodjelu financijske potpore programima i projektima Hrvata izvan RH, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske donio je Odluku o dodjeli financijskih sredstava programima/projektima organizacija hrvatske nacionalne manjine za 2021. godinu.

Programu potpore hrvatskoj nacionalnoj manjini u europskim državama cilj je jačanje položaja hrvatskih manjinskih zajednica u političkom i društvenom životu država u kojima žive te pridonosi očuvanju hrvatske kulture, baštine

i jezika, kao i jačanju hrvatskog zajedništva, a provodi se u suradnji s nadležnim diplomatsko-konzularnim predstavništvima Republike Hrvatske.

Nešto manje od pet milijuna kuna dodijeljeno je hrvatskim manjinskim zajednicama, odnosno njihovim organizacijama, udrugama, društvima i klubovima u dvanaest europskih država. Za aktivnosti Hrvata u Srbiji osigurano je milijun i

250.000 kuna, u Sloveniji 550.000, u Austriji i Mađarskoj po pola milijuna, u Crnoj Gori i Italiji po 400.000, a u Rumunjskoj i Sjevernoj Makedoniji po 350.000 kuna. Programi hrvatskih zajednica u Kosovu financirat će se s 300.000, u Slovačkoj s 250.000, u Češkoj sa sto tisuća te u Bugarskoj s 25.000 kuna. ■

Odluka o dodjeli financijske potpore za posebne potrebe i projekte od interesa za Hrvate izvan RH za 2021.

2,5 milijuna kuna neprofitnim organizacijama, fizičkim osobama i ugroženim pojedincima

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske donio je Odluku o dodjeli financijske potpore za posebne potrebe i projekte od interesa za Hrvate izvan Republike Hrvatske za 2021. godinu

Na temelju provedenoga Javnog poziva za prijavu posebnih potreba i projekata od interesa za Hrvate izvan Republike Hrvatske u svrhu ostvarenja financijske potpore za 2021. godinu, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske donio je Odluku o dodjeli financijske potpore za posebne potrebe i projekte od interesa za Hrvate izvan Republike Hrvatske za 2021. godinu.

Javni poziv provodi se s ciljem promicanja veza i jačanja suradnje Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Republike Hrvatske te oču-

vanja i jačanja nacionalnog identiteta, zaštite prava i interesa hrvatskih zajednica, očuvanja hrvatskoga jezika, kulturnog stvaralaštva i baštine te poticanja hrvatskoga kulturnog zajedništva, kao i pomoći ugroženim pojedincima – pripadnicima hrvatskoga naroda izvan Republike Hrvatske.

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske

na Javni poziv zaprimio je 600 prijava u kategorijama neprofitne organizacije, fizičke osobe te ugroženi pojedinci. Ukupan iznos potpora je dva milijuna i petsto tisuća kuna, a dodijeljeno je 138 potpora u iznosima od minimalno pet tisuća do maksimalno 60 tisuća kuna te 21 jednokratna financijska potpora ugroženim pojedincima u iznosu od po tri tisuće kuna. ■

Ujedinjene stručnost i emocije

Centar za istraživanje hrvatskog iseljeničtva organizirao je 10. i 11. lipnja dvodnevnu međunarodnu konferenciju "Iseljeničtvo i domovina" u Mariji Bistrici

Tekst: **Ivana Rora**

Konferencija je zapravo nastavak 4. hrvatskoga iseljeničkog kongresa čiji program u Zagrebu krajem 2020. zbog pandemije nije bio do kraja realiziran. Kongres se zato nastavio u srcu Hrvatskog zagorja, u Mariji Bistrici, gdje se okupilo stotinjak sudionika iz Hrvatske i svijeta. Na konferenciji kojoj je Hrvatska matica iseljenika bila suorganizator održani su zanimljivi paneli o iseljeničtvu koji su otvorili mnoga pitanja: od demografije i glasovanja, preko poslovnog povezivanja, kreativnih industrija i financijskog ulaganja, do folklor, jezika, očuvanja identiteta i humanitarne pomoći domovini nakon potresa.

Hrvatska matica iseljenika je institucija koja u 2021. godini obilježava 70 godina u službi hrvatskog iseljeničtva, hrvatskih manjina i Hrvata u Bosni i Hercegovini. Prema dosadašnjoj tradiciji, Hrvatska matica iseljenika nastavlja ostvarivanje svoje misije poticanja, povezivanja i suradnje s Hrvatima i njihovim potomcima koji djeluju u hrvatskim zajednicama diljem svijeta. Danas u svijetu živi oko tri i pol milijuna Hrvata i njihovih potomaka, a Matica je svima njima čvrst i siguran most s domovinom. U dobrom odnosu i sa željom da nastavi isti putem zajedništva i dobrobiti, HMI se na konferenciji predstavila s dva panela: jednim koji otvara institucionalni okvir i perspektive u 70 godina rada i svoga postojanja te drugim koji predstavlja HMI kao živi odnos koji se stalno prilagođava i razvija.

Na prvom panelu predstavljena je struktura rada HMI-ja koji čini: Odjel za školstvo, znanost i šport, Odjel za kulturu i Odjel za nakladništvo. Voditeljice odjela Lada Kanajet Šimić, Snježana Jurišić i Vesna Kukavica pokazale su ra-

Zbog pandemije koja i dalje otežava organizaciju skupova konferencija je održana na kombinirani način uživo u Hotelu "Kaj" u Mariji Bistrici i virtualnim putem (online). Praćenje je bilo dostupno i preko prve hrvatske live streaming televizije Online Live TV.

znolikost i tradiciju Matičinih programa koji su uvelike utjecali i utječu na živote mnogih polaznika i suradnika. Kreativnost i emocije utkani su u svaki segment rada, kao što je i HMI duboko povezana s Hrvatima koji žive izvan domovine. Ona je susretište i drugi dom.

Na drugom panelu predstavljen je jedan od tradicionalnih programa koji okuplja mlade ECO HERITAGE TASK FORCE. Okupio je dvadeset sudionika iz cijeloga svijeta. Svi su oni bili polaznici Matičinih programa i većinom su dragi partneri u svemu što HMI radi. Bilo je zadovoljstvo slušati njihova sjećanja s projekata, a neki su tako prvi put došli u domovinu. I upravo im je Matica bila matična luka iz koje bi krenuli dalje. Ljubav prema domovini ih je vodila,

a ljubav u projektima HMI-ja povezala. Susret u virtualnom svijetu na *taskfor*sovski način vodili su Nives Antoljak, voditeljica projekta i Mihovil Rora, glavni voditelj na terenu. Uz puno emocija, lijepih sjećanja i prije svega želje da se opet sretnu u domovini. ■

ENG This conference was the continuation of the 4th Croatian Diaspora Congress held in Zagreb in late 2020 and cut short by the pandemic fears. The event was continued in the heart of the northern Croatian Zagorje region, in the Marija Bistrica municipality, gathering a hundred participants from the country and abroad. The event was co-organised by the Croatian Heritage Foundation and featured fascinating panel discussions on a variety of issues, from demographics and voting, to business networking, creative industries, financial investment, folklore, language, preserving identity, and humanitarian aid in the wake of the recent earthquakes.

Hrvatska živi vrijednosti Hrvatskoga proljeća

U Francuskome paviljonu Studentskoga centra u Zagrebu, u organizaciji Hrvatskoga državnog arhiva i Matice hrvatske te pod visokim pokroviteljstvom Vlade RH otvorena je do 15. rujna izložba "Hrvatsko proljeće 1971. – 2021.", autora Dinka Čuture

Predsjednik Vlade Andrej Plenković je govorio na otvorenju izložbe

Tekst i foto: Željko Rupiće

Hrvatska ove godine obilježava pedeset godina od Hrvatskog proljeća, jednoga od najznačajnijih političkih događaja hrvatske povijesti, političkoga procesa koji je nagovijestio hrvatsku državnu samostalnost i, uz politiku HSS-a koju je vodio Radić i Domovinski rat, jednog od triju najbitnijih čimbenika povijesnoga procesa koji je doveo do ostvarenja samostalne hrvatske države. Kako je Matica hrvatska, uz studentski pokret i reformiste u strukturi SKH, bila ključni nositelj zbivanja kasnih šezdesetih i početkom sedamdesetih godina proš-

loga stoljeća, razumljivo je da je i ove godine nositelj, organizator niza manifestacija i događaja vezanih uz obilježavanje obljetnice i to u suradnji s najvažnijim hrvatskim nacionalnim institucijama i pod visokim pokroviteljstvom Vlade RH.

Tako je 15. lipnja u Francuskome paviljonu Studentskoga centra u Zagrebu na prigodnoj svečanosti kojoj su nazočili mnogobrojni uglednici iz političkoga i kulturnoga života, kao i naravno neki od najistaknutijih sudionika "71.", otvorena izložba "Hrvatsko proljeće 1971. – 2021." koju je Matica hrvatska organizirala u suradnji s Hrvatskim državnim arhivom čiji je ravnatelj, dr. sc. Dinko Čutura, autor izložbe i autor teksta u katalogu izlož-

be u kojem je sažeto popratio događaje od tzv. Brijunskoga plenuma 1966., Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika 1967., 10. sjednice CK SKH u siječnju 1970., studentskoga pokreta, do zabrane rada Matice hrvatskoj 1972. i represije državnih organa prema "proljećarima". Iznimno vrijednu izložbu čine dokumentarni filmovi, fotografije iz Hrvatskoga državnog arhiva, fototeke Večernjega lista, Arhiva Jugoslavije i Muzeja policije te arhivsko gradivo Hrvatskoga državnog arhiva.

UNIŠTEN VELIKI DIO GRAĐE

Na svečanosti otvorenja izložbe, nakon što se uzvanicima obratio autor i ravnatelj HDA, dr. sc. Dinko Čutura, govorio je Stipe Botica, predsjednik Matice hrvatske, koji je uz ostalo istaknuo da se Matica tada svjesno upustila u Hrvatsko proljeće, pothvat kakvoga nije bilo u hrvatskoj povijesti, a koji je donekle usporediv sa Zrinsko-frankopanskom pobunom prije 350 godina.

Skupu su se obratili i istaknuti sudionici Hrvatskoga proljeća iz redova studentskoga pokreta Dražen Budiša i Ivan Zvonimir Čičak. Uz podsjećanje na okolnosti odslužene četverogodišnje robije,

Stipe Botica, predsjednik Matice hrvatske, istaknuo je da se Matica tada svjesno upustila u Hrvatsko proljeće, pothvat kakvoga nije bilo u hrvatskoj povijesti, a koji je donekle usporediv sa Zrinsko-frankopanskom pobunom prije 350 godina.

Studentski "prvaci" 1971., Ivan Zvonimir Čičak i Dražen Budiša

Premijer i autor izložbe Dinko Čutura u obilasku postavu izložbe

Jedan od izložbenih panoa

Posebno istaknutu ulogu odigrali su Matica hrvatska, pod vodstvom Ljudevita Jonkea, Društvo hrvatskih književnika, kao i Hrvatska matica iseljenika i Institut radničkog pokreta Hrvatske, koji je tada vodio dr. Franjo Tuđman, naglasio je premijer Plenković.

Budiša je naglasio da smo, bez obzira na sve nedostatke, uspone i padove, teškoće u tranziciji, uglavnom ostvarili sve svoje nacionalne ciljeve, osim jednakopravnosti hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini. "Novi hrvatski naraštaj koji je došao dvadeset godina nakon nas, a najavili smo ga na našem zadnjem skupu, 3. prosinca 1971. u SC-u, prošao je puno teže iskustvo i sudbini, puno veće tragedije, neusporedive s našim stradanjima", rekao je Budiša i dodao "mi smo posijali sjeme koje je na koncu dalo ploda".

Ivan Zvonimir Čičak uz ostalo je naglasio da Hrvatsko proljeće ni po čemu nije bio antisrpski pokret, već hrvatski i zatvarao je prostor onima koji su ugrožavali Hrvatsku, dodavši da arhivska građa na izložbi najviše podsjeća na povijest SK Hrvatske jer su najveći dijelovi arhivske građe, a pogotovo dijelovi i fotografije o skupovima diljem

Hrvatske jednostavno uništeni. Tako je, objasnio je Čičak, autor izložbe Dinko Čutura morao tražiti fotografije sa suđenja u Beogradu od Tanjuga i dobio ih je te se mogu vidjeti na izložbi.

1971. IZRAVNO POVEZANA S 1991.

Predsjednik Vlade Andrej Plenković ocijenio je u sadržajnom govoru da Hrvatsko proljeće nije tek događaj koji se veže za nekoga istaknutog pojedinca, već široki pokret hrvatskoga naroda koji se rodio kao posljedica višegodišnjega procesa sazrijevanja hrvatske političke i nacionalne misli, koji je zahvatio cijelo društvo i u kojemu su posebno ista-

knutu ulogu odigrali Matica hrvatska, pod vodstvom Ljudevita Jonkea, Društvo hrvatskih književnika, kao i Hrvatska matica iseljenika i Institut radničkog pokreta Hrvatske, koji je tada vodio dr. Franjo Tuđman.

"Pola stoljeća nakon, Hrvatska živi vrijednosti Hrvatskoga proljeća zbog kojih su 'proljećari' bili proganjani i koje su obranjene u Domovinskome ratu", istaknuo je premijer ustvrdivši da je 1971. izravno povezana s 1991. koja je značila konačni čin završetka hrvatske šutnje započete nakon ugušenoga Hrvatskog proljeća, zaključio je premijer Andrej Plenković.

Izložba je otvorena do 15. rujna, a zaključimo ovaj prilog informacijom da je, dan nakon otvorenja izložbe, održan i dvodnevni znanstveni skup u povodu 50. obljetnice Hrvatskoga proljeća koji je također organizirala Matica hrvatska u suradnji s Institutom "Ivo Pilar" i Hrvatskim institutom za povijest. ■

Fotografije na izložbi su iz Hrvatskoga državnog arhiva, Večernjega lista, Arhiva Jugoslavije i Muzeja policije

"Mi smo posijali sjeme koje je na koncu dalo ploda", "uglavnom smo ostvarili sve svoje nacionalne ciljeve, osim jednakopravnosti hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini", rekao je Dražen Budiša.

ENG The French Pavilion of Zagreb's Student Centre is hosting The Croatian Spring 1971 in 2021 exhibition. The exhibition was opened on 15 June at a ceremony that included some of the leading figures of the period and current society and political figures. The exhibition is a joint effort of the Matrix Croatia organisation in collaboration with the Croatian State Archives. The exhibition and the accompanying catalogue were created by the director of the state archives Dinko Čutura. The exhibition will be open through to 15 September.

Sinteza ključnih hrvatskih postignuća u prva tri desetljeća

Konferencija "30 godina samostalnosti - ključni hrvatski uspjesi" održana je ovih dana u Zagrebu, okupivši ekonomske analitičare i istaknute figure iz poslovnog svijeta Hrvatske u spomen na donošenje Deklaracije o neovisnosti RH 25. lipnja 1991.

Sudionici konferencije "30 godina samostalnosti - ključni hrvatski uspjesi"

Tekst: **Vesna Kukavica** Foto: **Vlada RH**

Ekonomske analitičar Velimir Šonje na konferenciji Hanza Medije "30 godina samostalnosti - ključni hrvatski uspjesi" u uvodnom predavanju opisao je gospodarska kretanja Hrvatske u proteklih 30 godina. Šonje je sintetizirao hrvatsko gospodarstvo u sedam grafičkih prikaza na konferenciji održanoj u Zagrebu 28. lipnja 2021., poantiravši kako smo 1994. i 1995. postigli nešto nevjerovatno. Ekonomist Šonje istaknuo je temeljna postignuća, kao i dugoročne izazove koje Hrvatska mora riješiti. Uz ostalo, Šonje je naglasio: "Što se ekonomije tiče, sjetimo se s čime smo ušli u 1991. Ušli smo u turbulentne devedesete nakon desetljeća stagnacije bez gospodarskog rasta, a na to

desetljeće stagnacije i pada nadovezuju se tranzicijski i ratni događaji i kumulativan pad od nevjerovatnih 40 posto BDP-a do 1993. godine. Bilo je to razdoblje ekstremne inflacije koju smo postavili 1993., postigavši nešto nevjerovatno. Naime, 1994. u ratu, 1995. rat još traje, mi imamo iznimno visoke stope rasta. Izlazimo iz Domovinskoga rata kao pobjednici i kao zemlja koja već 1994. bilježi visoke stope rasta, kreće i poratna obnova. Nikada više nismo stigli te stope rasta od 5,5 posto i to zbog obnove, postinflatije i prvih učinaka tranzicijskih reformi i stvaranja tržišnog gospodarstva. Događa se kriza krajem devedesetih, kriza tržišta u nastajanju i slabosti u privatizaciji i bankarskom sustavu. No, već 2000. počinje novi devetogodišnji ciklus rasta uz prosjek od 4,2 posto. Konsolidirali smo bankarski

sustav, dogodile su se investicije u infrastrukturu, ali uz skupo zaduživanje. Taj rast nije bio zdrav, bio je makroekonomski neuravnotežen. S 2009. godinom sve te slabosti dolaze na naplatu zbog eksternog šoka, recesije. Tu pokazujemo slabost, ostajemo u krizi sve do 2015. U razdoblju do 2019. dolazimo do koronakrize", ističe analitičar Šonje, "i sada izlazimo iz nje, u nadi da će stope rasta ove i iduće dvije godine biti na razini prvih dvaju velikih ciklusa".

LAGANI OPTIMIZAM

Analitičar Velimir Šonje rezimira: "Perspektiva ne izgleda loše. Nekada je dojam da je sve kod nas loše. Postotak kućanstava koja posjeduju odabrana trajna dobra porastao je pa 1998. godine osam posto kućanstava nije imalo hladnjak, danas ga imaju svi. Danas više od 70 posto kućanstava posjeduje automobil, a drugi automobil danas ima više od 20 posto kućanstava. U Hrvatskoj se živi mnogo bolje u duljem razdoblju nego prije 20 godina. Hrvatska ne pripada među šampione tranzicije, Rumunjska je od najsiromašnije europske zemlje došla do 70 posto BDP-a EU-a - prestigla su nas. Poljska nas je prestigla, Estonija nas je daleko nadmašila. Češka je zaostajala za Slovenijom, a danas je Slovenija neće stići. Mi apsolutno rastemo, ali nema konvergencije. Ima i dobrih i loših strana, svatko će dati svoju interpretaciju. Kad se uspoređujemo s drugima, uvijek se može na razne načine interpretirati. Slovenija je izgubila primat pa bismo mogli pokazati da smo blizu 80 posto slovenskoga realnog dohotka i ne zaostajemo, čak smo i bolji nego krajem osamdesetih. Poljska, koja

je zaostajala, iznad je 100, a do 2009. Hrvatska je bila razvijenija.

Nakon ulaska u EU otvorio se proces emigracije. Ljudi realiziraju svoje životne putove drugdje. To je rezultat slobode kretanja. Samostalna država bez slobodnih ljudi gubi bitan element svoga smisla. Naša je zadaća da dio tih ljudi vratimo, taj potencijal postoji. Ali, kako? Ključ je gospodarstvo. Zemlje koje su dosegnule 75 do 80 posto europskog prosjeka BDP-a nemaju pad stanovništva već useljavanje. Strateški cilj je jasan, 75 posto razine BDP-a EU-a do 2030., na toj razini broj stanovnika stagnira ili raste. Bez toga nećemo spriječiti daljnji pad broja stanovnika. Pitanje je kompleksno, neću govoriti o obrazovnom sustavu, reformama... Ključna stvar je tema efikasnosti institucija. Važne su jer pogoduju ekonomskom rastu i razvoju - dobro poslovno okruženje, efikasna administracija. Ako nisu posložene kako treba, ekonomski rast ide sporo. Važna je sloboda izbora, sloboda medija, participacija građana... postoji uska veza između demokracije i ekonomskog razvitka. Hrvatska se odlijepila od prosjeka EU-a 11 i napredovala u posljednjih desetak godina. Kontrola korupcije je ispod prosjeka, ne možemo biti na 80 posto gospodarskog razvitka, a s korupcijom biti ispod prosjeka, to ne ide", poručio je analitičar Šonje.

Ekonomski analitičar Velimir Šonje i graf o kretanju BDP Hrvatske od 1991. do 2021.

NOVE GENERACIJE

Nadalje, komentira Velimir Šonje: "Politička stabilnost i kontrola nasilja je bitna i dobra vijest, to je jedini element gdje smo bolji od prosjeka EU-a 11 i težimo prosjeku, nadmašujemo čak i Austriju. RH je jedna od najsigurnijih zemalja u EU. Naša fizička sigurnost, naša imovina, najsigurniji smo u EU, to je jedna važna stvar na kojoj bi trebalo graditi temelje reformi. Hrvatska je razvijenija nego prije trideset godina, pa i prije 10 godina. Vjerujem da u idućih deset godina imamo veliku razvojnu priliku. Dolaze nove generacije, ljudi rođeni 1991. danas su poduzetnici u punome radnom naponu, dolaze generacije rođene u slobodi. Uvođenje eura tu je kao sidro konačne stabilnosti kada će hrvatski financijski i vrijednosni papiri postati relevantni. Kada imate sigurnosni jastuk financijskog sustava europodručja, padovi će biti mnogo blaži. Lakše je rasti u dobrim vremenima, a teže ne pasti duboko u težim vremenima. Imamo pri-

liku koju moramo iskoristiti", zaključio je ekonomist Velimir Šonje.

STRATEŠKI CILJEVI

Predsjednik Vlade RH Andrej Plenković sudjelovao je, uz mnogobrojne ličnosti iz naše poslovne zajednice, na konferenciji "30 godina samostalnosti – ključni hrvatski uspjesi", istaknuvši kako će Hrvatska u iduće tri godine ostvariti četiri velika projekta i to Pelješki most, članstvo u Schengenu, ulazak u europodručje te nabavu višenamjenskih borbenih zrakoplova, a iskoristit će ih i za bitne reforme. "Hrvatski put prema samostalnosti bio je težak, no godine pred nama neće biti lakše ako se ne pripremimo za svijet koji dolazi", zaključio je Plenković. Zahvalivši organizatorima Hanza Mediji i Jutarnjem listu, Plenković je dodao: "Konferencija dolazi u pravom trenutku, u momentu kada se još borimo protiv pandemije koronavirusa, najvećeg izazova od Domovinskoga rata. To od nas traži solidarnost te nastojimo svi skupa ublažiti društvene, zdravstvene i gospodarske posljedice ove najveće krize, globalno gledajući, u posljednjih sto godina. No, to također zahtijeva i jasnu viziju razvoja Hrvatske za sljedeća desetljeća i pripremu Hrvatske za izazove pred nama, ponajprije klimatske promjene koje će u sljedećim desetljećima izazvati znatno veće društvene i gospodarske poremećaje od pandemije." ■

ENG The Hanza Media conglomerate staged a conference in Zagreb recently on 30 Years of Independence—Croatia's Key Successes. The event drew leading economists and business sector figures and commemorates 15 June 1991, the day on which Croatia formally declared its independence. Economist Velimir Šonje gave the introductory lecture, describing economic trends in the country over the past thirty years. Šonje summed up our economy in seven charts, noting that the country achieved something remarkable in 1994 and 1995: economic growth.

Predsjednik Vlade RH Andrej Plenković

Velikodušna pomoć Hrvata iz Australije Banovini

O pomoći koju su vrlo brzo nakon razornog potresa na Banovini poslali Hrvati iz Australije razgovarali smo s fra Ivom Tadićem, delegatom za HKZ Australije i Novog Zelanda

Članovi udruge "Kruh sv. Ante" u Australiji

ZAHVALA DONATORIMA

Za vrijeme humanitarnog ručka ovogodišnjeg Dana "Kruha sv. Ante" u Wollongongu preko videolinka javili su se ravnatelj Hrvatskog Caritasa mons. Fabijan Svalina, ravnatelj "Kruha sv. Ante" u Hrvatskoj fra Stipo Karajica i sisački biskup Vlado Košić. Zahvalili su australskim Hrvatima na upućenoj pomoći stradalima od potresa na Banovini. Nakon svete mise, 20. lipnja, u novouređenim društvenim prostorijama KC-a organiziran je humanitarni ručak u povodu Dana "Kruha sv. Ante" koji se već dugi niz godina tradicionalno organizira na najbližu nedjelju svetkovine sv. Antuna Padovanskog, osim prošle godine kada je izostao zbog pandemije. No, ove godine odaziv je bio vrlo uspješan. Fra Ivo Tadić, jedan od upravitelja "Kruha sv. Ante" u Australiji u pozdravnome govoru prisutne je informirao o radu i djelovanju ove organizacije, kao i o prikupljenim sredstvima. Zahvalio je dobročiniteljima za stradale od potresa na Banovini i onima koji redovito daju svoje priloge. Spomenimo, od početka 2021. godine prikupljeno je više od milijun australskih dolara, a za stradale u potresu preko Hrvatskoga Caritasa, Caritasa Sisačke biskupije i "Kruha sv. Ante" poslano je 930.000 australskih dolara. Na ručku je prikupljeno 30.380 AUD namijenjenih onima kojima je pomoć najpotrebnija. Tijekom humanitarnog ručka u Hrvatskome katoličkom centru nastupili su članovi hrvatske folklorne grupe "Zagreb", a goste su zabavljali mladi i popularni tamburaši sastava "Pajdaši". (Franjo Harmat)

Tekst: Mislava Biščan

Već prvog dana nakon potresa 1. siječnja 2021. nekolicina Hrvata koji žive u Sydneyu sastala se i dogovarala kako prikupiti i poslati financijsku pomoć za Banovinu. Prvi iznos od 250.000 australskih dolara dao je dobrotvor i domoljub Marko Franović, zatim su uplatili velike uplate i Božo Franović, Ivan Špehar, Hrvatski katolički centar "Sv. Nikola Tavelić" te "Kruh sv. Ante" iz Wollongonga, a uslijedile su na tisuće drugih donacija.

Fra Ivo, kako su se Hrvati koji žive u Australiji organizirali za prikupljanje pomoći koja je bila potrebna Banovini nakon razornog potresa?

– Kada se dogodio potres na Banovini pred Novu godinu, ljudi su se ovdje osjetili pogođeni gledajući i slušajući preko televizije strašne prizore i upla-

Fra Ivo Tadić, delegat HKZ Australije i Novog Zelanda

šena lica stradalnika. Isti dan su se organizirali, a kako se nije moglo fizički okupljati radi epidemiološke socijalne distance mnogobrojni ljudi koristili su tehnička sredstva te su mnogi donirali online isti dan. Prošlo je tek nekoliko dana te smo imali prvi sastanak u "King Tom Clubu" u Sydneyu i dogovorili smo da ćemo novac slati preko organizacije "Kruh sv. Ante". To je cijenjena vjerska

i humanitarna organizacija franjevac Bosne Srebrene koja djeluje već dugi niz godina, a mi smo otvorili podružnicu u Australiji 2004. Zanimljivo je spomenuti da je Australija na prvome mjestu u svijetu po broju humanitarnih organizacija. Ponudio sam se da ću pomoći koliko mogu i kao svećenik sam predložio da novac uglavnom uplaćujemo preko Caritasa, s čime su se ljudi složili. Financijska sredstva iz Australije bila su vrlo obilna i vjerujem da je od tog novca kupljen velik dio stambenih modula koji su dodijeljeni ljudima na Banovini. Moram spomenuti da je odmah na prvom sastanku jedan dobrotvor iz

Sydneya, podrijetlom iz Boke kotorske, koji je pomagao na sve moguće načine, odmah ponudio 250.000 dolara i uspio je nagovoriti svoga brata da daruje 100.000 dolara. Znači, odmah prve večeri imali smo 350.000 australskih dolara, a očekivali smo da ćemo skupiti još toliko od drugih te da ćemo tako imati veliki doprinos. Razgovarao sam s ravnateljem Hrvatskog Caritasa koji mi je predložio da se kupe stambeni moduli jer je to za ljude najpotrebnije. Dogovorili smo da ćemo dio poslati u Caritas Sisačke biskupije i u "Kruh sv. Ante". Neki još uvijek uplaćuju i na računu je ostalo nešto novca tako da ćemo i dalje nastaviti.

Kako žive Hrvati u Australiji, gdje se okupljaju i koliko su međusobno povezani?

– Ja sam osam godina delegat za hrvatske katoličke zajednice na području Australije i Novoga Zelanda. Ima više katoličkih crkava, ali moramo biti svjesni da se u Australiji ljudi okupljaju i izvan katoličkih crkava, u klubovima ili udrugama. Često se okupljaju u kulturnim i vjerskim klubovima i vole se družiti,

Humanitarni ručak "Kruh sv. Ante" u Wollongongu

vole biti zajedno, no pandemija koronavirusa je dosta toga poremetila što se tiče druženja. Treba naglasiti da je u posljednjih možda 10-ak godina sve više i više Hrvata, a i dosta mlađih koji se vraćaju u Hrvatsku. Imamo slučajeve da su se cijele obitelji preselile u Hrvatsku, znam nekoliko obitelji koje su prije pandemije otišle stalno živjeti u Hrvatsku. Vraćaju se čak neki ljudi koji su rođeni u Australiji, ali su uspjeli osigurati financijska sredstva da mogu živjeti u Hrvatskoj. Željeli bi da i Hrvatska i Bosna i Hercegovina jednoga dana budu takve države u kojima će se moći zadrživati za pristojan život jer život u domovini je ljepši od onoga u inozemstvu i to su osjetili mnogi mladi ljudi koji su dolazili u Hrvatsku na ljetovanje, učenje hrvatskoga jezika, kulture i folklora. Moram također reći da naše zajednice u Australiji stare, to najbolje znamo mi svećenici jer imamo najviše sprovoda. ■

Generalni konzul RH
Ivica Glasnović

SOLIDARNOST AUSTRALSKIH HRVATA

Hrvatski generalni konzul u Australiji Ivica Glasnović u razgovoru sa suradnicom IKE podsjetio je da su Hrvati počeli u Australiju dolaziti 50-ih, 60-ih, kao i 70-ih godina te tijekom Domovinskoga rata, a posebno oni iz Bosne i Hercegovine. Teško je govoriti o njihovom broju, ali računaju da ih je oko 200.000 - 250.000 u cijeloj Australiji, istaknuo je Glasnović. Također je dodao da se Hrvati okupljaju i u hrvatskim katoličkim centrima: u Sydneyu ih ima tri, zatim u Wollongongu, u Brisbaneu i u Newcastleu te u Canberri, Adelaidu, Melbourneu, Perthu i drugdje. Hrvati se okupljaju i u hrvatskim društvenim klubovima koji promiču hrvatski identitet i kulturu, zatim različitim folklornim i sportskim udrugama. Naši ljudi su aktivni u "Croatia house" te u udruzi "Hrvatski arhiv", koji također postoji u Australiji. "Biti Hrvat u Australiji je prekrasno, ponekad uopće ne osjećam da sam izvan domovine", rekao je naš diplomat Ivica Glasnović.

Solidarnost s nesrećenicima u potresu u domovini bila je velika. Podsjetimo, dana 28. prosinca prošle godine u 6.28 sati središnji dio Hrvatske pogodio je još razorniji potres od onoga u ožujku 2020. Prema EMSC-u, epicentar potresa jačine 5,2 bio je 13 kilometra jugozapadno od Siska. Dan kasnije, 29. XII. 2020., u 12.19 sati uslijedio je novi udar snage 6,2 s epicentrom na Banovini pokraj Petrinje. Uz Sisak, razrušeni su gradovi Petrinja i Glina te okolna naselja, dok su Zagrebačka i Karlovačka županija te Grad Zagreb u ovome potresu dodatno narušeni. Iseljenišтво je uputilo golemu humanitarnu pomoć nesrećenicima – na čemu smo neizmjereno zahvalni. Velika hvala svim Hrvatima i njihovim sugrađanima iz Australije koji su nam pomogli u najtežim trenucima u ovoj prirodnoj nepogodi.

Hrvatski katolički centar i crkva sv. Nikole Tavelića

ENG The friar Ivo Tadić, a delegate for the Croatian Catholic Community in Australia and New Zealand, and Ivica Glasnović, our general consul in Australia, spoke of the generous aid sent by Australian Croatians to people in central Croatia recently hit by an earthquake. Since the beginning of 2021 over a million Australian dollars have been collected for the earthquake recovery. Our thanks go to all who have contributed.

Nicolas Raljević

Razgovarala: Ljerka Galic

Poštovani gospodine Raljeviću, upravo ste završili prevođenje drame "Vučina" hrvatskoga književnika Milana Ogrizovića. Što Vas je na to potaknulo?

– Milan Ogrizović jedan je od ključnih autora hrvatske književnosti na prijelazu s 19. na 20. stoljeće. Njegove povijesne i muzikološke monografije *Pedaset godina hrvatskog kazališta 1860. - 1910.* i *Hrvatska opera 1870. - 1920.*, objavljene prije sto godina, nisu nimalo izgubile na vrijednosti. Nema Hrvata koji nije čuo za *Hasanaginicu* ili *Smrt Smail-age Čengića*. Njegov doprinos dramaturgiji u Hrvatskoj pridonio je zamahu modernističkog pokreta od 19. do početka 20. stoljeća. Stoga su za prijevod Ogrizovića već postojali dobri razlozi, no glavni okidač je projekt do kojeg mi je osobito stalo. Naime, već desetak godina prevodim hrvatske drame tako da imam više od stotinu dramskih prijevoda u rasponu od 16. stoljeća s Marinom Držićem pa sve do suvremenih

Fantastično lingvističko putovanje

Razmišljanja prevoditelja djela hrvatskih pisaca Nicolasa Raljevića na francuski jezik daju uvid u dugogodišnju misiju povezivanja hrvatske s francuskom kulturom i baštinom

autora i njihovih tekstova iz 2021. Prije četiri godine osnovao sam i vlastitu izdavačku kuću Prozor-editions (www.prozor-editions.com) u kojoj je do danas objavljeno 25 knjiga na francuskome jeziku posvećenih hrvatskoj dramaturgiji.

Hrvatska je znana po obali i glavnome gradu, s tim da je unutrašnjost slabije posjećivana iako je redovito služila kao okvir mnogim dramama u povijesti književnosti, a posebno u prvoj polovici dvadesetog stoljeća. Otud ideja o izdanju koje bi ujedinilo više seoskih drama različitih autora, a čije se radnje događaju u Lici, Slavoniji, odnosno Dalmatinskoj zagori. Namjera je da dramaturška dimenzija tako istodobno posluži i kao etnografski okvir. Uz druge autore i Milan Ogrizović pisao je drame u kojima se prožimaju oba vida, etnografski upliv oko dramaturške okosnice, poput *Vučine*, koja se događa na Velebitu.

Do sada ste preveli mnoštvo djela hrvatskih pisaca na francuski jezik. Koji Vam je osobni cilj ovoga hvalevrijednog projekta?

– Stalo mi je do toga da dramska djela hrvatske povijesti književnosti učinim dostupnim francuskim i frankofonim čitateljima. I zapravo je sve slijedilo neku svoju prirodnu putanju. Moje dugogodišnje zanimanje za kazalište prošlo se s mojom vezanošću uz Hrvatsku, a

kada sam prije deset godina otkrio da *Gospoda Glembojevi* Miroslava Krleže ili pak *Dubrovačka trilogija* Ive Vojnovića nikada nisu objavljeni na francuskome jeziku, odlučio sam se posvetiti prevođenju i stvoriti uvjete da ih se napokon objavi. Na posljetku sam, osnivanjem naklade Prozor, kao prozora koji iz Francuske gleda na hrvatsku kazališnu scenu, uspio ispraviti propust s kojim se do tada nisam mogao pomiriti. Tada je otkriće hrvatske književne i dramske povijesti toliko rasplamsalo taj moj početni entuzijazam da danas u svom tom radu pronalazim zadovoljstvo koje bi se moglo okarakterizirati i

Roditelji Miroslav i Jacqueline Rajčević

kao strast. S tim da mnogim osobama dugujem i što sam se uopće mogao upustiti u ovu kazališno-književnu pustolovinu tako da ne mogu dovoljno zahvaliti Snježani Banović, Danielu Bariću, Antoniji Bogner-Šaban, Milošu Lazinu, Borisu Senkeru, Paul-Louisu Thomasu, Yves-Alexandreu Tripkoviću i mnogim drugima na njihovoj suradnji i kontinuiranoj potpori te poticajima od samog početka djelovanja nakladničke kuće Prozor-editions.

Pritom su se u međuvremenu nametnuli i novi ciljevi: učiniti da se prepozna kvaliteta hrvatskoga dramskog pisma, što nameće i nove izazove. Prvo, potreban je konstantan angažman kako bi se znanstvene istraživače i članove francuske i frankofone akademske zajednice upućivalo na specifičnosti i bogatstvo hrvatske dramske baštine, i drugo - ipak je ovdje riječ o kazalištu! – i te kako je bitno moći distribuirati ove tekstove kako bi pristigli na adrese ljudi i organizacija koji bi ih mogli poželjeti postaviti na scenu. Ova dva cilja, nimalo proturječna, prisiljavaju me na različite pristupe u momu radu koji su do danas manje-više uspješni.

Budući da je Vaš materinski jezik francuski, na koje prevoditeljske "zamke" nailazite?

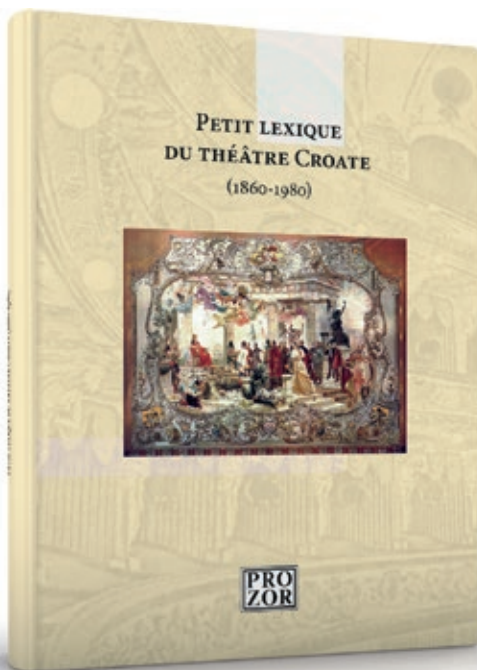
– Osim ograničenja specifičnih za bilo koji prijevod, a koje nameće strogo pridržavanje izvornih tekstova, predlažući pritom prilagodbu koja će omogućiti očuvanje značenja i u suvremenom jeziku za potrebe suvremene publike kojoj je prijevod i namijenjen, postoje i druge teškoće koje proizlaze iz same povijesti Hrvatske.

S obzirom na vremensku distancu, trebalo mi je prilično strpljenja i truda da se prihvatim prijevoda Marina Držića, odnosno klasičnih dubrovačkih ko-

medija, jer suočio sam se s tekstovima koji su i većini današnjih Hrvata ponekad bili gotovo pa posve nerazumljivi. Rječnici, komentari književnih istraživača, savjeti i mišljenja akademika s kojima sam se savjetovao općenito su mi omogućili da izbjegnem te, kako ih nazivate, "zamke", iako su mi za sada specifične dionice i dalje pomalo upitne. Usto, i u prostornoj dimenziji znaju iskrnuti pitanja, posebno kada radim s regionalnim dijalektima. S tim da oslanjanje na već spomenute izvore konstruktivno pridonosi rješavanju prevoditeljskih dvojbi. Ne ulazeći previše u detalje, snažna prisutnost u hrvatskome jeziku riječi i izraza kao odraza vanjskih utjecaja, a što se događalo tijekom čitave povijesti, posao prevođenja čini istodobno i zahtjevnim i paradoksalno upravo fascinantnim. Prevođenje s hrvatskoga na francuski jezik tako je istodobno i fantastično lingvističko putovanje.

Rođeni ste, živite i radite u Francuskoj, koja je Vaša životna priča?

– Rođen sam 1963. u Argenteuilu, gradiću na pariškoj periferiji. Moj otac Miroslav potječe iz sela Sali - najljepšeg sela na svijetu! - na Dugom otoku, dok je moja majka Jacqueline Francuskinja burgundskih korijena rođena u Parizu. Već kao malog roditelji su me za škol-

skih praznika u pratnji emigranata koji su se vraćali u domovinu slali na more pa bi ih dočekao tamo. Tako sam već kao dijete često bio sam u Salima gdje sam s ostalom seoskom djecom učio hrvatski. Zapravo sam, razmislim li malo, tada manje bio upućivan na standardni hrvatski jezik, a više zapravo na saljski dijalekt, što se možda i danas zna odraziti u mojoj jezičnoj praksi. Usto sam u mladosti subotom iz godine u godinu

slušao nastavu u školi koja je nudila sate takozvanoga jugoslavenskog jezika te dosegao razinu osmog razreda osnovne škole, ako je za vjerovati diplomi koja mi je uručena na kraju školovanja. Ovome su pridodani i tečajevi koje sam prije par godina slušao na Sorboni, što mi je omogućilo daljnje usavršavanje.

Uz studij povijesti zapadnih civilizacija položio sam i ispit za profesora pa već više od 25 godina u srednjoj stručnoj školi u pariškom predgrađu predajem francuski jezik i povijest, a kako sam za vrijeme školskih praznika slobodan, pet do šest puta godišnje dođem u Hrvatsku, kako u Sali tako i u druge krajeve zemlje koju često obilazim. Ta su mi putovanja i prilika za otkrivanje kazališnih repertoara koje otkrivam sa zadovoljstvom, u Zagrebu i drugim gradovima. A kako u Salima nema kazališta, nedjeljom nikad ne propustim vratiti u kuglanu gdje je atmosfera sa svim tim smijehom, šalama, povicima, žustrim sportskim raspravama i prijateljskim mirenjima oko čašice poput one kod Marcela Pagnola i njegove komedije svijeta.

Moja strast za kazalištem u kombinaciji s usavršavanjem znanja hrvatskoga jezika zaokuplja me posljednje desetljeće u uzbudljivoj izdavačkoj avanturi nadovezujući se prirodno na izgradnju kulturnih mostova između dviju zemalja. A to mi je omogućeno isključivo potporom mnogih ljudi, knjižnica i kazališnih ustanova i u Francuskoj i u Hrvatskoj, kojima sustavno šaljem svoje prijevode.

de. Moguće je da Vam je upravo preko nekoga od njih pristigao moj prijevod *Vučine* Milana Ogrizovića.

Za kraj, otkrijte nam pokoji plan za budućnost...

– Trenutačno sam uključen u nekoliko projekata. Naglasio bih da se u radu redovito usredotočujem na promoviranje prijedloga koji mi pristižu, kao i razvoju novih istraživačkih smjernica. Ti projekti ili uspiju ili se izjalove pa je možda prerano za predstavljanje nekih projekata na kojima radim.

No, uz ovaj projekt koji sam nazvao "etno-kazalište", vezan uz rad na Ogrizoviću, cilj mi je otkriti seoski život na početku 20. stoljeća. Projekt bi uključivao stručnost etnologa i vrlo vjerojatno zahtijevao suradnju hrvatskih (etnoloških) muzeja, s tim da ga tek treba detaljnije razraditi, no neke su komponente i smjernice i te kako obećavajuće.

Sada kada sam preveo i objavio prvu od triju drama iz ciklusa *Glembajevih* Miroslava Krležu (*Gospoda Glembajevi*, *U agoniji*, *Leda*), a koje u francuskom izdanju u svojoj punini još nije ugledalo svjetlo dana, čini mi se da je konačno došlo vrijeme da se predstavi i francuskom čitateljstvu. Upravo čekam odobrenje hrvatske autorske agencije koja u ime HAZU-a regulira Krležina autorska prava pa da napokon u nakladi Prozor realiziramo i tu kulturološki važnu publikaciju.

Usto se već neko vrijeme u potpunosti posvećujem i dubrovačkim komedijama 17. i 18. stoljeća, poznatim takozvanim "smješnicama", preveo sam ih desetak. Iznimno cijenim ove lokalne oblike kazališnog izričaja koji, među ostalim, svjedoče o hrvatskoj književnoj raskoši, tako da najozbiljnije razmišljam o knjizi koja bi apostrofirala u Francuskoj zasad nepravredno ignorirano kazalište koje je cvjetalo u Raguzi. ■

ENG *Nicolas Rajević was born in Argenteuil, a commune in the northwestern suburbs of Paris, in 1963. His father Miroslav hailed from the village of Sali on Dugi Otok island. His Paris-born French mother Jacqueline had roots in the Burgundy region. He spent his summer holidays from school on Dugi Otok, where he learned Croatian. Ten years ago his long interest in the theatre saw him take up the translation of Croatian works into French.*

Europa bez granica, hrvatska realnost ili san

Schengen, odnosno područje u kojem nema graničnih kontrola između država članica EU, jedan je od simbola našega zajedništva, a RH ga uvrštava u svoje bitne vanjsko-političke ciljeve

Europska komisija pozvala je sredinom godine, točnije 2. VI. 2021., na proširenje Schengena na Hrvatsku, Bugarsku i Rumunjsku. Vijest je primljena s relativnim optimizmom. Riječ je o jednom od dvaju najistaknutijih vanjsko-političkih ciljeva Vlade RH, uz onaj koji se odnosi na europodručje. Naša država lani je ušla u Europski tečajni mehanizam II. Kako pandemija i potres Vladi RH nijansiraju deficit od oko 3,8 posto BDP-a, RH ostaje u igri za ispunjavanje kriterija za ulazak u europodručje, dok su s druge strane ispunjeni svi tehnički preduvjeti za hrvatsko članstvo u Schengenu, odnosno prostoru u kojem nema graničnih kontrola između država članica Europske unije (EU).

Schengen obuhvaća 26 država, od kojih su 22 članice EU-a i četiri države nečlanice kao što su Norveška, Island, Švicarska i Lihtenštajn. Od država članica EU-a, uz Hrvatsku, Rumunjsku i Bugarsku, članice Schengena nisu ni Cipar ni Irska, niti V. Britanija, koja je izišla iz Unije. Prostor bez unutarnjih kontrola nazvan je prema mjestu Schengenu u Luksemburgu, u kojem je još za hladnoratovske podjele svijeta 1985. potpisan sporazum o postupnom ukidanju kontrola između članica EU-a, stupivši na snagu tek od 1995. Sporazum se kasnije širio kao i EU, iako članstvo u Uniji ne podrazumijeva i članstvo u Schengenu. Kao sustav povjerenja između država njegovih članica, Schengen je nedvojbeno jedno od najvećih Unijinih postignuća što omogućuje da 420 milijuna ljudi njime slobodno cirkulira, pridonoseći na taj način bogatstvu ideja i razmjeni raznolikih dobara u EU. Zahvaljujući šengenskom prostoru građani mogu živjeti, studirati, raditi i turistički provoditi svoje umirovljeničke dane bilo gdje u EU. Schengen funkcionira kao područje jedne države. U sklopu granica EU-a svakodnevno putuje oko 3,5 milijuna ljudi, no sloboda kretanja ljudi u praksi može značiti različita prava za razne kategorije osoba. Usto, migrantska kriza i terorističke prijetnje najveći su izazovi za funkcioniranje šengenskog prostora, ali i za očuvanje vrijednosti i ljudskih prava na kojima Unija počiva.

Srećom, RH je ulaskom u članstvo EU-a prije osam godina (1. VII. 2013.) prihvatila cjelokupnu šengensku pravnu stečevinu. Slavlje ispunjenja tehničkih kriterija s relativnim optimizmom znači samo da je Lijepa Naša uspjela u koronakrizi financirati, izgraditi i opremiti granične prijelaze s infrastrukturom za potrebe policije u skladu s europskim kriterijima, nabaviti tehničku opremu za nadzor granice, uloživši i znanje u informatičke sustave, ući u Šengenski informacijski sustav, uspostaviti sustav viza i još niz bitnih aktivnosti. Sažeto, RH

Piše: Vesna Kukavica

ispunila je 281 zahtjev u osam različitih sektora, učinivši golem posao za vlastitu državu i za EU budući da RH sa 6.500 policijskih službenika čuva vanjske granice EU-a. U drugoj fazi šengenske pustolovine RH mora ispuniti političke zahtjeve koji ovise o nizu vanjskih kriterija na čije ishode RH ne može izravno utjecati poput migrantske krize ili pak unutrašnjo-političkog ozračja i spremnosti za proširenje Schengena u gospodarski moćnijim članicama. O tome koliko je taj proces zahtjevan najbolje svjedoči situacija s Bugarskom

i Rumunjskom, državama koje su zadovoljile tehničke kriterije (2011.), ali još uvijek nisu ušle u Schengen. Velike članice poput Nizozemske, Njemačke i Francuske pred Bugarsku i Rumunjsku postavljaju dodatne uvjete.

Schengen ili kolokvijalno rečeno *Europa bez granica* jedno je od bitnih postignuća Unije i smatra se stupom europskoga projekta. Šest država (Njemačka, Francuska, Austrija, Švedska, Norveška i Danska) suspendirale su Schengen i uvele kontrole na svojim granicama u strahu od terorizma i zbog migrantske krize (2015.). Zanimljivo, članice Schengena, njih 26, od te 2015. do danas uvele su unutarnji nadzor granica čak 268 puta, a od 2006. do 2014. to je bilo učinjeno tek 35 puta. Očito je da je taj sustav povjerenja ugrožen i da Schengen trenutačno nije onakav kakav je bio zamišljen, upozorava naša Vlada. Logična je stoga nova koncepcija Schengena koja je ovih dana također objavljena na Europskome vijeću u Bruxellesu. Cilj je prepoznati teroriste ili bilo koju drugu rizičnu skupinu. Nadalje, sustigao nas je i *Covid-19*. Prema sporazumu, članice imaju mogućnost ponovne uspostave privremenih kontrola u izvanrednim situacijama, ali te privremene kontrole gotovo su se pretvorile u trajno stanje, što zonu ne čini posve učinkovitom. Stoga, suočena s novim izazovima, EU želi osnažiti kontrole na vanjskim granicama. *Europski sustav za putovanja* omogućit će pregled putnika koji ne trebaju vize prije ulaska u EU. Očekuje se da EU reformira šengenski pravilnik kako bi sustav opet postao funkcionalan, a u tom sustavu konačno se vidi i Hrvatsku. Naravno, uvođenje *Covid putovnica* moglo bi sve usporiti, no zdravlje je bitan čimbenik za Schengen našega doba. Riječju, preporuka Europske komisije o prijmu RH u Schengen važna je, ali ne i presudna jer odlučivanje je i dalje na državama članicama Vijeća koje se trebaju složiti jednoglasno. ■

ENG *The European Commission in Brussels has called for the expansion of the Schengen Area to include Croatia, Bulgaria and Romania. This development has been hailed with relative optimism. This and joining the eurozone are the two chief foreign policy objectives of the current Croatian government. The Schengen Area constitutes the Europe without internal borders that is one of the pillars of the European project.*

Reprezentativna monografija o Hrvatima iz Urugvaja

Masovnije doseljavanje Hrvata u Urugvaj zabilježeno je od 1924. do 1936. godine, uočava pisac i počasni konzul RH iz Montevidea Eduardo R. Antonich. Unatoč nedaćama useljeničkog života, Hrvati nikada nisu okrenuli leđa rodnoj grudi

Tekst: Vesna Kukavica Foto: Arhiva HD-a

Jedinstvena monografija "Hrvatska i Hrvati u Urugvaju", autora Eduarda R. Antonicha, objavljena je ovih dana u Zagrebu u sunakladničkom pothvatu AGM-a i Hrvatske matice iseljenika, čiji ravnatelj Stjepan Bekavac i Mijo Marić potpisuju predgovor. Izvorno Antonichevo historiografsko djelo "Croacia y los croatas en Uruguay", tiskano prije petnaestak godina, s pravom je dočekalo svoje hrvatsko izdanje, bogato ilustrirano dosad neobjavljenim fotografskim zapisima jednog od pionira iseljeničke fotografije Srećka Dumića. Monografiju, izišlu u sklopu prestižne AGM-ove biblioteke *Res Gestae*, preve-

la je sa španjolskoga jezika Željka Lovrenčić. Građa knjige, raspoređena u sedamnaest poglavlja, znatno pridonosi razumijevanju višedesetljetnog života i stvaralaštva naraštaja hrvatskih useljenika u Istočnu Republiku Urugvaj (República Oriental del Uruguay), ali i skidanju ideološke stigme s tamošnje hrvatske emigracije burnog XX. stoljeća. Danas u toj zemlji živi oko pet tisuća ljudi hrvatskih korijena. Pisac i pravnik Antonich razborito iščitava hrvatsku povijest novoga vijeka u njezinu svjetskom kontekstu, napose povijest iseljeničstva u borbi za rješenje tzv. *hrvatskog pitanja* uz njezine odjeke u hrvatskim zajednicama zemalja Južne Amerike od 1918. do 1991. godine. Autor pregledno otkriva problematiku kulturnog naslijeđa pionira hrvatskog useljeničstva u Urugvaj, posebice njihove periodike i arhivske građe iseljeničkih urugvajskih organizacija, dok u globalnim ključnim povijesnim procesima biva usredotočen na hrvatsku političku povijest XX. stoljeća, ali i izazove naše nacije suvremenog doba nakon pada komunizma u Europi (1989.).

STILSKA USKLAĐENOST

U tom smislu Antonich znakovito naslovljava pojedina poglavlja svoje knjige: 1. Tragovima pionira; 2. Iseljavanje i Urugvaj kao cilj; 3. Od stvaranja Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca do atentata u Skupštini; 4. Smrt Stjepana Radića i osnivanje Hrvatskog doma u Montevideu; 5. Domobrani i prisutnost ustaša u Urugvaju; 6. Hrvati na jugoslavenskoj liniji: Kulturno društvo jugoslavenskih useljenika "Bratstvo"; 7. Institucionalizacija vjerskih aktivnosti: stvaranje Hrvat-

Autor Eduardo R. Antonich

ske katoličke zajednice; 8. Srpska diktatura jugoslavenskog kralja Aleksandra i patnja hrvatskog naroda; 9. Pogled iz Urugvaja na Nezavisnu Državu Hrvatsku; 10. Hrvatsko useljeničstvo i njihov "stari kraj"; 11. Međusobna pomoć i prinosi domovini; 12. Društvene, kulturne i sportske aktivnosti hrvatske zajednice Urugvaja; 13. Kriza Informbiroa: posljedice prekida veza između Tita i Staljina; 14. Tisak i radio Hrvata u Urugvaju; 15. Vrebanje diplomacije; 16. Veze između

Posebnu vrijednost ovoj knjizi daje autorova osobna posveta knjige djedu i baki Maksu i Mariji Antičić, uz koje kaže da je naučio voljeti domovinu Hrvatsku.

Iz bogatog društvenog i kulturnog života Hrvata u Urugvaju, 1930-ih.

Portreti S. Radića (lijevo) i J. B. Tita (desno) ističu se u dvorani za sastanke UO Hrvatskog doma do 1991.

hrvatskih udruga u Urugvaju: dugi i teški put prema razumijevanju, te posljednje poglavlje: 17. Od "bratstva i jedinstva" do hrvatske neovisnosti.

Proučivši dostupne izvore o iseljeništvu od prvoga urugvajskog Hrvata Bračanina Šimuna Matulića naovamo u domaćim i stranim arhivima, autor Antonich ispisuje nepristrano historio-grafsko štivo čija se stilski odlika očituje u sretnom spoju znanstvene akribije s publicističkim diskursom, nastojeći da u svjedočanstvima iseljenika pronađe motive za zaključke te da na temelju dokumentacije progovori o vremenu najmasovnijeg selilaštva u Urugvaj s europskoga kontinenta (počevši od osamdesetih XIX. st.) tijekom rane industrijalizacije pa sve do početaka globalizacije. Na taj način autor je u knjizi stvorio uravnoteženu metodologiju, koja s podjednakom znatiželjom gleda na značajke velikih povijesnih epoha čovječanstva i ondašnju ulogu na južno-američkim tržištima rada siromašnih hrvatskih težaka, radnika i pomoraca - koji su iz povijesnih hrvatskih zemalja (pretežno iz dalmatinskoga priobalja) odlazili u Ameriku - redovito s mišlju da će se jednog dana vratiti imućniji u

domovinu. Zaključuje kako najveći broj Hrvata u Urugvaj stiže nakon Prvoga svjetskog rata, točnije između 1924. i 1936. godine.

PEČALBARSKA DRAMA

Studiozno Antonich prati običnoga hrvatskog pečalbara u vremenskom odsječku malo manjem od stotinjak godina, tumačeći etape rješenja hrvatskog pitanja krajem drugog tisućljeća dok je Hrvatska bila u sastavu Austro-Ugarske Monarhije te prve i druge Jugoslavije, uzroke hrvatskog jugoslavenstva (Supilo, Trumbić...), iseljeničku potporu postupnoj hrvatskoj nacionalnoj integraciji, kao i proces rekroatizacije 1990-ih onih naših iseljeničkih zajednica koje su se davno odselile kada Lijepa Naša nije bila suverena država niti subjekt međunarodnog prava. Poglavlja su mu opremljena iscrpnim bilješkama, ilustrirana preslikama izvornih dokumenata (autor ih je istraživao gotovo pet tisuća) koji dočaravaju hrvatsku južnoameričku dijasporu, čiji se treći i četvrti naraštaj ubrzano penje s radišnošću i fakultetskim obrazovanjem na društvenoj ljestvici Urugvaja. Argumentirano izdvaja vodeće figure političkoga i

kulturnoga života hrvatskog iseljeničtva poput predsjednikā tamošnjih hrvatskih društava iz Montevidea među kojima su najzastupljeniji čelnici Hrvatskog doma, Hrvatskog domobrana, "Bratstva", Hrvatske katoličke zajednice, Naše tamburice, radijskog programa, kao i nastave hrvatskoga jezika...

OD BESPUĆA DO SAMOSTALNOSTI HRVATSKE

Vremenski luk ove dosad neobrađene useljeničke hrvatske zajednice iz Južne Amerike zatvara se pričom o svim urugvajskim Hrvatima koji su pridonijeli priznanju Republike Hrvatske od Urugvaja 16. siječnja 1992., dok se otvara pustolovnim zgodama o spomenutom prvome Hrvatu u Urugvaju iz Postira s otoka Brača koji je upisan u tamošnje arhive kao Simón Matulich početkom XIX. stoljeća. Njegova obiteljska loza imala je među unucima jednog od najuglednijih urugvajskih liječnika dr. Teodora Vilardebóa, sina Matulićeve jedinice Martine i Miguela Antonija Vilardebóa. Nakon studija u Barceloni i Parizu (1847.), Šimunov unuk vraća se iz Europe u Urugvaj i liječi epidemiju žute groznice od koje i sam umi-

Baka i djed Eduarda R. Antonicha

Oración de los croatas por paz

Članovi Hrvatske katoličke zajednice s nadbiskupom Montevidea, msgr. Juanom Franciskom Aragoneom i fra Bonifacijom Šipičem, u vrtovima Svećeničkog doma, 1951.

re deset godina kasnije (1857.). Knjiga izlazi prigodom 70. obljetnice suradnje Hrvata iz Urugvaja i Hrvatske matice iseljenika.

PROCESI KROATIZACIJE

Spomenimo, u razdoblju od 1924. do 1936. stariji hrvatski doseljenici naseljavali su unutrašnjost Urugvaja i bavili se poljoprivredom, dok su se novije pridošlice useljavale u glavni grad Montevideo ili njegovu bližu okolicu, radeći u industriji, trgovini ili javnim službama. Naselili su i mjesta Cochillas (radnici u kamenolomima), te mjesta Colonia i Carmelo gdje su se bavili pomorstvom i bili vlasnici jedrenjaka te ugostiteljskih objekata. Iseljenici su uglavnom podrijetlom bili iz ruralnih krajeva. Dio njih bavio se poljoprivredom, neki pomorstvom, a najviše poslovima u građevinarstvu, preuzevši na kraju i poslove vezane uz trgovinu. Hrvatska nacionalna ideja braće Radića, koja je zahvatila sve slojeve naroda u prvoj polovici XX. stoljeća, uspjela je ukorijeniti nešto što bi se moglo nazvati modernim hrvatskim identitetom u svim segmentima hrvatskog društva, uključujući i našu zajednicu u Urugvaju, koja ondje osniva 28. IV. 1928. *Hrvatski dom* u Montevideu koji je postao najbrojnije i najutjecajnije tamošnje hrvatsko iseljeničko društvo.

Autor u knjizi iznosi vrlo vrijedne do sada neobjavljene činjenice o osnivanju ovoga važnoga iseljeničkog društva, koristeći izvore prve vrste (Zapisi društva i dokumente Ministarstva obrazovanja i kulture). Atentat na vodstvo HSS-a i smrt Stjepana Radića postala je uporišna točka njihova zajedništva, pripadnosti i svrhe postojanja. Stjepan Radić bio im je uzor i moralna vertikala. Nova nada rađa se 1989. kada u domovini Franjo Tuđman osniva Hrvatsku demokratsku zajednicu, koja se proširila kao nacionalni pokret za hrvatsku državnu samostalnost u matičnoj zemlji, kao i u iseljeništvu. HDZ osniva svoje ogranke diljem svijeta, uključujući ogranak HDZ-a u Montevideu koji je utemeljen 1990., a koji će zajedno s

ostalim hrvatskim društvima iz Montevidea kod tadašnjega urugvajskog ministra vanjskih poslova dr. Héctora Grosa Espiella pokrenuti postupak za priznanjem nove hrvatske države. Hrvatski dom 1991. godine povukao se iz Koordinacijskog odbora jugoslavenskih institucija i povezao se ponovno s Hrvatskom katoličkom zajednicom. Oba društva organizirala su tijekom Domovinskoga rata vjerske, kulturne i humanitarne priredbe za pomoć obiteljima poginulih u Domovinskom ratu.

Hrvatska dijaspora u Urugvaju odigrala je važnu ulogu kako u materijalnoj tako i u moralnoj potpori domovini predaka, a pojedini iseljenici odnosno njihovi potomci uključili su se kao dobrovoljci Domovinskoga rata. "U ovoj knjizi na primjeru hrvatske iseljeničke zajednice u Urugvaju vidljiva je dinamična priroda etničkog identiteta sklonog stalnom redefiniranju", ocjenjuje recenzentica dr. sc. Marina Perić Kaselj. "Kroz povijesni prikaz iseljeničke zajednice autor problematizira različite oblike kolektivne identifikacije iseljenika: Slaven/Hrvat, Jugoslaven, pri čemu je između njih nerijetko dolazilo do međusobnog nadopunjavanja. Biti Jugoslaven, Hrvat, opcije su koje je iseljenik hrvatskog podrijetla odabrao rukovodeći se *situacijskim momentom*. Na etničku identifikaciju iseljenika izravno je utjecala društveno-politička situacija u zemlji podrijetla i način na koji je ona

Svečano otvaranje panteona Hrvatskog doma, 1971.

Antonichev ključni cilj je ostaviti autentično svjedočanstvo o burnom razdoblju života hrvatskoga naroda kako u domovini tako i u domicilnoj urugvajskoj sredini, poručuje recenzentica Antonicheve knjige dr. sc. Marina Perić Kaselj, ravnateljica Instituta za migracije i narodnosti.

Hrvati koji su na putu u Urugvaj preživjeli brodom broda "Princesa Mafalda". Slijeva stoji Antun Antunović. Na rutu Genova - Buenos Aires, brod je stradao na svom 90. putovanju u listopadu 1927.

Članovi Hrvatskog doma primaju osobe s broda Dubrovnik, 17. XI. 1954.

Antonich u knjizi otkriva jednog od pionira iseljeničke fotografije Srećka Dumića (1901. – 1978.), rođenog na otoku Malome Ižu, a koji stiže u Urugvaj 1923. Svladavši u zavičaju likovne tehnike ulja, akvarela, ugljena i pastela, u Montevideu je od jednoga ruskog emigranta brzo naučio složeno umijeće fotografije, otvorivši vlastitu radnju. Od sredine 1930-ih do 1960-ih *Foto Arte Dumić* smješten je u ulici Cerrito 228, ostavivši u svakoj hrvatskoj kući mnogobrojne uspomene u obliku fotografskoga zapisa na tužne i vesele trenutke koje su proživjeli ti useljenici.

predstavljena i shvaćena od lidera hrvatske iseljeničke zajednice. Dominantnu poziciju u iseljeničkoj zajednici u Urugvaju od osnutka Hrvatskog doma imala je neizbježno koncepcija politike Stjepana Radića. Unatoč prihvaćanju jugoslavenske opcije i legitimiziranjem jugoslavenske države od strane iseljenika, poglavito članova Hrvatskog doma, nakon Drugoga svjetskog rata hrvatstvo i jugoslavenstvo nikada nisu niti bile isključive već kumulativne kategorije. Kao što se saznaje iz knjige, za vrijeme Domovinskoga rata i nakon proglašenja neovisnosti i osnutka Republike Hrvatske započeo je proces kroatizacije i danas je u Urugvaju iseljenička zajednica kroatizirana. Ova knjiga pruža nam nova saznanja i horizonte te predstav-

lja veliki doprinos za daljnje istraživanje povijesti hrvatske iseljeničke zajednice u Urugvaju." Recenzentica Perić Kaselj preporučuje knjigu i stručnjacima i laikima, počevši od znanstvene do najšire čitateljske javnosti.

ŽIVOTOPIS AUTORA

Eduardo R. Antonich rođen je u Montevideu 1963. godine. U rodnome gradu studirao je na urugvajskome Državnom sveučilištu (Universidad de la República), stekavši diplomu iz područja pravnih i društvenih znanosti 1990. pa od tada uspješno razvija karijeru odvjetnika. Od 2003. godine počasni je konzul Republike Hrvatske u Urugvaju.

Po očevoj strani je unuk hrvatskih doseljenika iz Bribira (Hrvatsko primor-

je), koji su u Urugvaj došli 1925. godine. Od djetinjstva je vezan uz hrvatsku zajednicu u toj južnoameričkoj zemlji, sudjelujući kreativno i društveno angažirano u kulturnim aktivnostima društava "Bratstvo", "Naša domovina" i "Hrvatski dom" (*Hogar Croata*) u Montevideu. Član je tog društva gotovo četiri desetljeća, točnije od 1984. godine. U upravi "Hrvatskog doma" (*Hogar Croata*) neprekidno je od 1988. godine. Također sudjeluje u hrvatskome radijskom programu, kao i ostalim aktivnostima zajednice. Godine 1987. dobio je stipendiju Hrvatske matice iseljenika u Zagrebu za učenje hrvatskoga jezika i proučavanje hrvatskoga folklor. Oženjen je Milkom Kršul Musa, unukom doseljenika hrvatskih korijena. Imaju sina Ivu, kojem su prenijeli ljubav za Lijepu Našu te je i on pohađao Sveučilišnu školu hrvatskog jezika i kulture (2019.) u organizaciji Hrvatske matice iseljenika. Predavao je i predaje u zemlji i inozemstvu na znanstvenim konferencijama i stručnim skupovima koji se bave povijesnim i kulturnim temama europskih migracija s posebnim osvrtom na izazove hrvatskog iseljeničtva. ■

Okupljanje Odbora gospođa u Urugvaju iz hrvatske zajednice 1970.

ENG Eduard R. Antonich's *Hrvatska i Hrvati u Urugvaju* ("Croatia and Croatians in Uruguay") was recently published in Zagreb by AGM and the Croatian Heritage Foundation. This monograph is presented in seventeen chapters and makes a significant contribution to our understanding of the many decades over which Croatian immigrants lived and worked in Uruguay and to shedding the ideological stigma the local Croatian diaspora acquired during the turbulent twentieth century. Today the country is home to some five thousand people of Croatian extraction.

Poticajna rijeka

Ušće
Sutle u
Savu

Sutla je nekoć dijelila austrijsku Štajersku i ugarsku Hrvatsku. Danas je cijelom dužinom svog toka granična rijeka između Slovenije i Hrvatske. U tim krajevima granica nikada nije bila oštra crta razdvajanja među ljudima, a 2000. godine uspostavljena je posebna međudržavna turistička zona.

Dolina Sutle

Tekst: **Marin Knezović** Foto: **Darko Mihelj**

Otvorajući prolaze kroz brda i planine, rijeke omogućuju komunikaciju među ljudima, razmjenu materijalnih i duhovnih dobara, donoseći plodnost, pijesak, oblutke, pa i zrnca zlata. Kao malo koji dio krajobraza razvijaju maštu, umjetnička, likovna i književna domišljanja. Na njihovim obalama oblikovala su se mnogobrojna umjetnička djela, pa i znakovni identiteta.

Već od pretpovijesnog razdoblja rijeka Sutla dovodi i odvodi ljude, kamene, metalne i keramičke predmete, bogove i vračeve. Na blagim riječnim obroncima, na njezinu podbrežju nastaju naselja dovoljno daleko kako bi izbjegla hirovima razine riječne vode, a opet dovoljno blizu kako bi voda bila stalno prisutna.

Slijed naseljenosti uz Sutlu možemo pratiti uzduž naše rijeke najkasnije od doba kulture žarnih polja (13. st. pr. Kr.), kulture iznimnih brončanih predmeta koja je svoje pokojnike spaljivala te pokapala u keramičkim posudama – žarama.

Rimska civilizacija je kultura dobrog puta i tople vode. Zato devedesetkilometarska dolina Sutle privlači i ove moćne antičke osvajače. Rijeka trasira put rimskim cestama. Uz nju nastaju manja utvrđenja i postaje. Na drugoj strani Sutla nije samo voda rijeke. Ona je i kraj toplih izvora uz rijeku. Potreba Ri-

Sve veće izrabljivanje seljaka dovelo je do poznate hrvatsko-slovenske Seljačke bune pod vodstvom Matije Gupca. Dana 28. siječnja 1573. godine buna je započela napadom na Cesargrad, a zatim se proširila na ostatak Hrvatskog zagorja, sve do Varaždina te u kraj oko Save i Kupe, kao i u slovenske pokrajine Štajersku i Kranjsku. Buna je neslavno završila na rijeci Sutli gdje je i započeta.

mljana za higijenom i rekreacijom, kao temeljnim životnim obilježjima, učinila je dolinu Sutle i rimskim područjem.

Nadzor nad ljudima, robama i zemljom u srednjem vijeku predstavljao je pogled s visine. Nadvisiti protivnika značilo je svladati ga. Tako je srednjovjekovni prostor svijet u kome gotovo svaka strmina ima svoju utvrdu, a koja pak teži sama biti što viša i time domljivija, nedostupnija. Dolina Sutle sa svojim tvrđavama i dvorcima uzorni je srednjovjekovni krajolik. Ona brani u isto vrijeme granicu prema Njemačkom carstvu, nadzire putove i točke prikupljanja plodova polja, stada i šuma. Među njima se posebno ističu Cesargrad, poput lukovice slojevitog građevina koja čuva tragove mnogih stoljeća.

Visina i strmina, uz blizinu vodenog toka, značili su sigurnost. U cijelome srednjem vijeku sigurnost je preduvjet opstanka. Ta važnost teško dostupnih dvoraca još više postaje izražena zbog sve učestalijih prodora Turaka od kraja 15. st. S turskom opasnošću dolazi i mnogobrojno novo stanovništvo, izbjeglice pred Osmanlijama, koji dolinu Sutle pretvaraju u kraj guste naseljenosti, što je ostala do danas. Tvrdi grad na brdu nije značio samo zaštitu, nego i prijetnju. U posljednjoj četvrtini 15. stoljeća dolina Sutle preživjela je 13 turskih provala, uključujući i odsutni boj 1475. godine, što je utjecalo na ovaj kraj – naselja su ostala spaljena i opustošena, a ljudi osiromašeni.

Tako se prema predaji na obali rijeke Sutle, u prvoj polovici 19. st., porodio tekst hrvatske himne "Lijepe naše". Promatrajući krajolik Zelenjaka, sutjeske ove rijeke, pjesniku Antunu Mihanoviću predstavila se Hrvatska kao iznimno lijepa pri čemu se sva njezina ostala obilježja gube u pozadini.

Srednjovjekovnim dvorcima nisu presudili ljuti seljaci, nego novo vrijeme baroka, vrijeme mira. Opadanje turske opasnosti od početka 17. st. učinilo je utvrde na visokim, samotnim mjestima nepotrebnima i neprimjerenima. Život se seli u dolinu. Novi dvorci grade se u ravnici ne kao zalog obrane, već kao izraz moći, gospodarskog napretka i mjesto uživanja. Dolinu Sutle pokrio je plašt novih, zidanih crkava koje nadograđuju stare ili zamjenjuju one drvene. Crkva u središtu s kućama koje su se okupile oko nje postaje tipično selo kakvo se zadržalo sve do danas. Živjeti na brdu izraz je straha, živjeti u dolini znak je vjere u napredak.

Hrvatsko zagorje sa svojim kmetovima, "grofovima", plebanima, španima, arhetipsko je područje hrvatskog feudalizma. Premda je ovaj sustav, koji je svakome određivao unaprijed svoje

mjesto nudeći sigurnost ali i ometajući napredak, izgledao vječnim, i on je doživio svoj kraj. Ideje ravnopravnosti i tehnološkog napretka zapuhali su dolinom Sutle u 19. st. Je li rezultat bio sretniji seljak? Teško je reći. Ovdasnji čovjek sada je ponajprije jeftina radna snaga kako za obližnje gradove, tako i za udaljene zemlje poput Njemačke. Raditi za sitne novce u tvornici, uz obradu male parcele zemlje, bio je način života seljaka uz Sutlu sve donedavno. Ukidanjem feudalizma seljak radi više umjesto da radi manje.

Za vrijeme Habsburške Monarhije rijeka je često poplavlivala okolna mjesta, stoga su stanovnici ovog područja krajem 19. stoljeća počeli zahtijevati regulaciju toka barem na najkritičnijim dijelovima kako bi se spriječile daljnje velike štete u poljoprivredi.

Život uz rijeku imao je i puno pred-

Sutla kod Zelenjaka

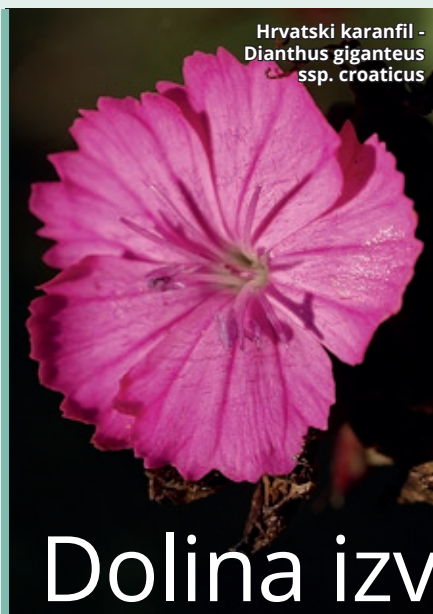
Spomenik
Hrvatskoj
himni -
Mihanović

nosti; u naplavnoj dolini Sutle pokraj slovenskog Podčetrta otkriveni su izvori prirodne tople vode s temperaturom od 30 do 37 stupnjeva Celzijevih. Nekoliko stoljeća kasnije, 1935. godine, dokazana je ljekovitost termalne vode te su 1966. godine službeno otvorene Atomske toplice (naziv su dobile po prirodnim, blago radioaktivnim vodama) koje su s vremenom narasle u današnje Terme Olimia.

Poslije Drugoga svjetskog rata mnogi su očekivali kako će socijalistički sustav tu nešto bitno promijeniti, ali... Ipak, novo vrijeme donijelo je Sutli neočekivanu slavu i prepoznatljivost. Ona je postala dio mita o djetinjstvu jugoslavenskoga komunističkog vođe Josipa Broza Tita. Tako se mala zagorska rijeka pretvorila u svima prepoznatljiv pojam u zemlji s više od 20 milijuna stanovnika. Dolinom Sutle vodi željeznička pruga Savski Marof – Klanjec – Kumrovec – Celje (Slovenija), a početkom 70-ih godina na Sutli je izgrađena brana Vonarje – Sutlansko jezero.

Ipak, naša predodžba Sutle u prvom redu je slika koju je stvorio slikar Oton Iveković svojim djelom "Lijepa naša...". Slika je trenutak začinjanja hrvatske himne predstavila kao čarobni čin, rezultat susreta pojedinca, običnog puka i nadnaravnih bića u kanjonu Zelenjak. Sutla je zaista poticajna, rodna magija od davnine do danas. ■

ENG The Sutla River once demarcated Austrian Styria and Hungarian-controlled parts of Croatia. Today its entire course marks the frontier between Slovenia and Croatia. In these parts of the country borders have always more lines that dividers, and in 2000 a special cross-border tourism zone was created. Growing abuses led to an uprising among Croatian and Slovenian peasants led by Matija Gubec. The revolt began on 28 January 1573 with an assault upon Cesargrad before spreading to the rest of Croatia's Zagorje region, to Varaždin and the region around the Sava and Kupa Rivers, and to the Slovenian regions of Štajerska and Kranjska. The revolt was violently suppressed and ended where it had begun, on the Sutla River. Legend has it that the lyrics of the Croatian national anthem Lijepa naša ("Our Beautiful Homeland") found their inspiration on the banks of the Sutla River in the first half of the nineteenth century. Observing the landscape around Zelenjak, the gorge through which the river flows, poet Antun Mihanović was stirred to describe the country simply as beautiful, with its other characteristics fading into the background.

Hrvatski karanfil -
Dianthus giganteus
ssp. *croaticus*

Dolina izvora zdravlja

Tekst: Darko Mihelj

Foto: Dalibor Vladović i Darko Mihelj

Rijeka Sutla protječe područjem umjereno tople kišne klime s umjerenom toplim ljetima te dosta kišnim i hladnim zimama. U geološkoj građi Sutlanske doline prevladavaju sedimentne stijene nastale procesima u jezeru ili u moru. O tome svjedoče mnogobrojni fosilni ostaci. U gornjem toku rijeka ima veći uzdužni nagib, samim time i bujični tok. U srednjem dijelu toka nagib se smanjuje, postaje nizinski s mnoštvom meandara (velikih zavoja). Dio riječnog toka je i reguliran.

Sutla je srednjoeuropska rijeka duga 91 km, čiji se izvor nalazi na 715 metara nadmorske visine, na južnim obroncima Maceljske gore u Republici Sloveniji. Njezino ušće u Savu nalazi se uz selo Drenje Brdovečko u Zagrebačkoj županiji.

Sutla je zbog svoje bioraznolikosti staništa, faune i flore uvrštena u nacionalnu mrežu – Natura 2000.

VEGETACIJA UZ SUTLU I U SUTLANSKOJ DOLINI

Najzanimljivija flora i vegetacija Sutlanske doline vezani su uz zavičajni krajobraz Zelenjak - Risvička i Cesarska gora. Ilirski elementi flore koji iz Slovenije prodiru prema istoku imaju baš pokraj grada Klanjca svoju istočnu granicu rasprostranjanja. Pojam "ilirski florni element" uveden je početkom 20. stoljeća i označava sve one biljne svojte koje su u svojoj rasprostranjenosti ili potpuno ograničene na tzv. ilirske zemlje ili je njihovo središte ra-

Kranjski ljiljan - *Lilium carnaticum*

Hrvatska perunika - Iris croatica

Hrvatska perunika – hrvatski nacionalni cvijet

Hrvatska perunika je rijetka, endemična, osjetljiva i strogo zaštićena vrsta hrvatske flore. Josip Schlosser i Ljudevit Vukotinović smatrali su 1869. godine da se ova perunika proširila na prirodna staništa kao **germanska perunika**. Međutim, istraživanjem profesora Ive Horvata i njegove supruge Marije utvrđeno je nepobitno da je hrvatska perunika stanovnik prirodnog staništa s kojeg je prenesena u privatne vrtove. Ova zeljasta trajnica sa sabljastim listovima raste na vapnenastoj i dolomitnoj podlozi na rendzini (*tip tla koji se razvija na rastresitu karbonatnu supstratu i rana je faza u razvoju tla*). Vrsta je prvobitno otkrivena na stijenama Zelenjaka. Mnogim svojim osobinama razlikuje se od germanske perunike. Kada raste na kamenitoj podlozi, biljka je slabije razvijena s manjim brojem cvjetova; mnogo bolje uspijeva u šumi hrasta medunca i crnoga graba. Osim na značajnom krajobrazu *Zelenjaku*, ova perunika raste i na Medvednici, Samoborskom gorju, Strahinjšćici i Ogulinskom zagorju. Uoči izložbe *Japan Flora 2000* zaključeno je kako Hrvatska nema svoj nacionalni cvijet. Na prijedlog Andrije-Željka Lovrića s IRB-a, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti prihvatila je peruniku kao nacionalni cvijet (iako autor ovog teksta smatra da bi to trebala biti velebitska degenija!).

sprostranjenosti u njima.

Vegetaciju tzv. riječnih sprudova **dvornika** i **lobode** nalazimo pokraj Klanjca i ušća Sutle u Savu.

U brdskom području nailazimo na nekoliko zanimljivih šumskih zajednica. Mješovita šuma i šikara **hrasta medunca** i **crnoga graba** nalaze se na strmim južnim i jugozapadnim obroncima, uglavnom na kamenitim i plitkim tlima na vapnencu i dolomitu.

U ovom području rastu zanimljive vrste biljaka koje se ističu svojim izgledom ili rijetkošću. **Crnocrveni kukurijek** je stanovnik brdskih bukovih šuma, šume hrasta medunca i crnoga graba

te brdskih travnjaka. Strogo je zaštićena i najmanje zabrinjavajuća biljka, južnoeuropska je vrsta, stanovnik kamenitih obronaka i rubova šuma i šikara.

Četverolisni petrov križ je trajnica i geofit iz porodice ljiljana. Otrovnost je

euroazijska biljka. Stanovnik je šuma i šikara. Cvate u svibnju i lipnju.

Germska perunika je trajnica koja voli sunčane položaje. Otporna je na niske temperature i sušu. U Hrvatskoj su sve perunike strogo zaštićene.

Okruglolisna rosika ili rosulja - Drosera rotundifolia

U porječju rijeke Sutle naći ćemo i tzv. invazivne biljke, vrste koje posjeduju izrazitu sposobnost razmnožavanja. Brzo se mogu širiti tako da postaju golema prijetnja bioraznolikosti autohtone flore ili faune. Njihovo naseljavanje najčešće je posljedica globalizacije.

Gorski luk je trajnica duguljaste ili gotovo valjkaste lukovice. Posjeduje gusti kuglasti cvat. Stanovnik je brdskih travnjaka i obronaka obraslih grmljem.

Hrvatski karanfil jedan je od najljepših karanfila. Strogo je zaštićena i osjetljiva vrsta. U Hrvatskoj su svi karanfili (rod *Dianthus*) strogo zaštićeni. Ima polukuglasti cvat s 10 do 15 tamnocrvenih cvjetova. Cvate obično u lipnju i srpnju. Stanovnik je uglavnom brdskih livada.

Kranjski ljiljan je zeljasta trajnica, strogo zaštićena i osjetljiva vrsta. Ima jajastu lukovicu. Pojedinačni cvjetovi (rijetko u grozdastom cvatu) su dvospolni, neugodnog mirisa, pojavljuju se od svibnja do srpnja. Stanovnik je livada i šumskih rubova, brdskih i planinskih predjela.

Ljiljan zlatan je zeljasta trajnica koja cvate u lipnju i srpnju. Cvjetovi su mu specifičnog mirisa koji je jači na večer i

noću. Euroazijska je i strogo zaštićena i osjetljiva vrsta.

Mirisava lazarkinja je zimzelena, medonosna i ljekovita trajnica i geofit. Stanovnik je listopadnih šuma. Cvate od travnja do lipnja.

Mnogolisni ranjenik je vrlo čest na području značajnog krajobraza.

Sedmogradska gromotulja raste u Zelenjaku na vapnenastim i dolomitnim obroncima. Stanovnik je jasenove miješane šume i krških kamenjara na sunčanim padinama. Gotovo je ugrožena vrsta.

Smeđa stela je višegodišnja paprat nađena uz Sutlu. Spore joj dozrijevaju od srpnja do rujna. Često raste u velikim skupinama na vlažnim, polusjevernim ili sjevernim staništima listopadnih i crnogoričnih šuma. Strogo je zaštićena vrsta. Također je biljka široke cirkum-holoarktičke rasprostranjenosti.

Cretovi su posebne biljne zajednice vlažnih staništa gdje ugibanjem biljaka nastaje treset i to zbog vrlo spore razgradnje organskih tvari. Nalazimo ih fragmentarno, samo u dijelovima s humidnom klimom. Razgradnji pogoduje zadržavanje vode na staništu. Danas su cretovi u Hrvatskoj, zbog previše toplog i suhog vremena, gotovo najugroženija i površinom najmanja staništa.

Sutla kod Zelenjaka

Šumska kokoška je trajnica. Ovaj kačun poznat je po tome što gotovo ne sadrži klorofil, već se hrani mrtvim organskim tvarima koje se raspadaju. Naziv je dobila po korijenju isprepletenom poput gnijezda. Njezin je cvat valjkasta oblika s cvjetovima koji mirišu kao med. Cvate u svibnju i lipnju. Stanovnik je bukovih šuma.

Šumsko volujsko oko je proljetnica iz porodice štitarki. Njezini sitni cvjetovi žute boje obavijeni su ovojnim listovima, a pojavljuju se tijekom travnja i

Mirisava lazarkinja - *Galium odoratum* ili *Asperula odorata*

Hrast medunac - *Quercus pubescens*

Obalna dikica - *Xanthium strumarium* ssp. *italicum*

Uz tok Sutle nalaze se i neka zaštićena područja poput npr. značajnog krajobraza **Zelenjak – Risvička i Cesarska gora**, koji krije mnoge zanimljive biljne zajednice i vrste božice Flore.

svibnja. Biljka pripada ilirskome floronom elementu.

ZAŠTIĆENI KRAJOBRAZ "ZELENJAK - RISVIČKA I CESARSKA GORA"

Ovaj zaštićeni krajobraz obuhvaća Cesarsku i Risvičku goru s rijekom Sutlom. Rijeka Sutla ovdje prolazi kroz kanjon dug tri kilometra – Zelenjak. Kanjon je nastao velikim tektonskim poremećajem i djelovanjem erozije. Godine 1949. područje je prvi put zaštićeno. Od 1961. godine zaštićeno je kao rezervat prirod-

nog predjela (park-šuma) i memorijalni spomenik prirode. Godine 2011. područje postaje značajni krajobraz.

Na cretovima (tresetištima) su česte mahovine. Na dubravničkom cretu zabilježena je i endemična vrsta mahovine *Cosmarium pseudopyramidatum* forma *dubravicenze*. **Okruglolisna rosika** ili **rosulja** je kritično ugrožena i strogo zaštićena vrsta. Zeljasta je trajnica iz porodice rosika. Njezini listovi u prizemnim rozetama su prekriveni žljezdastim izdancima s ljepljivom sluzi. Kukci se za-

lijepe za sluz i tako budu zarobljeni. Rosikini probavni enzimi razgrađuju kukce te tako biljka nadoknađuje minerale kojih nema dovoljno na staništu. Cvate u srpnju i kolovozu. Cvjetovi se otvaraju samo oko podneva tijekom sunčanoga dana. Biljka naseljava vlažna, močvarna i cretna staništa.

Gomoljasti suncokret je biljka iz porodice glavočika koja može narasti do dva metra visine. Raste u gustim sklopovima uz rubove obala, nasipa i na antropogenim (nastalim djelovanjem čovjeka) staništima. Unesena je iz Sjeverne Amerike kao ukrasna biljka. Ima alelopatski učinak (*utjecaj koji jedna vrsta ima na drugu putem proizvodnje kemijskih spojeva koji djeluju negativno na rast, razvoj i razmnožavanje*) na druge biljke u svojoj okolini.

Obalna dikica jednogodišnja je zeljasta biljka iz porodice glavočika. Cvjetovi ove biljke su jednospolni i jednodomni; skupljeni su u cvatove oblika glavice. Cvate od srpnja do rujna. Obalna dikica u Europu je došla iz Sjeverne Amerike. Voli svijetla i topla staništa, uz obale rijeka, uz putove i na zapuštenim površinama, često u velikim skupinama.

Pelinolisni limundžik ili **ambrozija** je zeljasta biljka iz porodice glavočika koja može narasti i do metar i pol vi-

Pojam "Ilirske zemlje" odnosi se na dio hrvatskog i slovenskog teritorija pod francuskom upravom za vladavine Napoleona I., od 1809. do 1813. godine.

Četvrerolisni petrov križ - *Paris quadrifolia*

Gorski luk - Allium ericetorum ili A. ochroleucum

sine. Raste na suhim zapuštenim staništima na sunčanom položaju. Stvara veliki broj sjemenki i tako se enormno širi. Njezin je polen jaki alergen. Podrijetlom je iz Sjeverne Amerike.

Uljna bučica ili divlji krastavac jednogodišnja je zeljasta biljka iz porodice bundeva. Njezina se stabljika može pe-

njati po grmlju i rasti do osam metara visine. Podrijetlom je iz istočnih dijelova Sjeverne Amerike. Raste uz potoke i rijeke. Voli svjež i vlažna tla. **Verlotov pelin** potječe iz istočne Azije. U Europi raste u prirodnoj vegetaciji, uz obale rijeka i jezera ili kao ruderalna biljka uz željezničke pruge i ceste. ■

ENG *Sutla is a Central European river whose source is located at some 715 meters above sea level, on the southern slopes of Maceljaska gora. Its confluence with the Sava is located near the village of Drenje Brdovečko in Zagreb County. The river is 91 km long. Its catchment area is 590.6 km², of which 78 percent belongs to Slovenia. Sutla naturally has a very winding flow. Her regime is Pannonian, with one maximum in early spring and another in late autumn. In the river itself, along its banks and in the entire Sutlanska valley, we can find an interesting fauna and flora. Along the course of the Sutla, there are also some protected areas, such as significant landscape "Zelenjak - Risvicka and Cesarska gora", which hides many interesting plant communities and species of the goddess Flora. Unfortunately, the banks of the Sutla, especially at the confluence with the Sava, are inhabited by many invasive plants introduced by the process of globalization.*

Jezični podsjetnik

Sutla u hrvatskoj dijalektologiji

U okviru hrvatske dijalektologije čak se dva kajkavska dijalekta, odnosno poddijalekta nazivaju po rijeci Sutli: gornjosutlanski i donjosutlanski.

Donjosutlanski kajkavski govori mnogima su posebice zanimljivi jer je riječ o kajkavcima ikavcima, a u manjoj mjeri i kajkavcima s ikavsko-ekavskim odrazom staroga glasa jata. Manji je broj onih koji znaju da je tu zapravo riječ o kajkavcima koji su čakavskoga podrijetla. Pritom je zanimljivo da znatno već broj zna kako je veliki broj čakavaca iz središnje Hrvatske bio prisiljen pred turskom najezdom iseliti na područje nekadašnje zapadne Ugarske, južne Moravske i Donje Austrije. Znatno je manje poznato da se dio tih bjegunaca pred Turcima naselio u dijelu Žumberka i s druge strane današnje državne granice u Sloveniji, a najmanje su široj javnosti poznati oni koji su se u 16. stoljeću naselili na području između rijeka Save, Sutle i Bregane u sjeverozapadnoj Hrvatskoj. Ti čakavci ikavci i čakavci ikavsko-ekavskoga dijalekta postupno su se u kajkavskom okruženju kajkavizirali, ali su do danas zadržali neka od svojih starih čakavskih dijalektalnih obilježja. Kajkavci ikavci najvjerojatnije potječu s istočnoga ruba središnje Hrvatske, tj. s područja između rijeka Kupe, Save i Une. Čakavci ikavci koji su živjeli na tom području pred turskom su se najezdom raselili na različite strane. Na to gotovo u potpunosti opustošeno područje kasnije su se naselili štokavci. Upravo dosljedno ikavski odraz jata povezuje te kajkavce s

Piše: Sanja Vulić

npr. čakavcima u Stinjakima u austrijskom Gradišću koji su podrijetlom s istoga područja između Kupe, Save i Une.

Među ranijim istraživačima kajkavskih ikavskih govora (koji su svi podrijetlom čakavski) posebice se ističe dijalektolog Stjepan Ivšić. Taj je jezikoslovac između dvaju svjetskih ratova istraživao kajkavske ikavske govore sjeverno od Zaprešića, najviše u Brdovcu i Mariji Gorici, odnosno u kutu između rijeke Save i rijeke Sutle. Budući da je Zaprešić vrlo blizu Zagrebu (sa zapadne strane) riječ je o govovima koji teritorijalno nisu daleko od glavnoga grada Hrvatske. Upravo je ta činjenica utjecala da se na to područje posljednjih desetljeća naselilo brojno novo stanovništvo drukčije govorne osnovice i tako narušilo tradicionalnu dijalektalnu sliku toga kraja. Zbog toga su nam dragocjena Ivšićeva dijalektološka istraživanja ikavskih govora kajkavskoga donjosutlanskoga dijalekta. Naime, Ivšić je svoje istraživanje izvršio u doba kada su ti ikavski kajkavski govori bili bolje očuvani nego danas i kada su imali znatno veći broj aktivnih govornika. Ivšić je istaknuo da su ti govori u tolikoj mjeri dosljedno ikavski da se čak govori *cista* (u značenju cesta), *dilati* (raditi). Uspoređuje ih s kajkavcima ikavcima u samoborskom kraju koji su također čakavskoga podrijetla.

Tako nam, evo, i primjer govora donjosutlanskoga dijalekta pokazuje kako su rijeke neodvojive od ljudi, od njihovih govora i dijalektalnih posebnosti. ■

Prvi hrvatski prozni fantastičar

Rikard Jorgovanić jedinstvena je pojava u hrvatskoj književnosti. U vrijeme Šenoina realizma, kada su pisci birali teme iz hrvatske zbilje, Jorgovanić piše u romantičarskome stilu služeći se motivima i tehnikama karakterističnim za gotičku književnost te pristupa psihološkoj analizi lika. Kritika je bila podijeljena pri vrednovanju njegova opusa jer mu se predbacuje trivijalnost i loš izbor tema. Motivi i stilska sredstva dovode ga u svezu s Edgarom Allanom Poeom, majstorom za prozu strave i jeze.

Rikard Jorgovanić

Izvor: **Ulomci iz teksta Magdalene Blažević**

Četiri godine nakon smrti Edgara Allana Poea, 11. travnja 1853., u Malome Taboru na Sutli rodio se Rikard Jorgovanić, hrvatski pjesnik, pripovjedač, feljtonist. Sin češkoga doseljenika njemačkih korijena svoje prezime Flieder pohrvatio je i nazvao se Jorgovanićem. U Zagrebu je polazio Plemički konvikt, gimnaziju i sjemenište, a šest mjeseci boravio je u Veneciji, Firenci, Bologni i Rimu. Od 1878. godine stalni je suradnik zagrebačkoga Obzora, a poslije, do kraja života, urednik je njegova podlistka. U književnosti se javio 1871. godine u listu Zvezda. Pjesme, novele i feljtone objavljivao je u novinama i časopisima (Vienac, Velebit, Hrvatska lipa, Hrvatski dom, Obzor), a neki su mu tekstovi tiskani posmrtno u Il Diritto i Prosvjeti. U prvim pripovijetkama, u kojima se očituje utjecaj I. S. Turgenjeva, elemente realizma spaja s romantičnima. Osim tradicionalnih kompozicijskih i fabularnih postupaka, opisuje i unutarnja proživljavanja protagonista te unosi elemente fantastike rušeći logičku kauzalnost zbivanja i mišljajući zbiljsko i imaginarno, čime po-

staje prethodnikom moderne književne fantastike.

Rikard Jorgovanić nije imao priliku postati popularnim piscem. Prerana smrt zaustavila ga je u radu u trenutku kada je pronašao svoj pravac i stil, kada se u hrvatskoj književnosti pojavio bljesak europskoga i svjetskoga romantizma.

Uzimajući u obzir kratak životni vijek, može se reći da je Jorgovanić bio vrlo plodan pisac. Umro je u 27. godini života ostavivši iza sebe književni opus koji u hrvatskoj književnosti ima veliku vrijednost. Ta se vrijednost najprije ogleda u uvođenju gotike kao novoga književnog podžanra. Prerana smrt nije izbrisala i njegovo ime.

Gotika se kao književni podžanr prvi put pojavila u Velikoj Britaniji u 18. stoljeću. Usko je vezana za romantizam bez obzira na to što prva gotička djela nastaju za vrijeme klasicizma. Gotički pisci odbacuju stari način gledanja na svijet, iskrivljuju i parodiraju stvarnost. Razum i intelekt u književnosti zamjenjuju melankolija i osjećajnost, a pisci novoga naraštaja ne vjeruju u harmoniju života. Gotika se kao žanr najprije razvila na europskome tlu, a poslije su je Amerikanci prilagodili svojim potrebama, spoznajama i vjerovanjima.

Ono što povezuje Jorgovanića i Poea jest i vjerovanje u rascjep svjetova - rascjep između našega svijeta i uzvišenoga svijeta ljepote i ideala. Jorgovanić je uspio u svojim kasnijim pripovijetkama približiti svjetsku gotiku hrvatskomu čitatelju kao pisac koji se odupro stvaranju po naputcima i unio dašak egzotike u vrijeme hrvatskoga realizma.

Hrvatska književnost nije ostvarila važnija gotička djela. Osim Jorgovanića u toj su maniri pisali Alberto Fortis (Viaggio in Dalmazia, 1774.) koji govori o istjerivanju duhova, Marija Jurić Zagorka (Grička vještica, 1912.) te Antun Gustav Matoš u pripovijestima Čudni gosti, Miš i Camao koji u usporedbi s Poeom piše na kudikamo realističniji način, ali od njega preuzima groteskno i fantastično. ■

ENG Rikard Jorgovanic is a unique character of Croatian literature. In the time of Senoa's realism, when writers used to choose the topics from Croatian reality, Jorgovanic's romantic writing style was based on the motives and techniques characteristic for gothic literature while he took a psychological approach to the analysis of his characters. Critics were divided on the value of his works, as he was reproached for triviality and wrong choice of topics. However, with his motives and figures of speech he can be related to Edgar Allan Poe, the master of horror and suspense fiction.

Leptiri

Leptiri su već stotinama godina zanimljiv predmet istraživanja raznih znanstvenika. Danji leptiri prvi put se pojavljuju prije više od 100 milijuna godina, a noćni prije više od 200 milijuna.

Tekst prema Goranu Šafareku: Nika Jakab Foto: Marko Vrdoljak

Najstariji fosilni nalazi kukaca pojavili su se prije 350 milijuna godina, a prvi krilati oblici prije 300 milijuna godina. Godine 1973. profesor mineralogije J. A. Scopoli na području Istre zabilježio je više od stotinu vrsta leptira i time započeo istraživanja danjih leptira na području Hrvatske. Danji leptiri, kao i neke druge skupine kukaca, ugrožene su skupine životinja u Europi. Djelovanje čovjeka glavni je uzrok nestajanja staništa i vrsta koje žive na njima. Osnovni uzrok nestajanja raznih vrsta leptira je nestanak pašnjaka zbog napuštanja tradicionalnog stočarstva.

Kako bi se na jednostavan i razumljiv način prikazao rizik od izumiranja divljih vrsta u prirodi te skrenula pozornost na potrebu poduzimanja mjera za očuvanje ugroženih vrsta odgovornih institucija i javnosti te utjecalo na smjer politike zaštite prirode, Međunarodna unija za očuvanje prirode (IUCN) još je 1963. godine izradila smjernice i pokrenula izradu crvenih popisa ugroženih vrsta na globalnoj razini.

Ljepokrili admiral

Kiseličin vatreni plavac

Danje paunče

Leptirova gusjenica

Zbog svoje privlačnosti danji leptiri oduvijek su privlačili pozornost mnogobrojnih znanstvenika i ljubitelja prirode. Osim što očaravaju svojom ljepotom, danji leptiri značajni su bioindikatori, odnosno organizmi na koje se promjene u okolišu odražavaju vrlo brzo, jasno i uočljivo pa je uz njihovu pomoć te promjene lakše pratiti i pravodobno na njih reagirati. U ekosustavu danji leptiri imaju važnu ulogu kao oprašivači, ali i kao bogat izvor hrane za druge organizme.

Od oko 17.280 opisanih vrsta danjih leptira u svijetu, u Europi je poznato 576, a u Hrvatskoj čak 197 vrsta. Razlog velikom bogatstvu vrsta danjih leptira na ovim prostorima je postojanje velike raznolikosti staništa, u čemu je svoj doprinos dao i sam čovjek. Tijekom stoljeća ekstenzivnog stočarstva i ratarstva na ovim prostorima, čovjek je stvorio raznolika travnjačka staništa, nužna za opstanak velikog broja danjih leptira. Kao i u zapadnoj Europi, opisani nestanak travnjačkih staništa glavni je razlog izumiranja danjih leptira u Hrvatskoj. U Hrvatskoj je prvi Crveni popis danjih leptira objavio Državni zavod za zaštitu prirode 2004. godine. Danas je prikupljeno dovoljno novih podataka, što je omogućilo reviziju Crvenog popisa danjih leptira Hrvatske, utvrđivanje novih kategorija ugroženosti te u konačnici i objavljivanje ove Crvene knjige danjih leptira Hrvatske. Podaci su prikupljeni uz mnogobrojne znanstvene i stručne projekte, a veliki doprinos dala su i istraživanja provedena za potrebe proglašenja Ekološke mreže Republike Hrvatske kao dijela Natura 2000 ekološke mre-

Vlažni travnjaci doline Sutle pokraj Razvora dio su ekološke mreže važne za očuvanje danjega leptira kiseličinoga vatrenog plavca. Takav tip staništa izložen je ljudskim djelovanjem velikim promjenama koje utječu na optimalne uvjete za razvoj i opstanak te vrste pa zato kiseličin vatreni plavac pripada skupini ugroženih europskih danjih leptira.

že Europske unije. Prikazujući podatke o rasprostranjenosti, biologiji i ugroženosti pojedinih vrsta te predlažući mjere koje je potrebno provesti kako bi se osiguralo njihovo očuvanje, ova Crvena knjiga sažetak je 200 godina istraživanja danjih leptira na ovim prostorima.

Danje paunče je dnevni leptir iz porodice šarenaca. Stanište su mu područja Europe i cijele Azije. Može ga se vidjeti na livadama, uz rijeke, na rubovima šuma, u vrtovima, voćnjacima i parkovima. Karakteriziraju ga prekrasna crvenosmeđa krila s velikom okruglom mrljom u obliku oka plavoljubičaste, crvene i žute boje koja se nalazi na prednjim i stražnjim krilima. Smatra se da mu žarke boje krila služe za plašenje i zbunjivanje grabežljivaca. Zbog karakteristične boje krila lako ga je pre-

poznati te je on jedna od najpoznatijih vrsta leptira. Za razliku od šarene gornje strane krila, donju stranu krila obilježava smeđe-crna boja koja mu omogućava odličnu kamuflažu jer sa zatvorenim krilima izgleda kao osušeni list. Ženke su veće od mužjaka. One u svibnju, u većim skupinama, polažu oko 500 jajašca na naličje listova koprive i rjeđe na listove hmelja. Jajašca su zelene boje s bijelim uzdužnim crtama i plosnatim krajevima. Nakon otprilike tjedan do dva iz jajašca nastaju gusjenice. One su crne i prekrivene bijelim točkicama, a na leđima imaju bodlje te se najčešće hrane listovima koprive. U stadiju kukuljice danje paunče nalazi se oko dva tjedna u razdoblju od lipnja do listopada te godišnje ima jednu do dvije generacije. Zimi se skriva u pukotinama drveća ili u podrumima i na tavanima. Prehranu odrasle jedinke čine nektar i biljni sokovi. Zanimljivo je da je svoj latinski naziv roda *Aglaia* dobio prema grčkoj božici vječne mladosti Agleji. Riječ *aglaia* na grčkom znači sjaj, raskoš ili ljepota. Ime vrste također ima veze s grčkom mitologijom. Naime, ime se odnosi na djevojku Iju koja je bila Zeusova ljubavnica. ■

ENG For hundreds of years butterflies have engrossed researchers. Butterflies appeared over 100 million years ago, and moths over 200 million years ago. Of the about 17,280 described butterfly species in the world, Europe is home to 576, and Croatia to 197. Butterflies and some other groups of insects are considered threatened in Europe. Human activity is the chief cause of the disappearance of habitats and the species that occupy them. The top cause of the disappearance of many kinds of butterflies is the lack of meadows associated with the abandonment of traditional forms of animal husbandry.

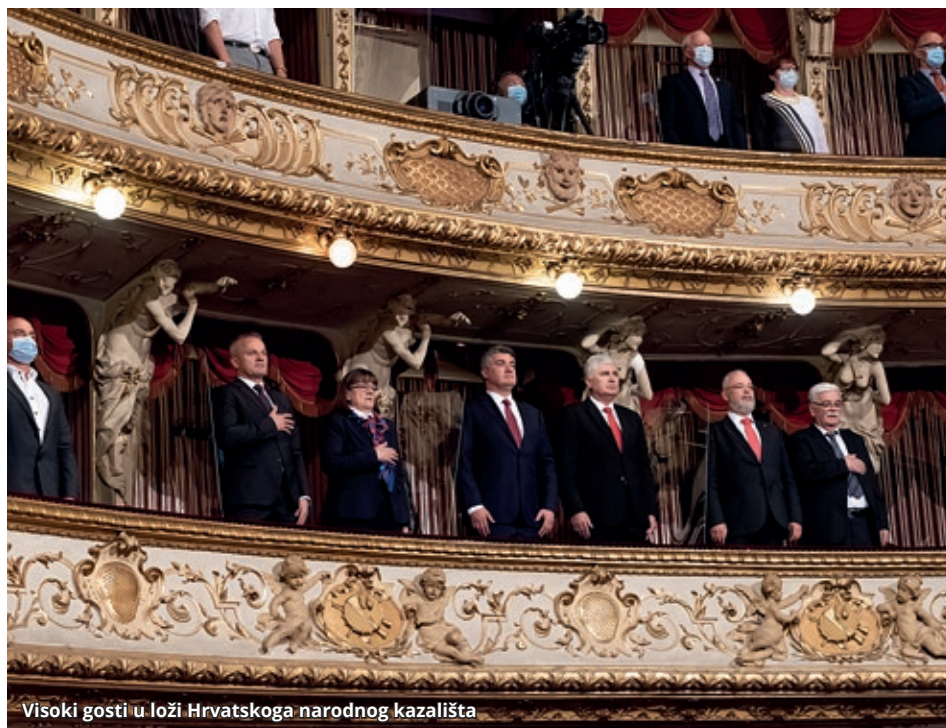
Čvrst i siguran most s domovinom

Bunjevačko momačko kolo
u izvedbi Ansambla Lado

Svečanim koncertom "70 godina zajedno" Hrvatska matica iseljenika obilježila 70. obljetnicu svoga utemeljenja, odnosno sedam desetljeća neprestanog djelovanja za cjelokupno hrvatsko nacionalno biće, kao i presudno održavanje "dijaloga" s hrvatskim iseljenicima, hrvatskim manjinama u europskim državama i hrvatskim narodom u BiH

Tekst: **Željko Rupić** Foto: **G. I. Tepeš**

Decentno, s mjerom i ukusom, primjereno uvjetima okupljanja i još više značenju i ulozi organizacije koja, uz ostalo, toliko dugo skrbi i o očuvanju nemjerljivoga blaga hrvatske kulture među iseljeništvom, bila je jednodušna ocjena prisutnih uzvanika sadržaja skupa održanoga 18. lipnja ove godine na, prema mišljenju mnogih, najljepšemu zagrebačkom trgu. Hrvatska matica iseljenika obilježila je svečanim koncertom u Hrvatskome narodnom kazalištu 70. obljetnicu svoga utemeljenja, odnosno sedam desetljeća neprestanog djelovanja za cjelokupno hrvatsko nacionalno biće, kao i presudno održavanje "dijaloga" s hrvatskim iseljenicima, hrvatskim manjinama u europskim državama i hrvatskim narodom u BiH.

Visoki gosti u loži Hrvatskoga narodnog kazališta

Ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Mijo Marić

Prvi gost i domaćin, predsjednik Republike i ravnatelj HMI

Govor Mije Marića, ravnatelja Hrvatske matice iseljenika **Volimo MATICU!**

Danas Matica realizira prosječno oko 60 programa i manifestacija, povezujući 45 zemalja sa svih kontinenata u kojima u većem broju žive Hrvati i građani hrvatskih korijena

Dame i gospodo, dragi prijatelji Hrvatske matice iseljenika koji nas pratite izravno putem TV- prijenosa!

Kada se na jednome mjestu okupi ovoliko važnih ljudi, i to u vrijeme korone, znači da je riječ o nečemu važnome ili nečemu što baš volimo. Usudim se reći da je ovdje riječ o tom voljenju.

Volimo MATICU koja nas okuplja već 70 godina. Sve Hrvate, ma gdje bili! 70 godina u ljudskim mjerilima je dugo razdoblje i u njega stane puno događaja i sadržaja, ali i odnosa, velikih i malih, a koji čine naš život. Od svog osnutka Matica uspješno surađuje s Hrvatskom bratskom zajednicom Amerike, našom najstarijom organizacijom u svijetu, s hrvatskim katoličkim misijama i župama iz cijeloga svijeta te kulturno-umjetničkim društvima koja okupljaju Hrvate.

Osamostaljenje Republike Hrvatske bilo je velika prekretnica i u životu naše ustanove, otvorivši HMI-ju slobodan put prema svim vidovima suradnje s Hrvatima izvan matične zemlje. Među Matičinim postignućima u njezinu sedamdesetogodišnjem životu i radu je svestrana pomoć iseljeništva i manjina Republike Hrvatske u vrijeme Domovinskoga rata i uloga Hrvatske matice iseljenika devedesetih u plodnoj je integraciji iseljeništva i domovine. Iseljeništvo je preko Matice uputilo Hrvatskoj golemu humanitarnu pomoć te pomoć u ljudstvu, a svakog dana svjedočimo kako je taj ljudski lanac iznimno vitalan i danas u prirodnim nepogodama kao što su razorni potresi koji su nedavno pogodili Hrvatsku. Danas Matica realizira prosječno oko 60 programa i manifestacija, povezujući 45 zemalja sa svih kontinenata u kojima u većem broju žive Hrvati i građani hrvatskih korijena. Kao ravnatelj Hrvatske matice iseljenika iskazujem veliku zahvalnost cjelokupnome hrvatskom iseljeništvu, Središnjemu državnom uredu za Hrvate izvan RH, HTV-u i svim medijima, Matičinim suradnicima, svojim prethodnicima i njihovim timovima, uz poziv mladosti hrvatskih korijena iz cijeloga svijeta da se i ovoga ljeta uključe u Matičine škole i seminare hrvatskoga jezika, povijesti, kulture i folklora – na kojima predaju, a i vole vas, vrhunski umjetnici i znanstvenici iz naše domovine.

Predsjednik RH Zoran Milanović

Svečanom koncertu "70 godina zajedno - HMI", održanim pod pokroviteljstvom Vlade Republike Hrvatske i uz izravni prijenos HRT-a, nazočili su mnogobrojni uglednici iz političkog i kulturnog života RH i BiH, predstavnici Crkve i sveučilišne zajednice, predstavnici organizacija i zajednica hrvatskoga izvandomovinstva, bivši čelnici Matice te njezini djelatnici i suradnici. Na svečanosti su bili i predsjednik RH Zoran Milanović, zamjenik predsjedatelja Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH dr. Dragan Čović, zastupnica i izaslanica predsjednika Hrvatskoga sabora Zdravka Bušić i Zvonko Milas, državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH i izaslanik predsjednika Vlade RH. Dignitet središnjem skupu proslave 70. obljetnice Matice svojim su dolaskom dali i Franjo Bertović, dopredsjednik Hrvatske bratske zajednice, najstarije hrvatske iseljeničke orga-

Nastavak na str. 36 →

"U boj, u boj" – solisti opere HNK

U dijelu programa mogli su uživati i građani, slučajni prolaznici – Balet HNK nastupio je na travnjaku uz zgradu teatra

Sopranistica Marija Vidović je uz "Lijepu našu" otpjevala i legendarnu "To je tvoja zemlja" Drage Britvića, Alfija Kabilja i Vice Vukova

Fotografije

Proslava 70. obljetnice utemeljenja ove godine u Hrvatskome narodu

Izaslanici predsjednika Hrvatskoga sabora i predsjednika Vlade, Zdravka Bušić i Zvonko Milas sa zamjenikom ravnatelja HMI Ivanom Tepešom

Hrvatska bratovština "Bokeljska mornarica 809" iz Rijeke

Bunjevačko momačko kolo u izvedbi Ansambla Lado

Orkestar Ansambla Lado

Policijska klapa Sv. Mihovil oduševila je neobičnom izvedbom "Mojoj lijepoj zemlji Hrvatskoj"

alerija

Hrvatske matice iseljenika 18. lipnja inom kazalištu – okom objektiva

Klapa Stine maestralno je izvela kultnu
"Dalmatino povišću pritrujena"

Bivši ravnatelji Hrvatske matice iseljenika
Ante Beljo i Nikola Jelinčić s djelatnicom HMI
Ivanom Rorom

Mijo Marić i Milan Kovač, ravnatelj i
predsjednik Upravnog vijeća HMI s
gostom iz BiH Draganom Čovićem

Državni tajnik Zvonko
Milas i Antonella
D'Antuono iz Molisea

Ravnatelj je razrezao
slavljeničku tortu

Domjenak nakon koncerta kod
Meštrovićevog Zdenca života

Franjo i Mirjana Bertović na svečanome koncertu
sa zamjenikom ravnatelja HMI Ivanom Tepešom

Franjo Bertović u HMI

Na dan održavanja svečanoga koncerta Ured Ravnatelja HMI posjetio je dugogodišnji suradnik i prijatelj Matice, dopredsjednik Hrvatske bratske zajednice Amerike Franjo Bertović koji je samo zbog sudjelovanja u proslavi obljetnice HMI doputovao iz SAD. S ravnateljem Matice Mijom Marićem razmijenio je darove i emotivno govorio o 70-godišnjoj plodnoj suradnji HBZ i HMI.

Dr. Dragan Čović zahvalio je dužnosnicima u RH na ohrabrenju da Hrvati u BiH očuvaju svoju ravnopravnost kao konstitutivni narod i osiguraju legitimno predstavljanje na svim razinama vlasti.

Dragan Čović, zamjenik predsjedatelja Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH

Izaslanik premijera Zvonko Milas istaknuo je važnost fokusiranja na mlade generacije kao jamstvo opstojnosti odnosa domovinske i iseljene Hrvatske.

Izaslanik predsjednika Vlade RH Zvonko Milas

Izaslanica predsjednika Hrvatskoga sabora Zdravka Bušić

nizacije u Americi s kojom Maticu veže uspješna suradnja od samog osnutka, kao i "manjinski Hrvati" Franjo Pajrić, Istvan Koloszar i Maria Pilsits iz Gradišća, Ivan Guban iz Mađarske, Ghera Giureci Slobodan iz Rumunjske i Antonella D'Antuono iz Molisea.

DOKUMENTARNI FILM O MATICI

Program proslave započeo je na travnjaku neposredno uza zgradu HNK gdje su nastupili članovi Baletnog ansambla hrvatske nacionalne teatarske kuće, uzvanike su pred ulazom u kazalište dočekali članovi Hrvatske bratovštine "Bokeljska mornarica 809" iz Rijeke, a na samome početku programa na pozornici HNK "Lijepu našu" je, uz pratnju Tamburaškoga orkestra HRT-a, otpjevala sopranistica, operna solistica Marija Vidović, trenutačno s bečkom i madridskom adresom. Nakon što je izvela i, prema mišljenju mnogih, najbolju hrvatsku domoljubnu pjesmu, legendarnu "To je tvoja zemlja", Mariji Vidović uručili su Stipe Puđa, ured-

nik inozemnoga izdanja Večernjeg lista i Mijo Marić, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika, nagradu "Večernjakova domovnica" za prošlu godinu budući da to lani, na tradicionalnome mjestu u Bad Homburgu, zbog pandemije nije bilo moguće.

Zatim je uzvanike pozdravio i obratio im se ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Mijo Marić, čiji govor u cijelosti objavljujemo u okviru uz ovaj tekst, a program je nastavljen prikazivanjem kratkoga dokumentarnog filma "Domovina u svijetu – 70 godina HMI-ja" u produkciji HRT-a. Film autorice Zrinke Krešo, snimatelja Ivana Kovača i Dušana Vugrinca, montažera Hrvoja Mršića i urednice Doris Vučković emitiran je istoga dana u 21.10 na HTV 4. Folklorni ansambl Lado atraktivnom je plesnom točkom "Bunjevačko momačko kolo" zaslužio oduševljeni pljesak, jednako kao i članovi Hrvatske bratovštine "Bokeljska mornarica 809", čuvari tradicije hrvatskih Bokelja.

Izaslanica predsjednika Sabora Zdravka Bušić podsjetila je da je Matica bila od komunističkih vlasti proglašena žarištem nacionalističkoga skretanja, a njezini su vodeći ljudi, predvođeni Većeslavom Holjevcem, trajno udaljeni iz političkoga i javnoga života.

FOKUSIRANJE NA MLADE

Zamjenik predsjedatelja Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH Dragan Čović uz ostalo je zahvalio predsjedniku RH što "ovih dana vrlo glasno govori o ulozi hrvatskog naroda u BiH" te je naglasio: "Mi smo ponosni da imamo Hrvatsku kao svoju domovinu, ali isto tako nećemo se odreći BiH kao naše domovine. Nas je 15 posto u BiH, ali smo kao najmalobrojniji i najvrjedniji. Mi smo predvodnici svih pozitivnih integracijskih procesa u BiH." Čović je zahvalio dužnosnicima u RH na ohrabrenju da Hrvati u BiH očuvaju svoju ravnopravnost kao konstitutivni narod i osiguraju legitimno predstavljanje na svim razinama vlasti.

Nakon maestralnog nastupa Klapa Stine, koja je izvela kultnu "Dalmatino povišću pritrujena", govorio je i Zvonko Milas, državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH i izaslanik predsjednika Vlade RH. On je istaknuo važnost fokusiranja na mlade generacije kao jamstvo opstojnosti odnosa domovinske i iseljene Hrvatske dok je izaslanica predsjednika Sabora Zdravka Bušić podsjetila da je Matica zbog povezivanja domovinske i izvandomovinske Hrvatske bila od komunističkih vlasti proglašena žarištem nacionalističkoga skretanja, a njezini su vodeći ljudi, predvođeni Većeslavom Holjevcem, trajno udaljeni iz političkog i javnog života hrvatskoga naroda u domovini i inozemstvu.

ZAJEDNIŠTVO OKO KLJUČNIH STVARI

Policijaska klapa "Sv. Mihovil" u neobičnom je, ali "uhu ugodnom" aranžmanu izvela popularnu "Mojoj lijepoj zemlji Hrvatskoj", zatim je govorio predsjednik RH Zoran Milanović koji je pozvao na zajedništvo oko ključnih stvari, istaknuvši da je to u određenoj mjeri danas status Hrvata u BiH. "Njihova domovina je BiH, onako kako je zacrtana prije 26 godina jednim međunarodnim ugovorom koji je Hrvatska potpisala i kojega će se u dobroj vjeri pridržavati", rekao je Milanović. Naglasio je i velike šanse da se Hrvatska danas pozicionira među najnaprednije države Europe, "tamo gdje nikada nije bila, ali gdje joj je

Prigoda je iskorištena i da se opernoj solistici Mariji Vidović uruči "Večernjakova domovnica"

Predsjednik Republike istaknuo je velike šanse da se Hrvatska danas pozicionira među najnaprednije države Europe, "tamo gdje nikada nije bila, ali gdje joj je mjesto. To osjećam i u to vjerujem, a bez vjere nema smisla krenuti niti na jedan put".

mjesto. To osjećam i u to vjerujem, a bez vjere nema smisla krenuti niti na jedan put". Osvrnuo se i na povijest istaknuvši da je hrvatska nacija bila san čija je realizacija ovisila o "malo dobrih, pravih ljudi" koji su se oko te ideje okupili u određenome povijesnom trenutku.

Svečani koncert kojim je obilježeno 70 godina kulturnih, folklornih, obrazov-

nih, nakladničkih, informativnih, ekoloških i sportskih programa Hrvatske matice iseljenika na povezivanju hrvatskih zajednica u svijetu s Domovinom završio je Zajčevom "U boj, u boj" u izvedbi solista Opere HNK, a skup je nastavljen neformalnim druženjem uz Meštrovićev Zdenac života pred zgradom kazališta. ■

ENG *The CHF hosted a concert at the national theatre in Zagreb to mark seventy years since its founding and seven decades of its tireless—and for the whole of the nation critical—dialogue with our people abroad, our minority enclaves in other European countries, and with the Croatians of neighbouring Bosnia-Herzegovina. Guests of honour were Croatian President Zoran Milanović, first deputy speaker of the House of Peoples of the Parliamentary Assembly of Bosnia-Herzegovina Dragan Čović, MP Zdravka Bušić representing our parliament speaker, and state secretary Zvonko Milas, the head of the State Office for Croats Abroad in his capacity as representative of the Prime Minister. The Seventy Years Together concert was staged under the auspices of the national government and was broadcast live by state radio and television company HRT. Numerous society figures, officials and culture professionals from the country and Bosnia-Herzegovina were on hand for the event, including representatives of the Catholic Church and our universities, representatives of Croatian organisations abroad, former CHF directors, and CHF associates and staffers.*

Goran Jurić
(foto: Vera Hartmann)

Tekst: Davor Schopf

Foto: Osobni album Gorana Jurića

P očetkom netom završene sezone, u listopadu 2020., pjevao je Osmína u premijernoj produkciji Mozartove *Otmice iz sara*ja u Bečkoj državnoj operi, čime je definitivno potvrdio ugled jednoga od najperspektivnijih mlađih europskih basova. Nastupao je u opernim kućama Venecije, Firenze, Napulja, Graza, na Festivalu u Bregenzu.

Pjevanje ste počeli učiti u najstarijoj hrvatskoj glazbenoj školi?

– Da, Glazbena škola Karlovac osnovana je 10. listopada 1804. i jedna je od najstarijih u Europi. Osnovana je prije onih u Pragu, Beču ili Münchenu. Moj početak vezan je uza zborско pjevanje. Počeo sam pjevati u karlovačkome mješovitom zboru Chorus Carolostadien čiji je zborovođa, prof. Aleksandar Radivojević, predavao teorijsku grupu predmeta u Glazbenoj školi. Savjetovao mi je da, zbog jakog i dobrog glasa, upišem solo pjevanje. U Karlovcu sam završio dva pripremna razreda srednje škole. Nakon karlovačke gimnazije paralelno sam studirao i diplomirao fonetiku i talijanski jezik i književnost na Filozofskom

Svjetlo koje obasjava šareni ocean

Rođen 1983. u Karlovcu gdje započinje glazbeno školovanje, bas Goran Jurić treću sezonu je član Državne opere u Stuttgartu. Prije toga bio je šest godina angažiran u Bavarskoj državnoj operi u Münchenu.

Uloga Capellio, "Capuleti e Montecchi", Bayerischestaatsoper München 2016.

fakultetu te pohađao Srednju glazbenu školu *Vatroslav Lisinski*. Odmah nakon toga upisao sam pjevanje na zagrebačkoj Muzičkoj akademiji i već na drugoj godini studija debitirao u ulozi Plutona u Monteverdijevu *Orfeju* u zagrebačkoj Operi. Odmah poslije diplome na Muzičkoj akademiji čekalo me mjesto u ansamblu Bavarske državne opere gdje sam audiciju položio još kao student pete godine. Prije odlaska u München sudjelovao sam u programu *Young Singers' Project* Svečanih igara u Salzburgu, u ljeto 2011. godine.

Što biste izdvojili iz Vašega rada u Münchenu?

– Šest godina rada u Bavarskoj državnoj operi značilo je za mene doktorat iz pjevanja. Nakon dugogodišnjeg studiranja pjevanja, jezika, književnosti i prvih scenskih iskustava u Hrvatskoj, došao sam u predivnu minhensku

opernu kuću s golemom produkcijom i protokom najboljih svjetskih glazbenika i glazbenika. Imao sam priliku pjevati uz rame najvećih opernih zvijezda današnjice kao što su Edita Gruberova, Angela Gheorghiu, Sondra Radvanovsky, Anja Harteros, Krasimira Stojanova, Nina Stemme, Waltraud Meier, Joyce DiDonato, Roberto Alagna, Jonas Kaufmann, Joseph Calleja, Željko Lučić, Luca Salsi, Ambrogio Maestri, Gerald Finley, Erwin Schrott, René Pape te pod dirigentskom palicom Zubina Mehte, Kirila Petrenka, Kenta Nagana, Paola Cagnanija, Vladimira Jurovskog...

To su doista zvjezdana imena operne današnjice. Koje su Vam od tih suradnji najvažnije?

– Zasigurno najvažnije bile su produkcija *Nabucca* s Riccardom Mutijem u Rimskoj operi, još na mojoj pe-toj godini studija, Šostakovičeva *Lady*

Macbeth Mcenskog okruga s Kirilom Petrenkom i režiserom Harryjem Kupferom u Bavorskoj državnoj operi, *Vjenčanje u samostanu* Prokofjeva s Danielom Barenboimom i režiserom Dmitrijem Černjakovim u Berlinskoj državnoj operi, nedavna *Otmica iz saraja* u režiji Hansa Neuenfelsa u Beču, mnogobrojni projekti sa Zubinom Mehtom s kojim obožavam pjevati. Kad s njim pjevam, imam osjećaj da je orkestar predivan šareni ocean, a moj glas svjetlo koje ga obasja. Što se tiče partnera i partnerica, dva najdojmljivija pjevačka momenta bila su *Lohengrin* u madridskom Teatru Real gdje sam kralja Heinricha pjevao uz Doloru Zajick kao Ortrud. Njezin mezzosopranski prodoran glas, dok izvođi zaziv bogova, još mi danas odzvanja u ušima. Vrlo sam sretan kada pjevam uz Sondru Radvanovsky koja ima veliki glas posebne boje, koji me uvijek dirne do suza. S njom sam pjevao *Toscu* i *Aidu*, a i u publici rado sjedim kad ona pjeva. Tijekom jedne *Tosce* bio mi je rođendan i Sondra mi je otpjevala *Sretan rođendan* tim svojim glasom, što je bilo fantastično.

Kako procjenjujete daljnji razvoj Vaše karijere u Stuttgartu ili jednoga dana poslije njega?

– U Bavorskoj državnoj operi pjevao sam sve moguće uloge - male, srednje i velike. Naučio sam kako se radi na vi-

Uloga Veliki svećenik, "Nabucco"
Teatro dell'Opera di Roma 2011.

sokoju razini. U Stuttgartu pjevam gotovo isključivo ono što bismo pjevačkim žargonom rekli *prvi fah* koji u Münchenu pjevaju najčešće gostujući pjevači. Zato imam puno više vremena za gostovanja. Vrlo mi je važno da velike i glavne uloge prvi put pjevam u domaćoj i opuštenoj, ali kreativnoj i izazovnoj atmosferi koja vlada u Stuttgartu. U Državnoj operi pjevao sam svoga prvog Filipa u *Don Carlosu*, Pimena u *Boristu Godunovu* i ondje kanim prvi put otpjevati i neke Wagnerove veće uloge. Sigurno ću ostati još nekoliko sezona u Stuttgartu i povećati broj uloga u repertoaru. Poslije toga vjerojatno odlazim u slobodnjake.

Kako ste prebrodili za glazbeni život teško razdoblje korone?

– Stvarno se ne smijem žaliti jer unatoč pandemiji radim. U prvom *lockdownu* bilo je nekoliko mjeseci bez posla. Izgubio sam gotovo sve ugovore u Italiji, Americi i skoro sve je bilo otkazano u mome matičnom kazalištu u Stuttgartu. Mnogi ugovori bili su zamijenjeni projektima koje se moglo izvoditi poštujući mjere pa smo tako umjesto živih izvedbi s publikom radili koncertne verzije bez publike koje su se prenosi- le uživo. Pjevati bez publike je strašno. Uspio sam lani u srpnju otpjevati recital ruskih romansi u Stuttgartskej državnoj operi za pedesetak posjetitelja i snimiti film s Monteverdijevim madrigalima. Također sam u listopadu i lipnju pjevao

Osmina u Bečkoj državnoj operi. Novu godinu počeo sam ulogom Komtura u *Don Giovanniju*, u madridskom Teatru Real, nastavio *online* gala koncertom u Operi u Gentu te *online* koncertnom verzijom *Arijadne na Naksosu* u Flamanškoj operi u Antwerpenu. Očekuje me još recital Schubertovih pjesama s orkestrom u Stuttgartu u srpnju i sezona je gotova. Da nije bilo tjednih testiranja, nošenja maski tijekom proba, praznoga gledališta, držanja rastojanja s partnerima, koncertnih izvedbi i tolikih otkazivanja, pomislio bih da je riječ o normalnoj sezoni koliko sam radio. Mnoge moje kolegice i kolege nisu bili te sreće.

U svibnju ste pjevali na praiizvedbi Opere po Kamovu Zorana Juranića u riječkome HNK?

– Upravo zahvaljujući spletu pandemijskih okolnosti mogao sam pjevati u Rijeci. Budući da je otkazan moj nastup u Carnegie Hallu s Bostonskim simfonijskim orkestrom, oslobodilo se vrijeme i prihvatio sam poziv riječkoga HNK da sudjelujem u praiizvedbi opere moga dragog profesora opernih uloga na Muzičkoj akademiji Zorana Juranića. Libreto je napisao Janko Polić Kamov za svog brata skladatelja Milutina Polića kojeg je smrt spriječila da sklada operu. Libreto je pronašao Nedjeljko Fabrio, a po Milutinovim skicama Zoran Juranić skladao je fascinantno djelo koje se oslanja na verističku tradiciju. Posebna čast bila mi je nastupiti uz moju profesoricu pjeva- nja Vlatku Oršanić koja je pjevala ulogu Janka. To je bio prvi put da nas dvoje skupa pjevamo. Izvedba je bila prilagođena epidemijskim mjerama, orkestar je bio na pozornici, a pjevači na prosceniju. U gledalištu je bilo stotinjak posjetitelja, ali to nas nije spriječilo da se do kraja predamo glazbi. ■

ENG Goran Jurić was born in Karlovac in 1983 and began his musical education in this central Croatian city. Jurić sings bass and has been with the state opera in Germany's Stuttgart for the past three seasons. Prior to this engagement he spent six years with the Bavarian state opera in Munich. He kicked off the season that recently wrapped up, in October of 2020, singing the role of Osmin in a production of Mozart's *Die Entführung aus dem Serail* at the state opera in Vienna, confirming his status as one of the most promising young European bass singers.

Uloga Vladimir Mudrović,
"Opera po Kamovu",
HNK I. pl. Zajc Rijeka 2021.

U Münchenu gotovo dvjesto naših prvopričesnika

Podjela sakramenta svete pričesti u najvećoj hrvatskoj katoličkoj župi izvan domovine - HKŽ München, gdje je misno slavlje predvodio župnik fra Petar Klapež, svjedoči o iznimnoj duhovnoj snazi hrvatske zajednice u bavorskoj metropoli

Prvopričesnici HKŽ München, prva grupa

Tekst: **Dinko Bogut** Foto: **Nikolina Bilić**

I ovogodišnje slavlje prve svete pričesti u najvećoj hrvatskoj katoličkoj župi izvan Domovine - HKŽ München - proslavljeno je u crkvi sv. Pavla na Theresienwiese uz posebne epidemiološke mjere, a održalo se u četiri skupine krajem lipnja. Prva i druga skupina prvopričesnika svoje slavlje imali su u subotu 19. lipnja, a treća i četvrta skupina u subotu 26. lipnja 2021. U sve četiri skupine prvopričesnika stolu Gospodnjem pristupilo je 167 dječaka i djevojčica koji su prvi put primili Tijelo Kristovo. Ovom broju prvopričesnika ove hrvatske vjeroničke zajednice treba pridodati i 20-ak djece koja su se u HKŽ München pripremala za ovaj svečani događaj, a prvu pričest primili su u domovini Hrvatskoj ili u Bosni i Hercegovini. Gdje god idemo, budimo radosni djelatitelji dobra koje

nam Isus daruje u svetoj pričesti, slogan je ovih hrvatskih obitelji u Njemačkoj.

Misna slavlja predvodio je župnik fra Petar Klapež, a koncelebrirali su svećenici župe fra Marinko Vukman i fra Slaven Čeko. Djecu su za slavlje prve svete pričesti u protekloj vjeronaučnoj godini prema posebnim uvjetima epidemioloških ograničenja pripremali s. Viktorija Vukančić i fra Petar Klapež, a pjevanje je s djecom uvježbala s. Nikolina Bilić, koja je ujedno izradila i prvopričesničke svijeće te ukasila ozračje crkve sv. Pavla za sva četiri prvopričesnička slavlja. Djeca su za slogan ovogodišnje prve svete pričesti odabrala biblijsku sintagmu: "Isus, kruh za život svijeta i izvor vode života!"

73 GODINE ZAJEDNIŠTVA

U nadahnutoj propovijedi župnik fra Petar uprisutnio je prvopričesnicima "Isusa koji nas vodi na izvor žive vode

i koji nas hrani kruhom života – svojim Tijelom u svetoj hostiji". "Naše prvopričesnike Isus danas posebno voli i uslišava njihove molitve. Isus je jedini izvor za život našega srca. Kada se tako sjedinimo s Isusom, tada to jedinstvo postaje radosno zajedništvo u svakoj svetoj misi. Na taj način poslije svake svete mise mi postajemo više jedno sa svojim roditeljima, braćom i sestrama, djedovima i bakama, sa svima koji su s vama posebnom ljubavlju povezani. Isto tako ulazimo u zajedništvo nas ovdje okupljenih u crkvi sv. Pavla, u kojoj se mi Hrvati već 73 godine okupljamo na slavlja svetih misa, kao što smo se svi zajedno pripremali za ovaj današnji dan prve svete pričesti u našoj župi. Na taj način preko ovoga velikog slavlja u kojem primamo Isusa u bijeloj posvećenoj hostiji poslani smo svi skupa gdje god idemo biti radosni djelatitelji dobra koje nam Isus daruje u svetoj pričesti", istaknuo je župnik fra Petar Klapež.

NADAHNUTI SLAVUJI

Prvopričesnici su sudjelovali u misnom slavlju čitajući, pjevajući i s recitacijama. Na kraju misnog slavlja župnik je čestitao roditeljima prvopričesnika te prvopričesnicima zaželio da im svaka buduća nedjelja bude posebna te da im primanje Tijela Kristova bude najvažnije u životu. "Nadamo se da će se naši prvopričesnici što prije, poslije ovih mjera ograničenja i epidemioloških propisa,

Bagarić na violini, Josipa Markovića na gitari te s. Nikoline na orguljama. Dirigirala je Antonija Barišić.

PONIZNI VIZIONAR

U pripremi je knjiga o fra Marinku Vukmanu, svećeniku i poniznom vizionaru duhovnog i kulturnog razvitka suvremenoga hrvatskog zajedništva, koji već 40 godina djeluje u Njemačkoj, a trenutačno je dušobrižnik u HKŽ Mün-

chen. Fra Marinko je rođen 1954. u Sinju, a rodom je iz Hrvaca. Među narodom Sinja i cetinskoga kraja prepoznat je po mnogobrojnim karitativnim akcijama i pomoći, kako pojedincima tako i ustanovama, tj. organizacijama. Osobito je za vrijeme Domovinskoga rata i poraća pozivao Hrvate u Njemačkoj

Prvopričesnici HKŽ München, druga grupa

moći uključiti u pjevanje, sviranje i ministriranje osobito na dječjoj misi, koja nam posebno nedostaje u ovo vrijeme pandemije", dodao je župnik fra Petar.

Prvopričesničko slavlje lijepim i skladnim pjevanjem uveličalo je nekoliko članova Dječjeg zbora HKŽ München "Hrvatski slavuji", uz pratnju Anne

chen. Fra Marinko je rođen 1954. u Sinju, a rodom je iz Hrvaca. Među narodom Sinja i cetinskoga kraja prepoznat je po mnogobrojnim karitativnim akcijama i pomoći, kako pojedincima tako i ustanovama, tj. organizacijama. Osobito je za vrijeme Domovinskoga rata i poraća pozivao Hrvate u Njemačkoj

pri čemu je osobito pazio da mlađe generacije rođene u Njemačkoj budu upoznate s bogatstvom hrvatske povijesti i kulture. Prepoznao je ulogu medija i uz pomoć radija, televizije ili novina rado širio glas o Hrvatima u Njemačkoj. Široko polje rada često ga je povezivalo s hrvatskim diplomatsko-konzularnim predstavništvima u Njemačkoj, a sve s jednim ciljem – da u okrilju katoličke vjere bude na službu svakom čovjeku. I upravo u godini kada taj karizmatični svećenik Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja obilježava 40 godina pastoralnoga rada u Njemačkoj, njegovi fratri odlučili su mu prirediti i tiskati spomenicu kojoj su urednici fra Šimun Markulin i fra Ante Akrap. Rad je započeo 31. kolovoza 2020., a u knjizi će biti obrađena razna područja iz fra Marinkova života: curriculum vitae, evangelizacijsko-pastoralna djelatnost, obrazovna, umjetnička i kulturna djelatnost, rad s folklornim skupinama, karitativno dje-

Članovi Dječjeg zbora HKŽ München "Hrvatski slavuji" uveličali misno slavlje

Fra Marinko Vukman
– 40 godina plodne
misijske službe

lovanje, hodočašća i studijska putovanja, komunikacijsko djelovanje i imidž Crkve, prisutnost u medijima, društveno djelovanje i obrana nacionalnog identiteta. U dodacima će biti predstavljene razne manje teme od posebne važnosti za fra Marinkov život. Na projektu sudjeluje gotovo 40 intelektualaca.

Za spomenicu pišu: fra Frano Doljanin, Adolf Polegubić, Biserka Lukan, Boško Marić, Zvonko Erceg, fra Vjenceslav Janjić, vlč. Ivica Žuljević, vlč. Marko Vidović, fra Ilija Barišić, Anka Đikić, fra Jozo Župić, Božo Skoko, Eliana Čandrlić Glibota, Stipe Puđa, fra Anto Batinić, mons. Ivan Miklenić, fra Petar Klapetz, s. Roza Ćurić, fra Stipica Grgat, Bono Žepić, Vesna Škare Ožbolt, fra Vlado Ereš, Anita Hrستیć, Petar Todorić, Kata Čančar, Anica Čutura, Josip Jozić, Maja i Mladen Marušić, Orlando Medo, Niko Kovač, fra Ante Akrap i fra Šimun Markulin. Predgovor će napisati nadbiskup Tomo Vukšić, provincijal Marko Mrše, ministar vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske Gordan Grlić Radman i mons. Christoph Klingan. Grafički urednik je dr. sc. Jakov Borković, a naslovnica za knjigu izrađuje umjetnik Ivan Grgat. Izdanje bi trebalo biti tiskano do kraja srpnja 2021. Predstavljanje se očekuje krajem ljeta, a mi ćemo knjigu predstaviti u našem prvom ljetnom dvobroju *Matice*. ■

ENG *The Croatian Catholic Parish in the Germany city of Munich—the largest Croatian parish outside the homeland—staged its first communion events at the St Paul church at the Theresienwiese. The events followed special epidemiological protocols and were held in four rounds in late June. A total of 167 children received the first communion. A further twenty from the parish opted to receive their first communion in Croatia or Bosnia-Herzegovina.*

Tekst: **Franjo Bertović**

U koncelebriranju svete mise sudjelovali su još kustos Franjevačke kustodije u Chicagu fra Jozo Grbeša te devet svećenika iz Kustodije i samostana sv. Ante.

Često i rado objašnjavam "da samo iseljenik može u duši razumjeti iseljenika" te se veselim pruženoj prilici i razlogu osvrnuti se na značajnu obljetnicu i fra Iliju. Njegove selidbe započinju u vrlo ranom djetinjstvu. Ta njegova putovanja su i izvor skromnosti koja krase ovog čovjeka i svećenika.

Rodio se 26. srpnja 1941. na planini Bjelašnici. Tu su stočari prebivali tijekom ljeta jer je u selu Kamena, u Hercegovini, prijetila suša, a i kame-njar nije pružao mnogo da bi se prehranilo u zimskim danima i mjesecima. Bio je to težak (nomadski) život za roditelje i djecu. Nije se posustajalo da bi se barem podmirile najosnovnije potrebe i nahranila gladna usta. Odatle i potječe Puljićev izvor skromnosti koja će ga pratiti na životnome putu. Roditelji, Ivan i Anica (rođ. Raguž) Puljić imali su petero djece: Fabijana, Terezu (udanu za Peru Anđelića u Konjicu), Maricu, Iliju i Želimira.

Školovanje fra Ilije Puljića započelo je 1949. u Vranjevicima, do 1954., a nakon toga seli se u Mostar na nižu gimnaziju te nastavlja višu gimnaziju (sjemenište) u Visokom. Studij filozofije i teologije pohađao je u Visokom, Sarajevu i Daytonu (Ohio). Rado se prisjeća tih dana i reći će: "Ja sam prvi svećenik iz ovog kraja koji sam pošao u sjemenište, a slijedilo me je 14 Puljića." Iz njegove uže obitelji, osim bra-

ta Želimira (zadarskoga nadbiskupa), to su Marko Puljić (Norval, Kanada), don Mihael Puljić u Engleskoj (brat ić fra Marka) i fra Tomislav Puljić (daljnji rođak) u Hercegovini.

Puljići su se 1967. preselili iz Kamena u Požegu, u Slavoniji. I tamo su ostavili primjerne obiteljske tragove. Piscu ovih redaka bila je čast i ponos iznenaditi dušobrižnika fra Iliju Puljića na proslavi 40. obljetnice službe crkvi, Bogu i svome narodu, koja je održana u Požegi 2009.

Jednogodišnji novicijaz započeo je u Humcu, nedaleko od Ljubuškog, 14. srpnja 1964., a za svećenika je zaređen u Frohnleiten u Austriji, 26. srpnja 1969. Mladu misu slavio je u Blagaju, svojoj rodnoj župi. Tako se, nakon školovanja i odsluženoga vojnog roka, našao u iseljeništvu. Datum odlaska u Ameriku je 17. rujna 1969.

Selidbe će se i dalje nastavljati i to ovim redom: dolazi u Steelton (PA, 1971.), u župu sv. Marije i postaje župnim pomoćnikom, a nakon pet godina odlazi u Thunder Bay (ON, Kanada). Ovdje fra Ilija organizira župljane te nakon kupnje zgrade za crkvu dograđuje dvoranu i župni stan. Zatim se ponovno seli i dolazi u London (ON, Kanada), u župu sv. Leopolda Mandića (1980. - 1982.), a nakon dvije godine odlazi natrag u Sjedinjene Države i postaje župnikom u crkvi sv. Ante u Sharonu (PA, 1982. - 1984.). Iz Pennsylvanije ponovno odlazi na sjever, u župu Srca Isusova u Milwaukee (WI) i tu služi najprije kao pomoćnik (1984. - 1985.), a onda kao župnik (1985. - 1986.). Ponovno se seli (1986.), ali ovog puta na jugoistok, u New York, u župu sv. Ćirila i Metoda gdje obavlja tri godine župnikovu dužnost. Vraća se u

Često kad govorimo ili pišemo o našim iseljenicima zaboravljamo na svećenike koji su dio toga iseljeničkog puka. Pomagali su i organizirali gradnju crkvi, započinjali nastavu i upućivali na školsku naobrazbu i učenje hrvatskoga jezika te pokretali kulturno-umjetničke skupine kako bi djeca zavaljela svoje pjesme, kola i tamburicu. Bili su doista dio i iskreni pastiri svoga hrvatskog roda.

Pastirski put fra Ilije Puljića

Fra Ilija Puljić već 51. godinu obavlja svećeničku službu. Prošle godine slavio je zlatnu misu i 50. godinu svoga pastirskog života i služenja Gospodinu. Obljetnica je obilježena misnim slavljem u samostanu sv. Ante u Chicagu koju je predvodio fra Ilija uz koncelebraciju svoga brata zadarskoga nadbiskupa i predsjednika Hrvatske biskupske konferencije Želimira Puljića.

Sve ove nabrojene župe u kojima je fra Ilija Puljić bio župnik nose predznak "Hrvatska crkva ili Hrvatska župa". Poznato je da su se Hrvati selili od davnina, još od vremena Mletačke i Dubrovačke Republike, u potrazi za novim i boljim životom, ali bili su i puni izazova i čežnje za novim otkrićima da bi učinili život sebi i svojima boljim i humanijim. Zato nije rijetkost da su sa sobom u putničkoj torbi nosili molitvenik, a nakon dolaska u novu sredinu tražili duševno smirenje i gradili crkve, dopremali svećenike iz "staroga kraja" i tu se okupljali, tugovali i veselili.

Svoju srebrnu misu služio je i pro-

Svi koji smo imali čast raditi s fra Ilijom Puljićem svjedočili smo o njegovoj skrbi za suradnike te se osvjedočili kako "nije važno koliko imamo, već koliko nam je potrebno". Sve nam je to primjerom iskazivao, a ne s nekom poukom upućivao.

slavio sa župljanima u Hrvatskoj crkvi sv. Leopolda Mandića u Londonu, u Ontariju. Na kraju svete mise i prije odlaska u Chicago obratio se prisutnima ovim oproštajnim riječima: "Molimo se jedan za drugoga, volimo se skupa za dobrobit naše hrvatske zajednice, za dobrobit naše ispaćene Domovine. Moj najdraži dar od vas bit će i jest ako budete još više napredovali, ako primite vašega novog župnika fra Miru Grubišića kao svoje dijete i ako budete s njim surađivali i pružali mu ruku pomoći." ■

župu sv. Leopolda Mandića u London (ON, Kanada), gdje ostaje do 1994. Na kratko se vraća u Chicago, u župu Srca Isusova, da bi 1995. bio imenovan župnikom župe sv. Marka u Sudburyu (ON, Kanada). Od 2001. do 2003. obavlja dužnost župnika u župi sv. Nikole Tavelića u Montrealu (PQ, Kanada), a u svibnju 2003. vraća se u Sudbury, u župu sv. Marka. Od 2006. obavlja dužnosti župnika u dvije župe: sv. Marka i Presve-

tog Trojstva. Godine 2008. premješten je za pomoćnog župnika u župu Kraljice mira u Norvalu (ON, Kanada), a 2013. u župu sv. Ćirila i Metoda u New Yorku (NY) gdje djeluje do 2017. i odlazi u samostan sv. Ante u Chicagu, gdje danas provodi umirovljeničke dane.

Fra Ilija često i ponosno ističe svog mentora fra Vinka Dragičevića. "Mene je fra Vinko poslao u sjemenište 1958. godine i poveo na put bogoslužja."

ENG The friar Ilija Puljić has been an ordained priest for the past 51 years. Last year he celebrated his golden mass and fifty years of work for the Catholic Church. The jubilee was celebrated with a mass at the St Anthony friary in Chicago led by friar Ilija and concelebrated with his brother, the Zadar archbishop and president of the Croatian Bishops' Conference, Želimir Puljić. Ilija was born on 26 July 1941 on Mt Bjelašnica, part of a family with five children that later relocated to the eastern Croatian Slavonia region. In 1969 his work as a priest saw him relocate again, this time to the United States of America.

450 GODINA OD DOSELJENJA HRVATA U NOVO SELO

U Novom Selu ovih su dana, točnije 27. lipnja 2021., slavili 450. obljetnicu doseljenja Hrvata u selo i tamošnju regiju. Tom prigodom Društvo za muzej i kulturu (MUK) organiziralo je zabavu u četiri mjesna vrta. Nastupile su domaće grupe: Hatsko kolo, Pelikani i Basbari-

tenori. Jubilej, koji je trebalo proslaviti lani, zbog pandemije slavi se ovoga ljeta. Imali su samo virtualna predavanja, razlaže glasnogovornik društva i organizator Petar Tyran. Jedno od njih – o doseljenju Hrvata u zapadnu Mađarsku i Slovačku – držao je Radoslav Janković.

Drugo Gerhard Neweklowsky, koji je govorio o tome odakle su došli na temelju dijalektologije. Bilo je jasno kako moraju nešto napraviti i za ljude, ne znajući kako će s pandemijom ići dalje. Rodila se ideja da četiri vrta četiriju susjeda koriste kao poprište za priredbu. To je Meršičev, Teranov, Fajferov i Kučebarov vrt, koji nisu ograđeni. Ondje se mogu lako držati postojećih mjera. Tako ljudi opet mogu malo uživati u druženju pod vedrim nebom i uz muziku. Namjeravaju nastaviti s predavanjima. Novo Selo u međuvremenu ima dvojezične ulične natpise i dvojezične nazive trgova. Uključit će školu i vrtić. Namjeravaju pokazati selu da su Hrvati ova- mo došli, da još imaju hrvatske običaje, ali i što bi mogli raditi da se to sve i na- dalje očuva. Tako bi u budućnosti mogli slaviti 500 godina od doseljenja Hrvata u Novo Selo. Budući da ima dosta djece, koja govore isključivo hrvatski, moraju najprije širiti jednojezičnost da bi zatim dostigli dvojezičnost. Tyranu bi važna bila rekroatizacija jer je priredba pokazala da su ljudi sretni da razumi- ju i govore dva jezika, i da mogu uživati u hrvatskoj kulturi. Uz Novo Selo, 450. obljetnicu doseljenja Hrvata slave i su- sjedna sela Pandrof, Bijelo Selo, Lajtica, Raušer, Gijeca, kao i ona na slovačkoj strani, i to Hrvatski Jandrof i Čunovo, i na mađarskoj strani Bizonja i Kemlja.

PREMIJERA DOKUMENTARCA O CHARLESU BILlichU U SYDNEYU

Nakon premijere u Cannesu i Melbourneu, dokumentarac "Iza slikarskog platna" / "Beyond the Canvas" prikazan je i u Sydneyu 13. lipnja u Randwicku. Film, u kojemu su u glavnim ulogama Charles i njegova supruga Christa, izazvao je oduševljenje publike, a zatim je slijedila večera u The Billich Gallery, 106 George St., Rocks. Specijalni gost bio je producent filma Steve Ravic, koji je najavio snimanje novoga igranog filma "My way" / "Moj put" u kojemu će sudjelovati i članovi hrvatske zajednice.

Neumorni umjetnik hrvatskih korijena, Charles, koji ove godine u rujnu slavi svoj 85. rođendan, sretan je što još stvara i ima niz ideja za skorbu budućnost. Ovih dana stiglo mu je i zaslužen priznanje – primio je počasnu titulu *Viteza*. Svečanost je održana u The Billich Gallery, a na njoj se okupio lijepi broj poznatih osoba australske umjetničke scene. Među njima i dr. Konstantin Bosnich sa suprugom Ljubicom, prvi hrvatski počasni konzul u Australiji. (Franjo Harmat)

MAĐARSKI ORDEN KUSTOSICI I RAVNATELJU KLOVIĆEVIH DVORA

Ordenom Zlatnog križa Mađarske odlikovani su kustosica Petra Vugrinec i ravnatelj Galerije *Klovićevi dvori* Antonio Picukarić za organizaciju izložbe "ARS ET VIRTUS: Hrvatska – Mađarska. 800 godina zajedničke kulturne baštine", čime su pridonijeli osnaživanju hrvatsko-mađarske kulturne surad-

nje. U nazočnosti ministrice kulture Nine Obuljen Koržinek i mađarskoga ministra ljudskih resursa Miklósa Káslera odlikovanja im je uručio 27. lipnja o. g. mađarski veleposlanik u RH Csaba Demcsak. U obrazloženju ovoga visokoga mađarskog odličja istaknuto je kako su Petra Vugrinec i Antonio Picukarić ovom izložbom naglasili "zajedničku kreativnu moć dviju država, dvaju naroda, dvije kulture" te tako "ojačali koheziju dviju nacija, uzajamno uvažavanje i sjećanje na zajedničku prošlost". Spomenimo, ministrica Obuljen Koržinek i ministar ljudskih resursa Kásler potpisali su Program kulturne suradnje (2019.), a kao središnji događaj umjetničkog programa tijekom prvoga hrvatskog predsjedanja Vijećem Europske unije taj veliki izložbeno-istraživački projekt pokrenut je na inicijativu ministrice. Izložbu su organizirali Galerija *Klovićevi dvori* i Mađarski nacionalni muzej iz Budimpešte, a bit će otvorena i u Mađarskome nacionalnome muzeju u Budimpešti 6. XII. 2021. Ovom prigodom u Mađarskome institutu u Zagrebu održan je i bilateralni sastanak ministrice Obuljen Koržinek i mađarskoga ministra Káslera na kojem se razgovaralo o nastavku suradnje na području kulture i umjetnosti. Ministrica je posebno zahvalila u ime Vlade RH na pomoći Mađarske nakon lanskoga potresa, dodavši kako se tim činom Mađarska još jednom pokazala velikodušnom i prijateljskom zemljom.

PRIJAM ZA HOŠIG-ove MATURANTE U VELEPOSLANSTVU RH

Na kraju školske godine upriličen je 21. lipnja prijam za HOŠIG-ove maturante u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Mađarskoj. Nastavljajući dugogodišnju tradiciju, veleposlanik Mladen Andrić primio je maturante, ravnateljicu škole Anu Gojtan te razrednika Zorana Marijanovića. Nakon

pozdravnih riječi, veleposlanik Andrić je u društvu savjetnice Maje Rosenzweig Bajić svima uručio na dar knjigu "Hrvati koji su mijenjali svijet". Susret u Budimpešti protekao je u opuštenoj i veseloj atmosferi.

U KOTORU OBILJEŽEN DAN BOKELJSKE MORNARICE

Dan Bokeljske mornarice tradicionalno je proslavljen nizom svečanosti u Kotoru krajem lipnja, u spomen na 26. lipnja 1463. godine kada je prije 558 godina objavljen prvi Statut Bokeljske mornarice koja taj datum slavi kao svoj dan. Najstarija mornarska bratovština na svijetu, Bokeljska mornarica, ispred zgrade Općine Kotor preuzela je državnu zastavu te tradicionalno

obišla grad do glavnih gradskih vrata gdje je predano izvješće admiralu Antonu Sbutegi. Nakon toga je predsjednik Općine Kotor Vladimir Jokić uručio predstavnicima Mornarice ključeve grada. Na taj simboličan način drevna mornarica preuzela je trodnevnu vlast u Kotoru. "Slavna mornarico, predajem Vam ključeve grada Kotora, da ga čuvate od svih zala kao što ste to vjeko-

vima činili, na ponos ne samo našega grada Kotora, već i njegove regije, našeg doma Boke kotorske", rekao je Jokić. Nakon ceremonijalnog nastupa na Trgu od oružja odigrano je kolo Bokeljske mornarice koje se izvodi u dvanaest figura. Po drevnom običaju na samom kraju u kolo su ušli admiral, predsjednik općine, mali admiral, časnici i dočasnici noseći crnogorsku zastavu i zastavu Bokeljske mornarice. Ovo je bio prvi javni nastup Bokeljske mornarice tijekom pandemije koronavirusa. U sklopu svečanosti održana je Svečana akademija Bokeljske mornarice na kojoj su posthumno odlikovani u međuvremenu preminuli članovi. Admiral Sbutega poručio je da je zahvaljujući sloganu "Fides et honor – Vjera i čast" Mornarica opstajala tijekom 1.212 godina postojanja, prebrodivši mnoge dramatične situacije. Od planova admiral Sbutega najavio je tiskanje zbornika i knjige Bokeljske mornarice. (Hina)

SUSRET HRVATSKE MLADEŽI AMERIKE I KANADE U CHICAGU

Domaćin trodnevnom, 8. susretu hrvatske katoličke mladeži Amerike i Kanade u Chicagu bila je hrvatska župa sv. Jeronima, jedna od najstarijih i najbrojnijih hrvatskih iseljeničkih zajednica u Sjedinjenim Američkim Državama. Susret se održao pod geslom "Gospodine,

svi te traže (Mk 1, 37)". U uvjetima pandemije koronavirusa na susretu su se okupili samo mladi iz sedam hrvatskih župa u SAD-u. Mladifest je započeo 4. lipnja 2021. Misu otvorenja predvodio je fra Antonio Musa iz hrvatske župe sv. Jeronima. Susret se nastavio cjelodnev-

nim programom u subotu. Mladi su imali priliku čuti katoličkoga govornika Paula J. Kima, zatim trajnog đakona Ivana Mikana i njegovu suprugu Lily, sudjelovati na radionicama, upoznati izabrane svece, ispovijedati se i sudjelovati u klanjanju. Drugoga dana svečanu misu slavio je kustos hrvatskih franjevac u Americi i Kanadi fra Jozo Grbeš. Trećega dana program je počeo u crkvi sv. Jeronima gdje je sve sudionike pozdravio župnik fra Ivica Majstorović. Mladi su sudjelovali u tijelovskoj procesiji s Presvetim, a svečanu misu zatvaranja predvodio je fra Lovro Šimić iz hrvatske župe sv. Ćirila i Metoda iz New Yorka. Na susretu su sudjelovali i mladi iz Hrvatske, članovi *Nove Eve* predvođeni don Davidom Leskovarom i Filipom Vukinom. Zajedno s članovima zbora HKM iz Chicaga *Opera Christi* animirali su prisutne na susretu. U nedjelju popodne mladi su imali priliku za druženje i utakmicu hrvatske nogometne momčadi.

MINISTAR GRLIĆ RADMAN S VODSTVOM HKD NAPREDAK

Ministar vanjskih i europskih poslova Gordan Grlić Radman primio je 11. lipnja vodstvo Hrvatskoga kulturnog društva *Napredak* (BiH) koje je predvodio predsjednik društva Nikola Čiča. Glavne teme razgovora bile su trenutačni politički i društveni status Hrvata u Bosni i Hercegovini, daljnji organizacijski razvoj HKD-a *Napredak* te dinamika povrata imovine društva koja je oduzeta za vrijeme jugoslavenskoga komunističkog režima. Ministar Grlić Radman istaknuo je kako je HKD *Napredak* imao jednu od ključnih uloga u očuvanju nacionalne svijesti i kulturne baštine Hrvata u BiH, ali i u iseljeništvu, dodavši kako je *Napredak* imao istaknutu ulogu i u društvenom i kulturnom životu Hrvatske. O tome svjedoče i mnogobrojna imena istaknutih znanstvenika, umjetnika, sportaša, književnika koji su bili članovi i stipendisti tog društva, uključujući dobitnike Nobelove nagrade. Predsjednik HKD *Napredak* Nikola Čiča zahvalio je na potpori koju Vlada RH kontinuirano pruža bosanskohercegovačkim Hrvatima i njihovim institucijama.

CROATIA STUTTGART PROSLAVILA 50. ROĐENDAN

Ponosni na svojih 50 godina postojanja, iz kluba Croatia Stuttgart napisali su kako žele i dalje nastaviti s radom i poticati nove naraštaje Hrvata u Stuttgartu da se učlane u Croatiju, hrvatski klub koji ima nogometnu, košarkašku i futsal sekciju. Svoju čestitku članovima i navijačima Croatije Stuttgart završili su geslom "Zajedno od '71!". Ističemo, Croatia Stuttgart nesumnjivo je jedan od najpopularnijih hrvatskih klubova u Baden-Württembergu, ali i šire. Uz Croatiju Berlin, Croatiju Frankfurt i Croatiju München, Croatia Stuttgart ulazi u krug od četiri najveća hrvatska kluba u Njemačkoj. Član je Zajednice hrvatskih nogometnih klubova Njemačke od njezina osnivanja. Croatia Stuttgart je dva puta osvojila prestižnu nagradu *Večernjakova domovnica* koju dodjeljuje inozemno izdanje Večernjeg lista iz Frankfurta.

GODIŠNJI SUSRET ČLANOVA HRVATSKOG ARHIVA AUSTRALIJE

U Hrvatskom društvu *Sydney* održan je 23. lipnja godišnji tradicionalni ručak društva Hrvatskog arhiva Australije. Osim članova društva, nazočili su naši diplomati iz Hrvatskog konzulata u Sydneyu, generalni konzul Ivica Glasnović i konzul Leon Rašić, zatim predsjednik Hrvatskog društva *Sydney* Zvonko Kurtović, a u ime HKC-a u Blacktownu fra Josip Kešina. Okupljanje društva uvećao je i Mario Dešpoja, počasni član društva iz Canberre. Ručku su nazočili i predstavnici medija, urednik novina *Domovina* Petar Mamić te novinarka Josipa Kosanović u ime SBS radiopostaje na hrvatskome jeziku. Nakon uvodne riječi tajnika društva Bože Žure, gostima se obratio dopredsjednik Ante Glavor naglasivši značaj društva za hrvatsku baštinu te za naše buduće generacije. Izveo je i jednu od svojih sjajnih recitacija. Zatim su govorili Zorica Marušić, kao i Rosica Perić. Gostima je svoj osvrt na značaj i doprinos ovog društva iznio generalni konzul Glasnović, riječi hvale iskazao je i predsjednik Hrvatskog društva *Sydney* Zvonko Kurtović. Konzul RH u Sydneyu Leon Rašić uručio je *zahvalnice* zaslužnim članovima društva i to počasnome predsjedniku društva Fabijanu Lovokoviću, fra Josipu Kešini te Zorici Marušić. Svakako treba napomenuti da su pojedina društva te mnogi članovi i prijatelji *Hrvatskog arhiva Australije* donatori vrijedne arhivske građe. Na kraju zasjedanja predsjednica društva Vesna Žuro zahvalila je svima na potpori ovome jedinstvenom arhivističkom društvu uz nadu za uključivanje šire zajednice u Australiji i sličnih srodnih ustanova u domovini, javio nam je Bože Žuro. Hrvatski arhiv Australije utemeljen je u 24. srpnja 2005. u Australo-hrvatskom društvu *Sydney* u Punchbowlu, a smješten je u sklopu Hrvatskoga kulturnog centra St. Johns Park u sydneyjskom predgrađu Blacktownu. Službeno ga je otvorio Mario Dešpoja 14. X. 2007., a registriran je kao neprofitna organizacija sa svrhom prikupljanja arhivske građe o djelovanju hrvatskih iseljenika u Australiji. Prva predsjednica društva bila je A. Watson, a današnja predsjednica je Vesna Žuro, dok su zaslužni članovi T. Beram, F. Burazer, F. Lovoković i A. Glavor te ostali.

Novi svezak Godišnjaka za znanstvena istraživanja vojvođanskih Hrvata

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata objavljuje Godišnjak fascinantne građe u nakladi od 300 primjeraka uz potporu Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Veleposlanstva Republike Hrvatske u Beogradu

Tekst: Katarina Čeliković

P očetkom srpnja 2021. godine iz tiska je izašao dvanaesti broj Godišnjaka za znanstvena istraživanja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Na 416 stranica objavljeno je 12 znanstvenih i stručnih radova koji tematiziraju neki aspekt društvenog života Hrvata u Vojvodini, bilo u povijesti ili u sadašnjosti. Sadržaj Godišnjaka podijeljen je u sedam tematskih cjelina u kojima autori radova donose nove i aktualne prinosne iz društvenih i humanističkih znanosti, značajnih za sve subetničke skupine Hrvata u Vojvodini. U prvoj cjelini pod nazivom *Povijesne znanosti – prostor, procesi, do-*

gađaji nalazi se šest izvornih znanstvenih studija, a otvara je suradnik iz Zagreba Mario Bara radom *Naselje Šokac – prilog najranijim spomenima šokačkog etnonima* (str. 9-29) u razdoblju od početka 16. st. do prve polovine 17. stoljeća. Profesor povijesti iz Subotice Vladimir Nimčević svoju temu smješta u 17. i 18. stoljeće pod naslovom *Predci plemenite obitelji Vojnić od Bajše i njihovo doba – u svjetlu dostupnih izvora* (str. 31-58), a Ladislav Heka iz Segedina bavi se temom Trianonski mirovni ugovor i razgraničenje u Bačkoj (*Nastanak i dokinuće 'Nove Subotice'*), (str. 59-86). Životopisi dviju redovnica teme su suradnika iz Zagreba Ivana Armande: *Život s. Amate Skenderović* (1910. – 1964.) i njezino mjesto u povijesti Družbe sestara Naše Gospe (str. 87-116) te životopis s. *Mala Tereza Vidaković* (1911. – 1966.) –

koja je prva dominikanka s bačkih ravnic (str. 117-134). Još jedan naš suzavičajnik svjetskoga glasa bio je tema Jadranke Kraljević iz Zagreba pod naslovom *Veliki sin Vojvodine: akademik Gajo Alaga, poznati svjetski teorijski fizičar* (str. 135-144).

DEMOGRAFSKA ODRŽIVOST

U drugoj cjelini *Pravo i politologija* Darko Gavrilović iz Novoga Sada piše rad *Mirotvorni odgoj i opstojnost Hrvata u Srbiji* (str. 147-156). Autor daje kraći pregled položaja Hrvata u Srbiji i analizira mogućnosti za uvođenje mirotnovnog odgoja u školski i izvanškolski sustav u Srbiji. *Sociologija, demografija* naslov je treće cjeline u kojoj Dražen Živić iz Zagreba donosi rad *Aktualne demografske odrednice i indikatori demoreproduktivne održivosti Hrvata u Vojvodini* (str.

Nakladnik Godišnjaka je Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice

159-176). U njemu prikazuje, analizira i interpretira aktualne trendove u demoreprodukciji hrvatskoga stanovništva u Vojvodini te ocjenjuje njihovu uzročno-posljedičnu povezanost uz recentne promjene u biološkoj strukturi hrvatske populacije. Aktualnost tema ogleda se u četvrtoj cjelini *Jezikoslovlje* u kojem dva jezikoslovca pišu o temi govora Hrvata u Vojvodini. Filip Galović iz Zagreba daje prinos *Govor mjesta Sonte u Vojvodini* (str. 179-192). U radu se na temelju recentnih terenskih istraživanja izdvajaju i analiziraju bitnije fonološke i morfološke karakteristike toga mjesnog govora, koji je dio slavonskoga dijalekta. Miro Marcikić, iz Udruge hrvatsko-američkih stručnjaka, donosi rad naslovljen *Jezikoslovni osvrt na "Gramatički i pravopisni priručnik bunjevačkog jezika"* (str. 193-208) u kojem otkriva niz netočnosti, nedorečenosti, arbitrarnosti i preskriptivnosti, obilje hrvatizama i srbizama, tipoloških pogrešaka, banalnosti te novoga fenomena u političkom pothvatu nasilnog stvaranja tzv. bunjevačkog jezika – uvođenje umjetnih ikavizama u bunjevački govor.

ETNOLOŠKA ISTRAŽIVANJA

Sociokulturna antropologija i etnologija naziv je pete cjeline u kojoj su dva rada vezana uz terensko istraživanje tradicijske kulture banatskih Hrvata, pod mentorskim vodstvom dr. sc. Milane Černeić. Prva je rad studenata zagrebačkoga Filozofskog fakulteta, Odsjeka za etno-

logiju i kulturnu antropologiju, Branimira Bilafera i Dominika Horvata *Posmrtni običaji u Opovu i Starčevu* (str. 211-246). Druga studija plod je vrijedne suradnice Zavoda Katice Naglić iz Surčina *Svadbene običaji u Starčevu i Opovu* (str. 247-293).

U šestoj cjelini pod nazivom *Povijesna građa* Vladimir Nimčević donosi vrijedna istraživanja iz relativno nedostupne građe, ponajviše zbog jezika kojim je pisana, a rad je naslovljen *Matica krštenih segedinskog samostana kao izvor za povijest bunjevačkih Hrvata* (str. 297-313). Matica sadrži mnogobrojna prezimena koja imaju nositelje i u Subotici.

TRINAEST KNJIGA

U sedmoj cjelini *Prikazi knjiga* (str. 317-347) nalazi se trinaest prikaza znanstvenih i publicističkih djela o vojvođanskim Hrvatima koje potpisuju Davor Bašić Palković, Dominik Deman, Klara Dulić Ševčić, Katarina Čeliković, Vladimir Nimčević, Luka Poljak, Dražen Skenđerović, Alka Stropnik, Petar Vuković i Zlata Vasiljević. Godišnjak br. 12 završava *Dodatcima* (str. I-LXIV) u kojima su *Upute suradnicima* Godišnjaka za znanstvena istraživanja te popis svih knjiga u (su)nakladi Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata.

Godišnjak se objavljuje u nakladi od 300 primjeraka uz potporu Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Veleposlanstva Republike Hrvatske u Beogradu. Novi svezak Godišnjaka može se nabaviti u

Mario Bara suradnik je Godišnjaka iz Zagreba

Zavodu za kulturu vojvođanskih Hrvata (Laze Mamužića 22, Subotica) ili naručiti elektroničkom poštom ili telefonom. Cijena primjerka je 1000,00 dinara.

MISIJA GODIŠNJAKA

Prema riječima urednika ove jedinstvene serijske publikacije Tomislava Žigmanova, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata počeo je 2009. godine u Subotici izdavati Godišnjak za znanstvena istraživanja s ciljem programskoga okupljanja znanstvene elite, zatim njihova planskog uključivanja u nova istraživanja povijesti i sadašnjosti Hrvata u Vojvodini. Misija Godišnjaka ogleda se u sustavnoj javnoj prezentaciji rezultata njihovih istraživanja. Kao znanstvena periodična publikacija, prva je takva u povijesti časopisne produkcije Hrvata u Vojvodini. U Godišnjaku se objavljuju isključivo znanstvene i stručne studije koje za glavnu temu imaju neki aspekt društvenog života Hrvata u Vojvodini, bilo u povijesti bilo u sadašnjosti. Drugim riječima, u Godišnjaku se objavljuju radnje od značaja za nacionalni identitet vojvođanskih Hrvata iz sljedećih društvenih i humanističkih znanosti kao što su: povijest, kulturologija, etnologija, sociologija, psihologija, politologija, demografija, filologija, muzikologija i sl. te njihovih pojedinih konkretnih izvedenica kao što su: povijest književnosti, povijest umjetnosti, sociologija manjina, etnologija svakodnevnog života, dijalektologija, suvremene jezične prakse, etnomuzikologija i dr. ■

Gradska knjižnica u Subotici

ENG The latest volume of the annual collection of papers of the Subotica-based Institute for the Culture of Vojvodina Croats has been published. The publication of this collection was supported by the Croatian Government's State Office for Croats Abroad and our embassy in neighbouring Serbia. The 416-page tome presents twelve papers covering various aspects of the social life of ethnic Croats in the Vojvodina region, both historical and current.

Sanjar, pečalbar i svjetski putnik iz Hreljina

U sklopu Međunarodne znanstveno-stručne konferencije "Migracije i identitet: kultura, ekonomija, država", koja je nedavno održana u organizaciji Instituta za migracije i narodnosti u Zagrebu, promovirana je knjiga autorskog dvojca Tadej - Jurdana o zapisima Pavla Vidas

Knjiga je pobudila veliko zanimanje javnosti

Tekst: Vesna Kukavica

Foto: Arhiva Hreljin

Ja sam ti uvijek mislio kako bih otišao u taj svijet - tim je riječima s vremenske okomice od 150 godina višestruki svjetski putnik Pavao Vidas (Hreljin, 1858. - Hreljin, 1928.) očarao očito autorski dvojac istraživača. Ta magična rečenica iz Vidasova životopisa, koji se prvi put otišao od kuće preko oceana u 23. godini života (1871.), čitatelja osvaja neposrednošću pa se knjiga pročita gotovo u dahu. Čuvši o procesu rada autorskog dvojca na ovoj nesvakidašnjoj knjižnoj građi u sklopu spomenute IMIN-ove konferencije, mi smo s još većom radošću iščitali ovu jedinstvenu iseljeničku autobiografiju i prateću znanstvenu aparaturu s recentnom studijom o njezinim odjecima u hrvatskoj putopisnoj književnoj povijesti.

Naime, knjigu "Putovima Pavla Vidas", znakovito podnaslovljenu *O životu, putovanju i pisanju jednog iseljenika*, autorski potpisuju publicist Radovan Tadej i teoretičarka književnosti dr. sc. Vjekoslava Jurdana. Nakladnici su Institut za migracije i narodnosti te Katedra Čakavskog sabora Bakarskoga kraja. U vremenu kada se pustolovi za ekspediciju spremaju mjesecima, javnost je zadivila životna priča običnog pečalbara, sanjara i svjetskog putnika Vidas iz Hrvatskog primorja koji se kretao zemaljskom kuglom u razdoblju od 1871. do 1914. Ako znamo da je na tržište lansirao prvi Kodakov fotoaparat 1888., onda je potpuno jasno koliki je značaj Vidasova živopisnog rukopisa za prvi hrvatski preokooceanski iseljenički val u kojemu su rijetki težaci, drvosječe, rudari i ribari bili jedva pismeni, a Bečka kruna jedva čekala da se riješi gladnih usta u demografskom bumu ondašnje Dalmacije, jadranskog otočja, Istre

i Hrvatskog primorja. Knjiga se sastoji od dva povezana dijela. Prvi dio "Pavao Vidas - junak svoga doba" (12.-162. str.) napisao je Radovan Tadej, a drugi dio "Život je putovanje" (165.-290. str.) napisala je Vjekoslava Jurdana. U sklopu prvoga Tadejeva dijela tiskan je izvorni tekst Vidasova životopisa *Factum sve* (25.-112. str.), nakon čega slijedi prava znanstvena poslastica priloga (115.-157. str.), koji su nedvojbeno olakšali posao pronicljivoj teoretičarki književnosti Jurdani. Saznajemo o prvim Vidasovim odlascima iz rodnoga kraja (1871. - 1878.), važnim životnim trenucima kao što su ženidba i oćinstvo (1878. - 1882.), uključujući trostruke *izlete* u Južnu Ameriku (1882. - 1889.). Uz Vidasove brazilske pustolovine čitatelj doznaje kako je ovaj Hreljinčanin prevalio put oko svijeta (1889.), navrativši i u Australiju (1889. - 1893.), te kako kružnim putovanjem iz Australije, a preko Sjedinjenih Američkih Država, stiže natrag u zavičaj *obučen po*

amerikanski (1893. – 1894.). Osobito je zanimljiva Vidasova životna avantura na afričkome jugu (1894. – 1896.), ali i ona u Argentini (1899. – 1908.), uz ganutljive opise boravakā na rodnoj grudi nakon pečalbarskih izazova (1908. – 1914.). Dojmljivo je opisano i posljednje putovanje (Panama i Peru 1914./15.). Sažeto, ovom slojevitom knjigom kao kritičkim izdanjem autobiografskog zapisa prema izvorniku te s priloziima i znanstvenom raspravom, objavljuje se "Životopis – *Factum sve*" Pavla Vidasa, koji je tijekom svojega sedamdesetogodišnjeg života kao siromašan migrant proputovao više puta zemaljsku kuglu, vlastoručno opisivši svoje autentične doživljaje nakon povratka u domovinu.

MIGRANTSKA MREŽA

Proučivši izvorne spise, koje je Vidas bilježio u velikoj bilježnici s naslovom "*Factum sve*", Tadej priređuje cjelovit tekst njegova "Životopisa" koji je javnost djelomično upoznala u izdanju južnoafričkog poduzetnika i spisatelja Tvrtka A. Mursala (1985.). Vidas trbuhom za kruhom 1894. na relaciji Australija - SAD saznaje o otkriću zlata i dijamanta u Johannesburgu. Iste godine on se odluči putovati u Južnu Afriku, kamo stiže sredinom godine. Pavao je ondje otvorio vlastiti lokal. No, unatoč pokušajima da se otme konkurenciji, Vidasu nije dobro išlo i, prisiljen prijavama zbog nelegalne prodaje pića te sudskim procesom na kojem je doduše proglašen nevinim, on prodaje svoj lokal nekim našim iseljenicima i odluči se vratiti preko Londona, Pariza i Milana doma u Hreljin. Među priloziima Vidasove autobiografije prvi put je objavljena i jedna njegova epska pjesma

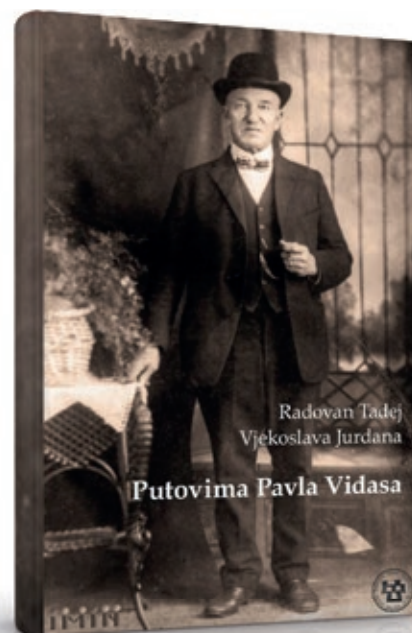
"Lakoma prevara engleška" koja tematizira hrvatsko sudjelovanje u Burskim ratovima na jugu Afrike koju je on napisao u Johannesburgu 3. V. 1900. Iščitavajući zapise, Tadej je rekonstruirao rodoslovni slijed Vidasovih (125 str.), popisavši usto i hrvatske iseljenike koje je Vidas susretao ili spomenuo u svojem rukopisu te prikazao odabrane fotografije iz arhive obitelji Vidas, iscrtavši kartografske prikaze tih putešestvija.

ČAROBNA NEPOSREDNOST

Kad su u pitanju ovakvi zapisi nizozemski povjesničar Jacques Presser uvodi pojam *ego-dokumenta* (1958.), kako bi jednim pojmom obuhvatio sve one zapise koji sadrže svjedočanstva osobne naravi poput autobiografije, dnevnika, pisama, ali i isprava koje nisu nastale dobrovoljnim aktom pojedinca, a ipak sadrže podatke osobne naravi, poput zapisa sa sudskih ispitivanja, raznih očitovanja u sklopu administrativnih i gospodarskih procesa i sličnih vrsta izvora. S druge strane, porast broja autobiografija raste s razvojem književnosti na narodnom jeziku, a u historiografiji se pri određivanju takvih izvora ističe autorov odnos prema događajima o kojima izvještava. U slučaju zapisa Pavla Vidasa fascinantna je njegova neposrednost kojom izravno svjedoči o doživljenoj, dajući tom svjedočanstvu određenu vrstu autentičnosti koju očekujemo od neposrednog sudionika zbivanja. No, autentičnost nije isto što i vjerodostojnost, stoga je i ovome tekstu, kao i sličnim *ego-dokumenitma*, potrebno pristupiti s određenom dozom opreza i kritičkog odmaka koji su vješto prakticirali autori ove veličanstvene knjige -

i Radovan Tadej i Vjekoslava Jurdana. Tadej navodi 22 izvora, uključujući vlastoručni Vidasov rukopis (*Factum sve*), a Jurdana u literaturi izdvaja 88 djela.

S motrišta književne teorije, književne povijesti, kao i u sklopu

Tadej, R. & Jurdana, V. - "Putovima Pavla Vidasa", *O životu, putovanju i pisanju jednog iseljenika*, IMIN & Katedra Čakavskog sabora Bakarskoga kraja, Zagreb, 2021, 300 str.

sociologijskih istraživanja o fenomenu hrvatske odselidbe, tekst Pavla Vidasa u opsežnoj studiji analizira Vjekoslava Jurdana. Ona razotkriva u kojoj mjeri Vidas izravno svjedoči svoju životnu (is)povijest, pripovijedajući umjetnički strukturiranom naracijom. Pavao Vidas opisuje povijesne, političke, društvene, ekonomske i kulturne prilike u ondašnjem hrvatskom društvu, kao i u Europi, Australiji, Južnoj i Sjevernoj Americi te Južnoj Africi u razdoblju s kraja 19. i početka 20. stoljeća. Na temelju Vidasove sudbine, ova knjiga u cjelini inovativno prikazuje opću problematiku hrvatskog iseljeničtva kao jedinstven izvor o toj tematici.

Autor Radovan Tadej (Zlobin, 1956.) pravnik je po naobrazbi, a publicist po vokaciji. Autorica IZV. prof. dr. sc. Vjekoslava Jurdana (Rijeka, 1967.) plodna je znanstvenica u području teorije i povijesti književnosti te profesorica na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli. ■

ENG Radovan Tadej and Vjekoslava Jurdana's *Putovima Pavla Vidasa* (*O životu, putovanju i pisanju jednog iseljenika*) [*"The Roads Travelled by Pavao Vidas (The Life, Journeys and Writing of an Emigrant)"*] has been published by the Institute for Migration and Ethnic Studies and the Čakavian Congress Chair for the Bakar Region. This is a critical biography, with documentation and a discussion, covering the life of Pavao Vidas (1858–1928), a poor migrant from the Croatian coastal region village of Hreljin whose travels took him around the world.

Promocija knjige u Hreljinu

Stigli u domovinu učiti hrvatski jezik i upoznati Lijepu Našu

Sveučilišna škola hrvatskoga jezika i kulture jedan je od Matičinih najdugovječnijih programa, istaknuo je ravnatelj Marić

Tekst: Lada Kanajet Šimić

Foto: Snježana Radoš

U auli Sveučilišta u Zagrebu otvorena je 28. srpnja 2021. Sveučilišna škola hrvatskoga jezika i kulture koju ove godine pohađa 16 polaznika iz Austrije, Italije, Mađarske, Velike Britanije i SAD-a. Škola, koju dugi niz godina zajednički organiziraju Sveučilište u Zagrebu i Hrvatska matica iseljenika, namijenjena je mladeži hrvatskoga podrijetla i svima koji žele upoznati Hrvatsku, steći ili proširiti svoje znanje o njoj te naučiti ili usavršiti hrvatski jezik. Tako ove godine petoro stipendista dolazi sa sveučilišta u Beču, Grazu, Klagenfurtu, Parmi i Pečuhu.

Na svečanome otvaranju polaznicima su se obratili Mijo Marić, prof., ravnatelj Hrvatske matice iseljenika, i prof. dr. sc. Zrinka Jelaska, voditeljica škole.

Ravnatelj Marić podsjetio je kako je Matica osnovana prije 70 godina i u tom razdoblju realizirala mnoge programe

S otvorenja Sveučilišne škole hrvatskoga jezika i kulture na Rektoratu Sveučilišta u Zagrebu

namijenjene učenju i poučavanju hrvatskoga jezika, a Sveučilišna škola jedan je od njezinih najdugovječnijih programa. Naime, započela je kao Ljetna škola hrvatskog jezika i folklor 1980. godine i bila prvi takav ljetni program u Hrvatskoj. Godine 1991. krenuli smo sa Sveučilištem u Zagrebu u zajedničko izvođenje programa, pri čemu je Sveučilište stavilo naglasak na jezični program, a HMI na program kulture, istaknuo je ravnatelj HMI-ja rekavši kako je školu od 1991. prošlo preko 1100 polaznika

koji su od tada u neprekidnom odnosu s hrvatskom državom.

Prof. Jelaska je istakla da se jezična nastava sastoji od gramatičkih i lektorskih sati, dok se znanje hrvatskoga jezika dijeli na tri razine - početnu, srednju i naprednu. Program iz kulture uključuje akademska i terenska predavanja, posjete raznim događanjima te izlet u Hrvatsko zagorje. Također je naglasila kako je ovogodišnji sastav polaznika jedan od do sada najmlađih te svim studentima poželjela uspješno pohađanje nastave.

Rad ovogodišnje Sveučilišne škole hrvatskoga jezika i kulture službeno završava u petak, 23. srpnja 2021. kada će polaznicima koji su položili ispite biti uručene diplome, svjedodžbe s upisanim ocjenama i potvrde o ostvarenim ECTS bodovima. ■

Polaznici iz Austrije, Italije, Mađarske, Velike Britanije i SAD-a

ENG Croatian Heritage Foundation director Mijo Marić and school director Zrinka Jelaska greeted participants at the opening of the latest incarnation of the University School of Croatian Language and Culture at the University of Zagreb. This year's programme is attended by sixteen participants coming from Austria, Italy, Hungary, the United Kingdom and the United States of America, and will wrap up on 23 July.

Devetnaesti naraštaj Hrvatske dječje škole u Beču

Đačke knjižice i svjedodžbe zajednički su učenicima uručili veleposlanik Daniel Glunčić i Đurđica Vučković, koja nije zaboravila nagraditi ni roditelje - prigodnom zahvalom kao uspomenu na online nastavu za 150 učenika

Tekst i foto: **Snježana Herek**

Unatoč pandemiji koronavirusa, povremenom zatvaranju škola i nastavi od kuće, 150 učenika Hrvatske dječje škole (HDŠ) u Beču, koju 19 godina s ljubavlju vodi profesorica hrvatskoga jezika Đurđica Vučković, uspješno je završilo ovu školsku godinu. Zbog čestih pandemijskih *lock-downa* i epidemioloških mjera s ograničenjima slobode kretanja, ne baš laku školsku godinu svi su s olakšanjem priveli kraju. Bila je to izazovna školska godina kako za učenike, tako i za njihove učiteljice i roditelje koji su zajedno sa svojom djecom bili "prisiljeni" otkriti novi digitalni svijet. "Od srca vam hvala dragi roditelji da ste pomagali svojoj djeci u radu od kuće i s nama izvrsno surađivali. A vama, draga djeco, hvala da ste i meni ponekad pritekli u pomoć kada sam zapela na Internetu i udaljenom računalu", rekla je prof. Vučković na podjeli đačkih knjižica i završnih svjedodžbi 25. lipnja u Veleposlanstvu RH u Beču te je tom prigodom dodala: "Dragi roditelji, nakon ove školske godine možete biti uvjereni da kod kuće imate male, ali prave digitalne stručnjake, na koje svi zajedno moramo biti ponosni." Kako je rekla voditeljica HDŠ, učenici su učili u skupinama od 5 do 18 godina, a vodilo se i računa da u jednoj skupini budu djeca s otprilike sličnom razinom znanja hrvatskoga jezika. Sve nazočne uvodno je pozdravio hrvatski veleposlanik u Austriji Daniel Glunčić. Veleposlanik je učenicima poručio "da uče jer im obrazovanje posvuda diljem svijeta otvara vrata. Višejezičnost donosi mnogobrojne prednosti pri zapošljavanju s boljom budućnošću za vas osobno i za vaše bližnje". Glunčić je naglasio kako je materinski jezik veliko bogatstvo koje moraju i dalje brižno njegovati, ne zaboravljajući svoje hrvatske korijene. Đačke knjižice i svjedodžbe zajednički su učenicima uručili veleposlanik Glunčić i prof. Vučković, koja nije zaboravila nagraditi ni roditelje za njihov trud. Roditelji su primili prigodnu *Zahvalnicu* kao uspomenu na koronakrizu i online nastavu i međusobno komuniciranje. Svaki učenik dobio je i prigodni dar pa veselju nije bilo kraja.

ENTUZIJAZAM UDRUGE ANNO 93

Divno je bilo vidjeti sve tri skupine učenika koje su zbog koronamjera ulazile u Veleposlanstvo RH s vremenskim odmakom. "Danas je Hrvatska dječja škola u Beču obilježila kraj

Polaznici Hrvatske dječje škole u Beču

svoje 19. školske godine. U nastavu na hrvatskome jeziku, koju nudimo već gotovo dva desetljeća, uloženo je mnogo truda i nije baš uvijek sve bilo jednostavno kako sada izgleda", rekao je ing. Perica Mijić, predsjednik Austrijsko-hrvatske krovne udruge za obrazovanje, kulturu i socijalno "Anno 93" u Beču, u čijem sklopu djeluje HDŠ, istaknuvši: "Važno je da roditelji znanju kako učenici HDŠ sa svojim učeničkim knjižicama mogu posvuda dalje nastaviti školovanje. One su priznate ne samo u Austriji, nego i u RH i šire." Inženjer Mijić napomenuo je kako je udruga "Anno 93" osnovana 2002. i ima uz HDŠ i druge mnogobrojne sekcije. "Radimo prema obrazovnom planu Ministarstva znanosti i obrazovanja RH, a udžbenici su usklađeni s kurikulumom Hrvatske nastave u inozemstvu, a u HDŠ u Beču zaposlene su dvije učiteljice, kolegica Kristina Malbašić i ja", dodala je prof. Vučković koja je zahvalila Perici Mijiću na golemoj potpori u približavanju naše djece i njihovih prijatelja jeziku, povijesti, glazbi, folkloru i ostalim suvremenim vrednotama hrvatskog društva i kulturnih posebnosti. Škola je otvorena i za sve Austrijance, kao i ostale doseljenike s jugoistoka Europe, uključujući miješane brakove, a trenutačno HDŠ ima i roditelje iz Francuske, Ekvadora i ostalih zemalja čija se djeca raduju mogućnosti učenja hrvatskoga jezika u austrijskome glavnom gradu. ■

ENG Another year of the Croatian language school for children wrapped up in the Austrian capital of Vienna. The school has been organised for nineteen years by the Anno 93 organisation. Cumulative report cards and certificates were presented to the pupils by our ambassador Daniel Glunčić and teacher Đurđica Vučković. Ms Vučković also commended the parents for their efforts in staging online classes for the 150 pupils.

Srce Europe

Danas je Poznanj industrijsko, sveučilišno i prometno središte, peti grad po veličini u Poljskoj, u kojem živi oko 550 000 stanovnika i koje karakterizira jedna od najnižih stopa nezaposlenosti u državi (oko 2 %) te između 112 000 i 140 000 studenata, koji se školuju na ukupno 25 viših i visokih škola

Rektorat sveučilišta (tzv. Collegium Minus) i Trg Adama Mickiewicza ispunjen prosvjednicima Crnog protesta ujesen 2016.

Tekst i foto : Ninoslav Radaković

Grad Poznanj, sjedište Velikopoljskog vojvodstva u Poljskoj, smješten je na rijeci Warti, na otprilike pola puta između Varšave i Berlina. Mnogim hrvatskim navijačima poznat je kao grad u kojem je hrvatska reprezentacija na Europskom nogometnom prvenstvu održanom u Poljskoj i Ukrajini 2012. igrala utakmice protiv Irske i Italije u skupini C. Ljubiteljima povijesti Poznanj i gradovi u njegovoj okolini bit će znani zbog važnih događaja iz poljske prošlosti, kao što su stvaranje poljske države, pokrštaivanje stanovništva i osnivanje prve

Prema mišljenju anketiranih, poznanjsko je sveučilište u posljednjih nekoliko godina najbolje mjesto u Poljskoj za studiranje stranih jezika, a među njima i hrvatskog.

poljske biskupije. Potražimo li pak Poznanj na najpoznatijoj internetskoj karti, vidjet ćemo da je tamo nazvan Tvrđavom Poznanj, što se objašnjava postojanjem jednog od najvećih sustava utvrda u Europi, izgrađenog u devetnaestom i ranom dvadesetom stoljeću.

Prije dvije godine Sveučilište Adama Mickiewicza u Poznanju mnogim je događanjima ponosno obilježilo sto godina postojanja. Naime, 1919. godine osnovana je visokoškolska ustanova Wszechnica Piastowska, koja je godinu kasnije preimenovana u Poznanjsko sveučilište, a 1955. u Sveučilište Adama Mickiewicza. Nakon još nekoliko organizacijskih promjena Odsjek za slavensku filologiju odvojio se od Odsjeka za rusku filologiju i smjestio u zgradu Fakulteta za poljsku i klasičnu filologiju (tzv. Collegium Maius), reprezentativnom zdanju izgrađenom početkom 20. stoljeća za potrebe Kraljevske pruske komisije za naseljavanje, dok istočnoslavenske jezike zainteresirani studenti danas uče na Fakultetu za neofilologiju u zasebnoj zgradi.

Organizacijska struktura Odsjeka

za slavensku filologiju uključuje: Katedru za južnoslavenske književnosti, Katedru za južnoslavenske jezike, Katedru za zapadnoslavenske jezike i književnosti, Katedru za komparativnu lingvistiku, Katedru za slavističku kulturologiju te Katedru za rodne i transkulturalne balkanističke studije. Tijekom razredbenog postupka studenti prijavljuju jedan od smjerova na Odsjeku: studij bugarske filologije (od akademske godine 1989./90.), srpske filologije (od 1991./92.), hrvatske filologije (od 1992./93.), slavističko-polonistički filološki studij (od 1999./2000.), studij češke filologije (od 2012./13.) i studij balkanistike (od 2016./17.). Prvostupanjski studij traje tri godine, magistarski dodatne dvije, a na kraju prve godine studija studenti svih smjerova biraju jednu od dvije moguće specijalizacije: prevođenje te kultura i turizam.

Prvu godinu kroatističkog studija u prosjeku upisuje dvadesetak studenata, a na višim godinama broj studenata je nešto manji. Program studija uključuje predavanja i vježbe s temama iz hrvatske povijesti, književnosti, jezika i kulture, a na kraju svakog dijela studija studenti pišu završni rad i brane ga pred ispitnom komisijom. Zahvaljujući različitim stipendijama i programima mobilnosti studentima se pruža mo-

Gradska vijećnica na Starom Rynku

Snaga je u nama, poruka na Trgu slobode ovog proljeća

Povijest proučavanja, poučavanja i učenja slavenskih jezika u Poznanju počinje 1949. godine, kada je na Fakultetu za humanističke znanosti utemeljena Katedra za zapadnoslavenske književnosti, kasnije proširena u Katedru za slavenske književnosti.

gućnost da provedu semestar ili više na nekom od hrvatskih sveučilišta i odrade stručnu praksu u Hrvatskoj, a moguća je i zamjena među poljskim sveučilištima. Zagrebačka slavistička škola svake godine dodjeljuje stipendiju za dvoje studenata ili doktoranada Odsjeka za seminar u Dubrovniku, a gotovo redovito ugošćuje i nekoga od ovdašnjih pre-

davača. Na Odsjeku djeluje studentska organizacija Slavistički znanstveni krug, koja organizira studentsko-doktorske konferencije i susrete, sudjeluje na fakultetskim danima otvorenih vrata te različitim festivalima znanosti i umjetnosti, na kojima predstavlja hrvatsku povijest i kulturu, prevodi i prikazuje hrvatske filmove. Mnogi studenti zaposleni su kao predstavnici različitih tvrtki i agencija u Hrvatskoj, turistički vodiči i pratitelji, prevoditelji.

Na popisu predavača Odsjeka čitamo 46 različitih imena, od čega je deset doktoranada, što ovaj odsjek čini jednim od najvećih slavističkih središta u Poljskoj. Jedan od važnih zadataka profesora Odsjeka za slavistiku, osim poučavanja studenata, populariziranje je slavistike i kroatistike. U Poznanju se tako organiziraju mnoge međunarodne znanstvene konferencije, samostalno ili u suradnji s hrvatskim i europskim sveučilištima, ali i međunarodni festivali, debate, gostujuća predavanja vodećih hrvatskih i svjetskih stručnjaka, sveučilišnih profesora, umjetnika, pisaca, glumaca, objavljuju se znanstveni časopisi i monografije s temama iz hrvatske filologije, udžbenici za učenje hrvatskog jezika i rječnici.

Fakultet za poljsku i klasičnu filologiju u kojem je i Odsjek za slavensku filologiju

Lektorski selfie na Starom Rynku, jednom od najčešće fotografiranih mjesta u Poznanju

Ninoslav Radaković rođen je 1976. u Bjelovaru, a osnovnu i srednju školu završio je u Vrbovcu. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirao je hrvatski jezik i književnost te ruski jezik i književnost, nakon čega radi kao nastavnik hrvatskog jezika u osnovnim i srednjim školama u Vrbovcu i okolici. Predavao je hrvatski kao strani jezik na sveučilištima u Kijevu, Sofiji, Plovdivu, Wrocławu i Zagrebu. Trenutačno je lektor hrvatskog jezika i doktorand na Sveučilištu Adama Mickiewicza u Poznanju. U znanstvene interese uključuje široko shvaćenu komparativnu slavistiku, međudjelovanje jezika i kultura, načine usvajanja i poučavanja stranih jezika, a u slobodno vrijeme pjeva u klapi i putuje s fotoaparatom i olovkom.

Raznolika i svestrana djelatnost Odsjeka i njegovih zaposlenika odražava se u statusu koje Sveučilište Adama Mickiewicza ima u Poljskoj. Na službenom popisu najboljih poljskih sveučilišta, koji se aktualizira svake godine i uključuje kriterije kao što su ugled, inovativnost, znanstveni potencijal i učinkovitost, uvjeti obrazovanja, povezanost s međunarodnim institucijama te konkurentnost diplomanata na tržištu rada, u posljednjih nekoliko godina Sveučilište Adama Mickiewicza izmjenjuje se na prvim mjestima s Varšavskim sveučilištem i Jagielonskim sveučilištem u Krakovu. ■

ENG *The Wszechnica Piastowska was founded in 1919 as an institution of higher education, renamed the following year as the University of Poznań, and again in 1955 as the Adam Mickiewicz University. The study, instruction and learning of Slavic languages in Poznań began in 1949 when a chair of western Slavic literatures was established under the faculty of the humanities, later expanded to a department covering all Slavic literatures. A survey shows that the university in Poznań is considered the best place in Poland to study foreign languages, including Croatian. Today Poznań is an industrial, university and transport hub, the fifth largest city in Poland, home to some 550,000 people and having one of the lowest rates of unemployment in the country. The current Croatian language lector in Poznań is Ninoslav Radaković. He was born in Bjelovar in 1976. He has taught Croatian as a foreign language at the universities in Kiev, Sofia, Plovdiv, Wrocław, and Zagreb.*

Digitalni repozitorij s više od 500 časopisa

Portal *Hrčak* mjesečno bilježi u prosjeku 1,89 milijuna posjeta, što ga svrstava među najposjećenije mrežne punktove u Hrvatskoj. Ta baza znanstvenih članaka povezana je i s globalnim *Direktorijem časopisa u otvorenom pristupu*, časopisnom bazom koja donosi više od 10.000 časopisa na 80 jezika

Studenti zamjenjuju odlazak u knjižnicu online pristupom portalu Hrčak

Tekst: Vesna Kukavica Foto: Arhiva Srca

Portal otvorenog pristupa hrvatskim znanstvenim i stručnim časopisima *Hrčak* ove 2021. godine obilježava 15 godina od svog utemeljenja. Namijenjen je uredništvima časopisa te hrvatskoj i međunarodnoj znanstvenoj i stručnoj javnosti. Zajednički tim stručnjaka iz područja informacijskih znanosti i iz *Srca*, uz potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja, programirao je portal *Hrčak* koji je javnosti bio predstavljen prije desetljeća i pol, točnije 7. veljače 2006. Misija portala oblikovana je u Hrvatskome informacijskom i dokumentacijskom društvu (HID), čiji je ondašnji predsjednik bio inovator Tibor Tóth

(Senta, 1947. - Zagreb, 2009.), etablirani informatičar i nestor informacijske pismenosti u Hrvata, *online* pretraživanja baza podataka te glavni inicijator projekta *Hrčak* - portala znanstvenih časopisa Republike Hrvatske. Danas *Hrčak* (<https://hrcak.srce.hr>) na jednome mjestu okuplja hrvatske znanstvene i stručne časopise koji nude u otvorenom pristupu svoju cjelokupnu tiskanu

građu. U vrijeme *fake newsa* i bujanja informacija ovaj besplatni nacionalni portal djeluje kao pravi rudnik činjenično provjerenih informacija. Tijekom godina postao je uzoran primjer otvorenog pristupa u Lijepoj Našoj pa možemo reći da je vizija njegovih pokretača osigurala da otvorena znanost, u području publiciranja rezultata istraživanja, postane hrvatskom stvarnošću i prije nego što je postala jednom od najvažnijih paradigmi europskoga istraživačkog prostora. *Hrčak* je danas referentni izvor informacija koji na jednome mjestu okuplja više od 500 časopisa, s više od 18.374 objavljenih sveščića, odnosno brojeva raznih periodičnika te nudi pristup do više od 232.338 radova dostupnih u punom tekstu. Prepoznat od domaće i međunarodne zajednice, *Hrčak* je proteklog desetljeća i pol pridonio vidljivosti te promociji hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa.

Na *Hrčku* je implementirana *COVID-19 stranica* kao doprinos u borbi protiv pandemije. Stranica sadrži radove vezane uz temu *COVID-19* iz različitih znanstvenih područja, a svi radovi nalaze se u otvorenom pristupu te su objavljeni u časopisima uvrštenima u *Hrčak*.

PLANETARNA ČASOPISNA MREŽA

Urednicima časopisa koje umrežava portal *Hrčak* dostupni su alati kojima mogu upravljati procesom uređivanja svojeg časopisa, od zaprimanja radova od autora, preko komunikacije s recenzentima do objave konačne verzije rada, a *Srce* za urednike redovito održava edukacije. Portal *Hrčak* od samih početaka, osim korisnicima, podatke o radovima isporučuje i u strojno čitljivom obliku pa tako od *Hrčka* podatke preuzimaju razni europski i globalni sustavi poput sustava Google Scholar i WorldCat. Od 8. IV. 2015. *Hrčkovo* sučelje za razmjenu metapodataka (OAI-PMH) usklađeno je i sa smjernicama OpenAIRE Guidelines for Literature Repositories, a time su radovi iz Portala hrvatskih znanstvenih časopisa *Hrčak* postali vidljivi i kroz infrastrukturu OpenAIRE koju

Sučelje Portala Hrčak donosi više od 500 hrvatskih znanstvenih časopisa

Pored odlaska u knjižnicu, možete koristiti digitalni repozitorij portala Hrčak

financira Europska komisija. Stručni tim *Srca* koji se brine o portalu Hrčak osluškujе potrebe uredništva znanstvenih i stručnih časopisa te trendove modernog izdavaštva i redovito implementira nove funkcionalnosti portala. Lani je napravljena nova inačica sučelja za administriranje časopisa u *Hrčku* pri čemu je dodana podrška za objavu podataka uz radove, a sučelje je modernizirano i usklađeno sa smjernicama digitalne pristupačnosti. Posljednjih 15 godina *Hrčak* je donosio novosti poput podrške za objavu radova u formatu JATS XML, promovirao korištenje globalnog identifikatora autora ORCID, podržao povezivanje radova s istraživačkim projektima u sklopu kojih su radovi nastali. Više od 18.300 autora pridružilo je svoje ORCID

identifikatore uz 47.200 radova u *Hrčku*. ORCID identifikator jedinstveni je i trajni identifikator čije korištenje omogućava bolju vidljivost autora i interoperabilnost širokog kruga informacijskih sustava. Radovi iz časopisa objavljeni su, osim u PDF-u, i u JATS XML formatu koji omogućava lakšu strojnu obradu, očuvanje i konverziju u razne druge formate. Uz već spomenute sustave Google Scholar i OpenAIRE, portal Hrčak

čak povezan je i s DOAJ, globalnim Direktorijem časopisa u otvorenom pristupu (<https://doaj.org/>), časopisnom bazom koja donosi više od 10.000 časopisa na 80 jezika. Opseg repozitorija podataka sustava *Hrčak* trenutačno iznosi 455 GB. Tijekom 2020. godine, odnosno od 1. I. 2020. do 31. XII. 2020. godine, web-sjedište portala *Hrčak* zabilježilo je ukupni promet od 51 TB, uz mjesečni prosjek od 4,25 TB. Zabilježeno je ukupno 22.700.293 korisničkih posjeta, uz mjesečni prosjek od 1.891.691 posjeta. Usto, *Hrčak* se može pohvaliti i opsegom pojedinih stoljetnih izdanja časopisa od kojih neki poput *Vjesnika Arheološkog muzeja* u Zagrebu sežu u daleku 1870. godinu, kada je objavljen njegov prvi broj. ■

Online Diaspora Journals and Papers

Internet journals produced in our diaspora communities, including those published in the English language, are no longer a rarity on *Hrčak*, the central Croatian portal for scientific journals. The *Croatian Studies Centre* of Macquarie University in Australia's Sydney has published the English-language *Croatian Studies Review*, launched by Luka Budak, a senior lecturer at the university, for a quarter century, since 1997. Previous issues of this journal can be read and downloaded from the *Hrčak* site (<https://hrcak.srce.hr/chs>) and from the Central and Eastern European Library (<https://www.ceeol.com>). From the rich database of research journals on the *Hrčak* portal we recommend an original paper penned by Ivan Čulo PhD of the University of Zagreb's Faculty of Philosophy and Religious Studies analysing the approach to human rights in Croatian diaspora contemplation

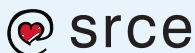
between 1945 and 1990. Click: *Going Home!* The paper is available free of charge on the *Hrčak* portal in Vol. 46 (2020) of *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* ("Contributions to the Study of Croatian Philosophical Heritage"). (https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=370365). The paper compiles, examines and evaluates the various approaches of thinkers in the Croatian diaspora to human rights from the period during which the UN's general declaration on human rights was in preparation as a document encapsulating the inalienable basic rights and liberties of all people. Read all about how Croats living in developed democracies considered these developments in their serial publications and search the *Hrčak* database, now celebrating the fifteenth year of the development of its digital repository.

Brzo, lako i zanimljivo ovladajte temeljima hrvatskoga jezika učite kada želite i gdje želite

*A fast, easy and interesting way to learn the basics of Croatian.
Learn when and where you want.*

Sveučilište u
Zagrebu

HIT-1

**Prvi sveučilišni on-line tečaj hrvatskoga
kao drugoga i stranoga jezika**

*The first on-line course of Croatian as second
and foreign language*

Jesenski semestar / Autumn semester

13. rujna – 5. prosinca 2021.
(prijave do 3. rujna 2021.)

*September 13 – December 5, 2021
(application deadline is September 3, 2021)*

Proljetni semestar / Spring semester

7. ožujka – 29. svibnja 2022.
(prijave do 25. veljače 2022.)

*March 7 – May 29, 2022
(application deadline is February 25, 2022)*

- 7 nastavnih cjelina u sustavu MoD (utemeljen na Moodlu)
- 150 nastavnih aktivnosti
- 24 sata online nastave u živo
- iskusni lektori, stručnjaci za hrvatski kao ini jezik
- interaktivan, komunikacijski i individualiziran pristup učenju jezika
- mogućnost stipendije
- 7 learning units in the Moodle-based e-learning system
- 150 learning activities
- 24 hours of real-time communication online
- experienced language instructors, specialists in Croatian as L2
- an interactive, communicative and individual approach to language learning
- the possibility of a scholarship

Pogledajte videopriloge o tečaju na mrežnoj stranici

Look at videos about the course at web page

www.matis.hr

Obavijesti i upisi

additional information and enrollment:

ecroatian@gmail.com

Piše: dr. fra Šimun Šito Ćorić, Švicarska
(s_coric@bluewin.ch)

d 1945. Hrvati izvan domovine, njihovi potomci i dobri im prijatelji, na poseban način isticali su i držali živom nasušnu

potrebu za slobodom svoga naroda koji nije bio oslobođen "oslobođenjem" niti je dobio svoju državu, nego je nakon nevolje rata pao u nasilje staljinističkog sustava bez ljudskih i narodnih prava i sloboda. Nakon propasti komunizma i Jugoslavije, hrvatski narod našao se u svoje dvije države: u Republici Hrvatskoj i u BiH, koju po zakonu kao jedan od triju konstitutivnih naroda dijeli s ostalima.

Paradoksalno je da mu danas Srbi kao prvi ratni neprijatelji zbog svojih interesa tu konstitutivnost mnogo manje priječe nego Muslimani, odnosno Bošnjaci, koji su mu bili jedno vrijeme ratni saveznici, pa onda okrutni osvajači i neprijatelji, dok su stotine tisuća njihovih muslimanskih izbjeglica našli utočište u hrvatskome narodu i od njega dobivali i vojnu i humanitarnu

Za puna prava Hrvata u susjednoj državi

Četvrt stoljeća nakon Domovinskoga rata jasno je da RH stoji na svojim nogama, a da hrvatski narod u BiH još ni blizu nije stao na svoje noge i da je to naš golemi nacionalni problem

pomoć. Republika Hrvatska i danas šalje snažne poruke i stvarne znakove o svome prijateljskom odnosu prema BiH i narodima koji u njoj žive. Međutim, "uloga Hrvatske stalno se pretvara u suprotnost", a Hrvate u BiH mnogi u Sarajevu i danas žele trajno ušutkati.

Što se međunarodne zajednice tiče, BiH se pojavljuje tek na marginama njihova interesa u temi zapadnog Balkana. Kad vidimo interese i bijedu međunarodnih namjesnika i njihovih poslodavaca u BiH, nerealno je očekivati da oni u njoj riješe "hrvatsko pitanje". Najave interesa u vrijeme posjednjih američkih predsjedničkih izbora brzo su splasnule i malo toga će se u američkom odnosu prema BiH promijeniti odlaskom jedne i dolaskom druge administracije u Washingtonu. Ne mislim da ćemo išta više od SAD-a dobiti osim onoga uopćenog pisma državnog tajnika Antonyja Blinkena, u kojem daje jasne smjernice američkih očekivanja od političara u BiH. Previše je otvorenih pitanja u svijetu koja iziskuju angažman SAD-a mnogo više nego u BiH. Slično je i s Rusijom, koja ima svoje goleme unutarnje i izrav-

no međunarodne probleme, a interes Kine za Europu je ponajprije ekonomske i kulturološke prirode pa pri tome i vrlo slab za BiH.

Kakav-takav prioritet za BiH pokazuje stalnim zanimanjem za probleme s kojima se BiH suočava - Europska unija, većinom preko administracije u Bruxellesu, ali i preko pojedinih zemalja članica, od kojih neke to čine i zbog vlastitih interesa. Pa i zbog toga što u BiH živi više od pola milijuna građana Unije, mahom Hrvata, koji posjeduju državljanstvo Hrvatske. Po tome je u neku ruku BiH već EU-članica. Dakle, svjesni su da je BiH druga hrvatska država, u zajedništvu s druga dva konstitutivna naroda, Bošnjacima i Srbima te EU strateški računa i sa svojim punim proširenjem na BiH. Možda i mora jer mnogi problemi izravno se reflektiraju na nju, poput migrantske krize u BiH, a nije beznačajan ni gospodarski interes i uvezivanje cijele Europe. A opće je poznato da jedino Hrvati u BiH iskreno žele u EU, dok političke elite drugih dvaju naroda, posebice bošnjačka, to čine tek deklarativno, a u praksi koče na tome putu. Slovenska

vlada uoči slovenskoga šestomjesečnog predsjedanja EU-om, koje počinje 1. srpnja, preko premijera Janeza Janše otvoreno poručuje: "Ako se EU ne bude širila prema Zapadnom Balkanu, širit će se netko drugi", upozoravajući kako Turska svojom politikom želi spriječiti širenje Unije k središnjem dijelu Balkana, dok ni Rusi ne sjede skršenih ruku.

Očito je da Hrvati u BiH u borbi za ravnopravnost s druga dva naroda uglavnom ostaju sa svojim slabim snagama i Republikom Hrvatskom koja ih ni s Banskih dvora ni s Pantovčaka načelno ne ostavlja. Sad je posebno važno da i jedni i drugi i treći znatno više nego dosad složno i bez zadržke koordinirano upru svim snagama na domaćoj i inozemnoj razini u borbi za puna prava i konstitutivnost hrvatskog naroda u BiH koje ni nakon četvrt stoljeća nakon rata nema! Ostanu li Hrvati u BiH bez toga i s dosadašnjim jednim statusom na mnogobrojnim poljima za izbore sljedeće godine, štete će za hrvatsko narodno biće demografski i ekonomski biti vrlo, vrlo teško popravljive. ■

Okrugli stol sa studentima iz hispanskih zemalja

Udruga građana Republike Hrvatske Hrvatsko-hispansko društvo (dugogodišnji suradnik Hrvatske matice iseljenika u sufinanciranju zajedničkih projekata) godinama je djelovalo kao Hrvatsko društvo prijateljstva sa Španjolskom, nastojeći Španjolcima približiti Hrvatsku, a hrvatskim građanima predstaviti tu prekrasnu zemlju. No, imajući u vidu mnogobrojne iseljenike iz Hrvatske koji su svojim uključivanjem u kulturni, znanstveni i gospodarski život hispanskih zemalja značajno pridonijeli njihovom duhovnom i gospodarskom prosperitetu, smatrali su korisnim proširiti svoje djelovanje na sve zemlje španjolskoga govornog područja, dakle i izvan Europe. U organizaciji Hrvatsko-hispanskog društva iz Zagreba, za studente "Croaticuma" održan je 31. svibnja Okrugli stol sa

studentima iz hispanskih zemalja, online predavanje na temu iseljavanja s jadranskih otoka u zemlje Južne Amerike. Budući da su tijekom 2019. i 2020. godine u časopisu Hrvatske matice iseljenika *Matici* (koji oboje ove godine obilježavaju 70 godina djelovanja) sustavno predstavljani naši otoci te uz povijesni aspekt i znamenitosti i značajne ličnosti te njihove iseljeničke priče, istaknuto je njih nekoliko najzanimljivijih: Ivan Vučetić, Paško Baburica, Andronico Lukšić, Karina Vuković i Jose Maria Buljbasich.

Studenti su se uključivali iz cijelog svijeta pokazavši velik interes. Razgovor je moderirao David Rey, a predavačica je bila glavna urednica časopisa *Matice Ljerka Galic*, uz simultani prijevod Ivane Cvitanušić. (Lj. Galic)

Izložba u povodu 70 godina HMI-ja

Izložba narodnih nošnji "Izvan granica – unutar okvira", otvorena 9. lipnja 2021. u Hrvatskoj matici iseljenika, postavljena je u povodu 70. obljetnice HMI-ja. Kao najava 8. revije tradicijske odjeće i izbora najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji izvan RH realizirana je uz pomoć KUC Travno – Posudionice i radionice narodnih nošnji iz Zagreba. Na otvorenju koje je bilo prenošeno online u realnom vremenu na Matičinu FB profilu sudjelovali su autorica postava etnologinja Bojana Poljaković Popović i ravnatelj PIRN-a Josip Forjan, a ravnatelj HMI-ja Mijo Marić prigodnim slovom svečano je otvorio izložbu:

"Ova izložba je mali dio mozaika programa kojima pridonosimo očuvanju hrvatskoga kulturnog identiteta. Teži pokazati da sve ove predivne nošnje, iako na prvi pogled različite, zapravo su integralni dio hrvatskoga kulturnog korpusa. Isto kao kad je riječ o jeziku i svim hrvatskim narječjima i govorima, bez obzira na to je li riječ o Hrvatima koji žive unutar ili izvan granica Lijepa Naše, cjeloviti su dio hrvatskoga jezika. Gost u kulturnome programu bio je Ivan Vidić, folklorni voditelj iz HKUD-a Čapljina, BiH, s izvedbom spleta hercegovačkih kola na diplama. Nakon otvorenja autorica postava pro-

vela je sve gledatelje izložbom predstavljajući izložene nošnje. Na ekranu su se prikazivale fotografije s prijašnjih revija tradicijske odjeće koju u suradnici s Udrugom Stećak organiziramo u Tomislavgradu, BiH. Izložba "Izvan okvira / unutar cjeline – tradicijsko odijevanje Hrvata izvan Hrvatske" prikaz je raznolikosti tradicijskoga ruha Hrvata koji žive izvan matične domovine. Njihovo odijevanje oblikovalo se u doticaju različitih političkih, kulturnih i modnih utjecaja tijekom stoljeća u prostorima i zemljama koje su naselili. Jednako tako, u narodnim nošnjama uočava se hrvatska tradicijska kulturna baština koja je zadržana stoljećima premda su vidljivi razni kulturno-povijesni utjecaji koji su djelovali na određene hrvatske zajednice u drugim europskim državama koje su naselile. Uz deset eksponata, kompleta muških i ženskih narodnih nošnji i fotografija, predstavili smo inačice ruha Hrvata u Austriji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Češkoj, Italiji, Mađarskoj, Kosovu, Srbiji i Rumunjskoj. (Bojana Poljaković Popović)

Jezik u funkciji integracijskog čimbenika

U organizaciji Odjela za jezikoslovlje Matice hrvatske 27. svibnja Lada Kanajet Šimić, rukovoditeljica Odjela za školstvo, znanost i šport Hrvatske matice iseljenika, održala je predavanje "Uloga Hrvatske matice iseljenika u popularizaciji i promicanju hrvatskoga jezika izvan Hrvatske"

Tekst: **Igor Marko Gligorić** Izvor: **Vijenac**

Foto: **Mirko Cvjetko**

Predavačica je uvodno predstavila povijest i trenutni ustroj Hrvatske matice iseljenika, koja ove godine obilježava 70 godina od osnutka (1951.). Istaknula je misiju te ustanove i naglasila usmjerenost njezinih aktivnosti na hrvatsko iseljeničtvo, hrvatske autohtone manjinske zajednice u europskim zemljama te na Hrvate u Bosni i Hercegovini.

U središnjemu dijelu predavanja posebno je naglasila Matičine programe namijenjene učenju i poučavanju hrvatskoga kao inoga jezika. Programi su ponajprije usmjereni na Hrvate izvan Hrvatske i očuvanju hrvatskoga identiteta, ali pohađaju ih i nehrvati, primjerice strani slavisti ili studenti hrvatskoga jezika u inozemstvu. Među tradicionalnim programima Odjela za školstvo, znanost i šport Lada Kanajet Šimić govorila je o Sveučilišnoj školi hrvatskoga jezika i kulture (koju Matica suorganizira sa Sveučilištem u Zagrebu), programu koji je namijenjen starijima od sedamnaest godina i u kojemu je dosad sudjelovalo više od tisuću polaznika, te o Maloj školi hrvatskoga jezika i kulture koju pohađaju polaznici 9 - 16 godina, dosad njih 1.500. Na predavanju se govorilo i o Hrvatskim danima za djecu, mladež i učitelje te programima Putujuća škola i Igračka u srcu. Predstavljen je i program nastave hrvatskoga jezika i kulture u Južnoj Americi te Međunarodni znanstveni skup HIRIS – hrvatski kao drugi i strani jezik koji Matica suorgani-

Lada Kanajet Šimić i Igor Marko Gligorić

zira s Hrvatskim filološkim društvom i zagrebačkim Odsjekom za kroatistiku. Posebnu pozornost predavačica je posvetila programima e-učenja – Hrvatskome internetskom tečaju (HiT) – prvome takvom u Hrvatskoj, koji se održava deset godina u suradnji sa Sveučilištem u Zagrebu. Predstavljena je i mrežna stranica hrID – Hrvatski izvan domovine, namijenjena učiteljima hrvatskoga kao inoga jezika, učenicima i roditeljima, na kojoj se između ostalog nalazi i koristan nastavni materijal. Na kraju je publika informirana o monografiji i filmu o Maloj školi hrvatskoga jezika i kulture Spomenak te o programima koji se odnose na folklor, kazalište, organiziranje priredaba, turneja, kao i o Matičinoj izdavačkoj djelatnosti.

Lada Kanajet Šimić zaključno je istaknula da su mnogobrojni izazovi u očuvanju hrvatskoga identiteta izvan domo-

vine. U tome smislu naglasila je ulogu i važnost jezika te njegovu funkciju integracijskoga čimbenika. Pritom najvažnijim smatra intenziviranje programa koji su namijenjeni mladima jer upravo su mladi baštinci hrvatskoga jezika, naše kulture i identiteta Hrvata izvan Hrvatske. Predavanje je potaknulo i učvršćivanje veza dviju matice, Matice hrvatske i Hrvatske matice iseljenika, te zajedničko usmjeravanje njihova djelovanja u očuvanju nacionalnoga identiteta u domovini i izvan nje. ■

ENG Lada Kanajet Šimić, the head of the CHF's department for education, science and sports, held a lecture on 27 May, organised by the linguistics department of Matrix Croatica, on The Role of the Croatian Heritage Foundation in the Popularisation and Promotion of the Croatian Language Abroad. In her conclusions she noted that there are many challenges to the preservation of the Croatian identity abroad, underlining the role and importance of language and its function as an integrative factor.

HMI i Centar za kulturu Orašje osmislili su filmsku radionicu u kojoj sudjeluju Hrvati iz domovine, BiH i iseljeništva te predstavnici hrvatskih manjina

Hrvatska matica iseljenika i Centar za kulturu Orašje, na tragu tradicionalnog okupljanja filmaša i ljubitelja filmske umjetnosti na tamošnjem festivalu, i njegovom bogatom programu, osmislili su filmsku radionicu u kojoj sudjeluju Hrvati iz domovine, BiH i iseljeništva te predstavnici hrvatskih manjina. Uz stručno vodstvo akademskog redatelja Ivana Mokrovića, radionica će se održati od 26. kolovoza do 1. rujna 2021.

Filmska radionica započinje prije otvaranja 26. Dana hrvatskog filma "Ivo Gregurević" u Orašju, a zadnjega dana će se u sklopu festivala prikazati i film sudionika. Cilj radionice je mlade buduće filmaše upoznati s procesom stvaranja filma, montaže, produkcije i distribucije. Filmska radionica novi projekt HMI-ja kojim pokazuje da i u doba koje nam nosi nove izazove programi idu dalje. (N.A.)

Prošlogodišnja predivna premijera pokazala je koliko mladi imaju talenta, samo im treba stvoriti okvir za rad i njihovu kreativnost. Taj okvir i ovom radionicom stvara Hrvatska matica iseljenika, istinski "prijatelj" filmskoga festivala u Orašju uz kojega je svojom značajnom potporom od samoga početka i naravno profesionalni i prijateljski domaćini i suorganizator radionice, Centar za kulturu Orašje. Očekujemo zaljubljenike u filmsku umjetnost, mlade koji se žele uputiti na daljnje školovanje vezano uz filmsku umjetnost i one koji svoje znanje žele obogatiti, da nam se i ove godine pridruže u "maloj Puli".

Radionica je besplatna i za sve Informacije i prijave javite se voditeljici projekta Nives Antoljak
nives@matis.hr
mob. 0992330654

Forum mladih hrvatskih manjinskih zajednica

Ove godine, od 3. do 5. rujna 2021. u Karaševu, u Rumunjskoj održat će se četvrti po redu Forum mladih hrvatskih manjinskih zajednica. Forum mladih je zamišljen kao oblik druženja mladih pripadnika hrvatskih manjinskih zajednica tijekom kojega bi navedeni stjecali nova znanja i vještine putem radionica i predavanja.

Tema ovogodišnjeg Foruma bit će "Naslijeđe za budućnost? – Tradicijska kultura među mlađim naraštajima hrvatskih manjinskih zajednica"

Forum će se tako baviti temama poput mjesta tradicijske kulture u životu mladih hrvatskih manjinskih zajednica, utjecajem iste na mlade, međugeneracijskim razlikama u doživljaju tradicijske kulture, organizacijskim oblicima bavljenja tradicijskom kulturom, tradicijskom kulturom izvan društava i organizacija, tradicijskom kulturom kao činiteljem odbijanja mladih od zajednice, medijskim doživljajem tradicijske kulture mladih, vezama društvenih mreža i tradicijske kultu-

re, razlikama u doživljaju tradicijske kulture u ruralnim i urbanim sredinama, odnosom tradicijske kulture i turizma i sl.

EURO: HRVATSKA - ŠPANJOLSKA 3 - 5, JOŠ BEZ POBJEDE U NOKAUT FAZI

Hrvatska nogometna reprezentacija nije se uspjela plasirati u četvrtfinale Europskog prvenstva nakon što je u susretu osmine finala u Kopenhagenu pred 25.000 gledatelja nakon produžetaka izgubila od Španjolske s 3-5. Nakon nevjerojatne drame i obrata, "Furija" je nakon produžetaka slomila "Vatrene" izborivši plasman u četvrtfinale. Bila je to "luda" utakmica u kojoj su izabranici Zlatka Dalića povelili "smiješnim" autogolom, Španjolci su uzvratili s tri gola u nizu, da bi Hrvatska golovima Oršića i Pašalića u 85. i 92. minuti uspjela izboriti produžetak. Na žalost, u dodatnih pola sata Španjolska je zabila dva gola za konačnih 5 - 3. "Vatrene" tako niti u svome četvrtom pokušaju nisu uspjeli ostvariti pobjedu u nokaut fazi natjecanja na

europskim prvenstvima. Nakon što je prošla skupinu, Hrvatska je dva puta poražena u četvrtfinalu, a na posljednja dva EP-a u osmini finala. Bio je ovo ukupno šesti hrvatski nastup na europskim prvenstvima od proglašenja neovisnosti, a do sada su "Vatrene" propustili samo jednu europsku smotru, 2000. u Belgiji i Nizozemskoj. U grupnoj fazi ovoga Eura Hrvatska je izgubila od Engleske 0 - 1, odigrala neriješeno s Češkom 1 - 1, uz gol Perišića, te pobijedila Škotsku 3 - 1 golovima Vlašića, Modrića i Perišića.

BOKS: PLANTIĆ I ČAČIĆ NA OLIMPIJSKIM IGRAMA

Hrvatski boksač Luka Platić pobijedio je u Parizu Irca Emmata Brennana, u četvrtfinalu olimpijskih kvalifikacija poluteške kategorije (81 kg) na bodove i postao prvi hrvatski boksač koji se plasirao na Olimpijske igre u Tokiju. Ranije se drugi hrvatski borac Marko Milun u superteškoj kategoriji (+91 kg) nije uspio plasirati u četvrtfinale olimpijskih kvalifikacija. Dvadesetogodišnja Nikolina Čačić na tom je natjecanju izborila nastup na OI u Tokiju i tako postala prva hrvatska boksačka olimpijka u povijesti.

MLADI "VATRENI" PORAŽENI U ČETVRTFINALU EP-A

Mlada hrvatska nogometna reprezentacija, igrači do 21. godine starosti, nije se uspjela plasirati u polufinale Europskog prvenstva, u četvrtfinalu igranom u Mariboru bolja je s 2 - 1 nakon produžetaka bila Španjolska. Dvostruki strijelac za Španjolsku bio je Javier Puado, dok je jedini pogodak za Hrvatsku postigao Luka Ivanušec. Španjolska je bila veliki favorit i prije početka dvoboja, a izabranici Igora Biščana pružili su jako dobar otpor branitelju naslova.

ATP STUTTGART: ČILIĆU NASLOV NAKON TRI GODINE

Hrvatski tenisač Marin Čilić osvojio je naslov pobjednika na teniskom ATP turniru u Stuttgartu gdje je u finalu sa 7 - 6, 6 - 3 nakon sat i 50 minuta igre svladao trećeg nositelja Kanađanina Felixa Augera Aliassimea. Prvi set donio je izjednačenu igru dvaju tenisača, jednom su obojica izgubili servis, a na kraju ga je nakon tie breaka osvojio Čilić. U drugom setu Čilić je oduzeo Augeru-Aliassimeu servis za vodstvo 5 - 3, što je odlučilo taj set, ali i cijeli meč. Ovo je bio njihov treći međusobni ogled i treća pobjeda Čilića koji je posljednji put osvojio turnir u londonskom Queen's clubu 2018.

JUDO: BARBARA MATIĆ SVJETSKA PRVAKINJA

Hrvatska judašica Barbara Matić nova je svjetska prvakinja u kategoriji do 70 kilograma pobijedivši u finalu u Budimpešti Japanku Yoko Ono. Najbolja hrvatska judašica do zlata je stigla uzarijem postignutim 40 sekundi prije kraja, a prije isteka vremena uspjela je blokirati pokušaj gušenja favorizirane Japanke. Matić je na putu do zlata ranije slavila i protiv Jamajčanke Ebony Drysdale Dale, Nizozemke Hilde Jager i Njemice Miriam Butkerei. Ovo je najveći uspjeh u karijeri Splićanke i prvo svjetsko odličje za hrvatski judo. Barbara Matić nastupit će na Olimpijskim igrama u Tokiju.

PLIVANJE: NIKOLA MILJENIĆ OSIGURAO PUT U TOKIO

Hrvatski plivački reprezentativac Nikola Miljenić isplivao je rezultat od 21 sekunde i 95 stotinki u disciplini 50 metara slobodnim stilom te time postigao olimpijsku A-normu te osigurao put na Olimpijske igre u Tokijo. Miljenić, član Plivačkog kluba Medveščak, isplivao je olimpijsku A-normu na "Zlatnom medvjedu", tradicional-

nome međunarodnome plivačkom natjecanju njegova matičnog kluba, koje se ove godine održalo 35. put. Tako će naš plivač biti jedini hrvatski predstavnik u plivanju u Tokiju jer su Franko Grgić i Marin Mogić koji su ranije isplivali olimpijsku normu odustali od nastupa u Japanu zbog zdravstvenih tegoba.

ZADAR KOŠARKAŠKI, A ZAGREBAČKA MLADOST VATERPOLSKI PRVAK DRŽAVE

Košarkaši Zadra novi su prvaci Hrvatske nakon što su u odlučujućoj, petoj utakmici finala svladali u svojoj dvorani KK Split s 84 - 57 te s 3 - 2 u pobjedama treći put u povijesti osvojili nacionalni naslov. Zadar je posljednji put bio prvak Hrvatske 2008. godine, a Splitsani 2003. Vaterpolisti zagrebačke Mladosti na-

kon trinaest godina osvojili su naslov prvaka Hrvatske nakon što su u odlučujućoj petoj utakmici finala doigravanja kao gosti u Dubrovniku svladali branitelja naslova Jug AO s 12 - 11 nakon izvođenja peteraca. Mladost je do naslova stigla s tri uzastopne pobjede nadoknativši zaostatak od 0 - 2 u finalnoj seriji.

EP KOŠARKAŠICA: PORAZ HRVATSKE U OSMINI FINALA

Nakon što su jednom pobjedom protiv Češke, i uz dva poraza od Francuske i Rusije, prošle grupnu fazu natjecanja, hrvatske košarkašice ostale su bez plasmana u četvrtfinale Europskog prvenstva od kojeg su se oprostile porazom u osmini finala od reprezentacije Bosne i Hercego-

vine koja je slavila s 80 - 69, u utakmici odigranoj u Strasbourgu. Ivana Dojkić za našu reprezentaciju ubacila je 22 koša uz sedam skokova, Iva Slonjšak postigla je 14 poena, a Ana-Marija Begić spojila 11 koševa i devet skokova.

NAKON RUKOMETAŠA NI KOŠARKAŠI NE IDU NA OI

Hrvatska košarkaška reprezentacija nije uspjela izboriti plasman na Olimpijske igre u Tokiju nakon što je u polufinalu kvalifikacijskog turnira za OI, kojem je domaćin bio Split, izgubila od Njemačke sa 76 - 86. Nakon uvjerljivog poraza od Brazila i teško izborne pobjede protiv Tunisa, Hrvatska protiv Njemačke nije imala pravo na još jedan pogrešan korak. Samo je pobjeda ostavljala nadu za plasman na OI, dok je poraz značio i kraj. Na kraju su odabranici Veljka Mršića izgubili s 10 razlike premda su osam minuta prije kraja imali 10 koševa viška. Hrvatskoj nije pomogla ni fantastična predstava Bojana Bogdanovića koji je ubacio 38 koševa.

OPATIJU POSJETIO SLAVNI BRITANSKI VRTLAR

Opatiju je posjetio Monty Don, jedan od najpoznatijih vrtlara u Velikoj Britaniji te poznati i popularni hortikulturni pisac, nakladnik i voditelj iza kojeg stoji cijeli niz snimljenih emisija na temu parkova i parkovne arhitekture koje prati milijunsko gledateljstvo diljem svijeta. Dana 12. lipnja snimio je epizodu tematske emisije koja je posvećena bogatome parkovnom naslijeđu Opatije na lokacijama Park Angiolina, Park sv. Jakova te u Amerikanskim vrtovima. Odlična je to prilika za promociju parkovne arhitekture i same Opatije kao europske zelene destinacije. Domaćini snimanja bili su Parkovi Opatija d.o.o., uz pomoć TZ Opatije.

55. ĐAKOVAČKI VEZOVI

Đakovački vezovi zajedno sa svim svojim popratnim manifestacijama održani su od 18. lipnja do 4. srpnja. Od 2018. godine kao novost na Đakovačkim vezovima uveden je model zemlje partnera, a prvi put tu ulogu ponijela je Ukrajina. Kasnije je tu ulogu preuzela Slovačka, a budući da se ovakav model, gdje se jedna zemlja predstavlja sa svojim gastronomskim i kulturnim programom, pokazao vrlo uspješnim, ovogodišnji Đakovački vezovi za zemlju partnera imali su Mađarsku. Mađarska se kao zemlja partner na

ovogodišnjim vezovima predstavila sa šest kulturno-umjetničkih društava iz Hrvatske koja njeguju mađarski folklor i običaje te jednim društvom iz Mađarske.

Predstavnici Mađarske sudjelovali su u završnome vezovskom vikendu, ispred katedrale. Sutradan su predstavili svoju gastronomiju te izveli folklorni program na pozornici u Strossmayerovu parku. Završni dio predstavljanja bio je sudjelovanje mađarskih kulturno-umjetničkih društava u nedjeljnoj vezovskoj povorci.

FOTOGRAF MARIO LALICH NA IZLOŽBI "TAJNI ŽIVOT NAPUŠTENIH ZIDOVA"

Mario Lalic, splitski fotograf koji je velik dio karijere ostvario u SAD-u, predstavio se zagrebačkoj publici izložbom "Tajni život napuštenih zidova", koja je održana od 8. lipnja do 4. srpnja u zagrebačkoj Galeriji "Josip Račić". Prema riječima samog umjetnika, ideju za projekt dobio je slučajno, u vrijeme karantene koju je provodio u Tučepima, kada je tijekom dugih šetnji sa psom fotografirao uzorke gljivica na zidovima na koje je nailazio. "Uvijek me privlačila estetika prirod-

nog propadanja, a gljivice su glavni protagonist tog procesa", napisao je Lalić za katalog izložbe na kojoj se predstavlja s 27 fotografija. Koloristička posveta najstarijem živućem organizmu na planetu koji je podjednako zaslužan za održavanje ljudskog života, kao i za njegovu propast i razgradnju, na posljepku se pretvorila u estetsko pitanje, pitanje izbora, likovne kultiviranosti, tehničke vještine i produkcijske vizije", dodao je.

KONCERTI POKRAJ ZGRADE HMI-JA

Koncertom Zagrebačke filharmonije pod nazivom "Pozdrav proljeću" otvoren je Lisinski Atrium, ciklus koji će sljedećih mjeseci na otvorenoj pozornici ugostiti najpoznatije glazbene i glumačke zvijezde.

Pred ispunjenim gledalištem na parkiralištu između zgrada Hrvatske matice iseljenika i Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog u petak je na otvorenoj pozornici nastupila Zagrebačka filharmonija pod ravnanjem maestra Jure Bučevića.

Program Lisinski Atrium ponudit će građanima i gostima Zagreba ovoga proljeća i ljeta mnogobrojne vrhunske događaje raznih žanrova na pozornici na otvorenome.

Ovim programom Lisinski se uključio u rad Zaklade za obnovu bazilike Presvetog Srca Isusova i izgradnju Pastoralnog centra koji će nositi ime Anamarije Carević, djevojčice tragično stradale u potresu u Zagrebu prošle godine. Dio prihoda od prodanih ulaznica svih programa Lisinski će donirati toj Zakladi.

DVA ZLATA, SREBRO I BRONCA ZAGREBAČKIM INFORMATIČARIMA

Mladi hrvatski informatičari postigli su izniman uspjeh i osvojili dvije zlatne medalje, srebrnu i brončanu medalju na 33. međunarodnoj informatičkoj olimpijadi (IOI) koja se od 19. do 25. lipnja održala u Singapuru, uz online sudjelovanje svih zemalja. U konkurenciji od 351 natjecatelja iz 88 zemalja svijeta zlatnu medalju osvojili su Dorijan Lendvaj i Patrick Pavić, srebrnu medalju Vito Anić, a Krešimir Nežmah broncu, izvijestio je u utorak Hrvatski savez informatičara. Time je Hrvatska, kao i prošle godine, zauzela odlično 10. mjesto u ukupnome poretku. Svi članovi reprezentacije učenici su XV. gimnazije u Zagrebu. Stručni voditelji reprezentacije bili su Ivan Paljak, Paula Vidas i Dominik Fistrić, dok je odgovorni voditelj i organizator

ovog nastupa bio Krešimir Malnar. IOI natjecanje sastoji se od rješavanja šest problemskih zadataka u dva dana natjecanja, u programskom jeziku C++ pod operativnim sustavom Linux. Učenici se natječu pojedinačno, a svaku zemlju sudionicu zastupa tim od četiri učenika (do 20 godina starosti) i dva voditelja. Nastup naših mladih informatičara na 33. međunarodnoj informatičkoj olimpijadi i stručne pripreme koje prethode nastupu organizirao je Hrvatski savez informatičara, dok je XV. gimnazija pružila domaćinstvo nastupu naših natjecatelja. Program se financira iz javnih potreba za tehničku kulturu, a pokroviteljstvo i potporu pružaju Hrvatska zajednica tehničke kulture i Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (Hina)

20. JADRANSKI KNJIŽEVNI SUSRETI U CRIKVENICI

Već samo četvero od ukupno sedmero sudionika ovogodišnjih jubilarnih 20. Jadranskih književnih susreta priskrbilo je tom događaju atribuciju književničke "lige prvaka". Sudionici Jadranskih književnih susreta, koji su održani u Hotelu Esplanade, čitali su ili govorili ulomke iz svojih djela, a posebnost ovih susreta

je što se poznati dramatičar i romanopisac Miro Gavran u ovoj prigodi predstavio svojim stihovima. Uz Ludwiga Bauera, koji se smatra najnagrađivanijim hrvatskim piscem, ili Miru Gavrana kao najizvođenijeg autora u zeml-

Foto: Marino Klement

ji i inozemstvu, prisutan je bio ovogodišnji laureat Pavao Pavličić sa svojih impresivnih 106 naslova kao najplodniji autor, a tu je i Ljerka Car Matutinović, pjesnikinja, prozaistica i prevoditeljica, utemeljiteljica ove manifestacije po kojoj je Crikvenica već postala prepoznatljiva udomljujući ovaj suvremeni kulturni brend.

U programu su još sudjelovali i Dubravko Jelačić Bužimski, Daniel Načinović i Franjo Deranja, a svih sedmero dobitnici su tradicionalne nagrade "Crikveničko sunce" (rad Brune Paladina).

HRVATSKO
NARODNO
KAZALIŠTE
U ZAGREBU

KAZALIŠTE KOJEM VJERUJEM